

УМБЕРТО ЕКО

Нулев брой

УМБЕРТО ЕКО НУЛЕВ БРОЙ

Превод: Мария Панева

chitanka.info

Събрана от кол и въже редакция подготвя ежедневник, който е предназначен не толкова да информира, колкото да изнудва и да хвърля кал, да прави долни услуги на своя издател. Параноичен редактор, който броди из налудничавия Милано (или налудничав редактор в нормалния Милано), реконструира историята от последните петдесет години въз основа на пъклен план, скроен около разложения труп на един псевдо-Мусолини. И под сянката на „Гладио“, ложа П2, убийството на папа Лучани, държавния преврат на Юнио Валерио Боргезе, ЦРУ, червените терористи, манипулирани от тайните служби, двайсет години атентати и отклоняване на вниманието — сбор от необясними факти, които изглеждат измислени, докато едно предаване на Би Би Си не доказва, че са верни, или поне че са вече признати от извършителите си. И накрая един труп, който ненадейно излиза на сцената в най-тясната и най-одумвана улица в Милано. Крехка любовна история между двама герои неудачници по природа — един провален писател и едно тревожно момиче, което е напуснало университета, за да помага на родителите си, и се е специализирало в клюките за романтичните връзки, но все още плаче на втората част на Седмата симфония на Бетовен.

Свършен наръчник по лоша журналистика, за който читателят постепенно се обърква дали е измислен, или е взет направо от живота. Историята се развива през 1992 г. и в нея се загатват много от мистериите и лудостите на следващите двайсет години точно когато двамата главни герои си мислят, че кошмарът е свършил.

На Анита

Only connect!
Е. М. Форстър

1

Събота, 6-и юни 1992 г., 8 ч.

Тази сутрин чешмата не течеше.

Бълбук, бълбук, оригна се като новородено, и толкова.

Почуках на съседката: у тях всичко било наред. Да не би да сте затворили спирателния кран, попита ме. Аз ли? Дори не го знам къде е, отскоро живея тук, знаете, и се прибирам само вечер. Боже Господи, а когато заминавате за седмица, не спирате ли водата и газта? Ами не. Колко неразумно, пуснете ме да вляза, сега ще ви покажа.

Отвори шкафчето под мивката, мръдна нещо и водата дойде. Видяхте ли? Бяхте го затворили. Извинете, толкова съм разсеян. Ех, и вие сте един single! Exit, съседке, вече и вие проговорихте английски.

Нервите ми са наред. Полтъргайсти не съществуват, само във филмите. И не е да съм сомнамбул, защото дори като сомнамбул нямаше да знам за съществуването на този кран, иначе щях да го използвам и като буден, защото душът капе и рискувам да не мигна цяла нощ, заслушан непрестанно в тази капка, все едно съм във Валдемоса. Всъщност често се будя, ставам и отивам да затворя вратата на банята и тази между спалнята и антрето, за да не чувам проклетото капане.

Не е възможно да е бил, знам ли, някой електрически контакт (кранчето, както е известно, се върти с ръка), нито някоя мишка, защото дори да е минала оттам, не би имала сила да помръдне тая джаджа. Тя е старомодна желязна кръгла дръжка (всичко в този апартамент е на поне петдесет години), ръждясала на всичкото отгоре. Така че е трябвало да пипне ръка. Хуманоидна. А нямам комин, през който да мине маймунът от улица „Морг“.

Да помислим. Всяко следствие си има причина, поне така казват. Оставяме чудото настрана, не виждам за какво му е на Бог да се занимава с моя душ, да не е Червено море? Така че минаваме на естествено следствие, естествена причина. Снощи, преди да си легна,

изпих един стилнокс с чаша вода. Значи до този момент вода е имало. Тази сутрин вече нямаше. Следователно, драги ми Уотсън, кранът е бил затворен през нощта, и то не от теб. Някой, някои са влезли в дома ми и са се уплашили, че освен шума, който вдигат те (стъпвали са безшумно като котки), може да ме събуди прелюдията на капката, която е досадила дори на тях, и може би са се запитали как не ме буди. Затова, много хитро, са направили това, което би направила и съседката ми, спрели са водата.

А после? Книгите са подредени в обичайния си безпорядък, и тайните служби на половината свят да са минали и да са ги разгледали страница по страница, пак не бих забелязал. Безполезно е да гледам в чекмеджетата или да отворям гардероба в антрето. Ако са търсили нещо, в наши дни можеш да направиш само едно: да ровиш в компютъра. Може би, за да не губят време, са копирали всичко и са си отишли по живо по здраво. И чак сега, докато отварят и затварят документите един по един, са разбрали, че в компютъра няма нищо, което да ги интересува.

Какво са се надявали да намерят? Очевидно е — искам да кажа, не виждам друго обяснение, — че са търсели нещо за вестника. Не са глупави, помислили са си, че съм си водил бележки за работата в редакцията и че ако знам нещо за станалото с Брагадочо, трябва да съм го записал някъде. Сега сигурно са прозрели истината — че държа всичко на дискета. Разбира се, тази нощ са ходили и в офиса и не са намерили мои дискети. Така че стигат до извода (но чак сега), че може би си я държа в джоба. Какви сме тъпаци, си казват, трябваше да му претърсим якето. Тъпаци? Нещастници. Ако бяха хитри, нямаше да работят такава мръсна работа.

Сега ще опитат отново, ще го докарат най-малкото до откраднатото писмо, ще ми уредят нападение на улицата от фалшиви разбойници. Така че трябва да побързам преди да са пробвали пак, да изпратя дискетата на един определен пощенски адрес и после да видя кога ще си я взема. Какви глупости само ми минават през главата, тук вече умря един човек, а Симей си обра крушите. Не им трябва дори да знаят дали и какво знам. Ще ме очистят от предпазливост, и толкова. И не мога да напиша във вестниците, че не знам нищо за случая, защото само като го кажа, ще се издам, че знам нещо.

Как се озовах в тази каша? Мисля, че вината е на професор Ди Самис и на факта, че знам немски.

Защо се сещам за Ди Самис, история отпреди четирийсет години? Просто винаги съм си мислил, че така и не завърших висше образование по вина на Ди Самис, а в тази интрига се забърках, защото не бях завършил висше образование. Освен това Анна ме заряза след две години брак, защото разбра, по нейните думи, че съм компулсивен губец — кой знае какви й ги бях разказвал отначало, за да ме хареса.

Не се дипломирах, защото знаех немски. Баба ми беше от Алто Адидже и ме караше да го говоря като малък. Още от първи курс в университета, за да се издържам, докато уча, почнах да превеждам книги от немски. По това време да знаеш немски си беше цяла професия. Четяха се и се превеждаха книги, които другите не разбираха (и които тогава се смятаха за важни), и се плащаха по-добре, отколкото от френски и дори от английски. Мисля си, че днес става същото с хората, които знаят китайски или руски. Във всеки случай или превеждаш от немски, или се дипломираш, едновременно не се получава. Всъщност да превеждаш значи да си стоиш вкъщи в студ и пек, да работиш по пантофи и да научаваш куп неща. Защо да ходиш на лекции в университета?

От мързел бях записал курс по немски. Казвах си, че няма да уча много, така и така всичко знам. По онова време светилото беше професор Ди Самис, който си беше свил, както го наричаха студентите, орлово гнездо в една порутена барокова сграда, където по широко стълбище се стигаше в просторен атриум. От едната страна беше институтът на Ди Самис, от другата — *aula magna*, както помпозно я наричаше професорът, в общи линии една зала с петдесетина места.

В института можеше да се влиза само по пантофи. На входа имаше достатъчно за асистентите и двама-трима студенти. Който останеше без пантофи, чакаше навън да му дойде редът. Всичко беше излъскано с восък, според мен даже книгите по стените. Дори лицата на асистентите, старци, които от праисторически времена чакаха реда си за професура.

Аулата беше с много висок таван и готически прозорци (така и не разбрах защо в тази барокова сграда) със зелени витражи. В точното

време, тоест в един и четиринайсет, професор Ди Самис излизаше от института, следван на метър разстояние от стария асистент и на два метра от по-младите, под петдесетгодишните. Старият асистент му носеше книгите, младите — магнетофона. Магнетофоните в края на петдесетте бяха огромни, приличаха на ролс-ройсове.

Ди Самис преминаваше десетте метра, които дяляха института от аулата, сякаш бяха двайсет: не вървеше по права, а по крива линия, не знам параболо ли, или елипса, казваше на висок глас: „Идваме, идваме“, след което влизаше в аулата и седаше на нещо като изсечен подиум — все едно всеки момент щеше да се провикне: „Именувайте ме Ишмиъл“.

Витражите хвърляха мъртвешка зелена светлина върху лицето му, което се усмихваше злобно, докато асистентите му включваха магнетофона. След това започваше:

— Противно на казаното наскоро от моя многоуважаван колега професор Бокардо... — И така два часа.

От зелената светлина ме унасяше в дрямка като вода, виждах го и в очите на асистентите. Познавах тяхното страдание. В края на двата часа, докато ние, студентите, се изнизвахме навън, професор Ди Самис ги караше да превъртят лентата, слизаше от подиума, настаняваше се демократично на първия ред банки с асистентите и всички заедно прослушваха двата часа лекция, докато професорът кимаше доволно на всеки пасаж, който му се струваше важен. И трябва да отбележим, че курсът беше по немския превод на Лутер на Библията. Направо прелест, казваха колегите ми и въртяха очи.

В края на втори курс и макар да ходех на лекции много рядко, имах дързостта да поискам да пиша дипломна работа за иронията у Хайне (струваше ми се утешителен неговият начин да пише за нещастните любви с нещо, което ми се струваше като заслужен цинизъм — подготвих се за своите любви).

— Вие, младите, ех, вие младите — каза ми Ди Самис безутешно, — веднага се хвърляте на съвременниците...

В нещо като миг на просветление разбрах, че дипломната работа с Ди Самис няма да я бъде. Тогава се сетих за професор Ферио, по-млад, известен с мълниеносния си ум, който се занимаваше с епохата на романтизма и сие. Но по-възрастните ми колеги ме предупредиха, че при всички положения Ди Самис щял да бъде втори рецензент на

дипломната ми работа и не трябвало да се обръщам официално към професор Ферио, защото Ди Самис щял да разбере и да ме намрази за вечни времена. Трябваше да мина по заобиколни пътища, за да излезе, че Ферио ми е предложил да пиша дипломна работа при него, и така Ди Самис щеше да си го изкара на него, а не на мен. Ди Самис мразеше Ферио по простата причина, че го беше довел в катедрата. В университета (тогава, а сигурно и сега) нещата вървят обратно на нещата в нормалния свят: не децата мразят бащите си, а бащите мразят децата си.

Мислех си, че ще мога да заговоря Ферио едва ли не случайно по време на някоя от месечните конференции, които Ди Самис организираше в своята аула магна: те се посещаваха от много колеги, защото той винаги успяваше да покани изтъкнати учени.

Но нещата се стичаха така: веднага след конференцията следваше дискусиата, която беше монополизирана от доцентите, после всички излизаха, тъй като лекторът беше поканен в ресторант „Ла Тартаруга“, най-хубавия в района, в стил средата на деветнайсети век, където сервитьорите носеха фракове. За да се стигне от орловото гнездо до ресторанта, трябваше да се пресече една широка улица с портици, после да се мине през един исторически площад, да се завие зад ъгъла на една монументална сграда и накрая да се пресече едно площадче. И така, покрай портиците лекторът вървеше заобиколен от асистентите и следван на прилично разстояние от най-храбрите студенти. На историческия площад студентите се сбoguваха, на ъгъла на монументалната сграда се оттегляха асистентите, нещатните пресичаха площадчето, но се сбoguваха на прага на ресторанта, където влизаха само гостът и редовните преподаватели.

Професор Ферио така и не разбра, че съществувам. Междувременно бях разлюбил средата и вече не ходех на лекции. Превеждах като автомат, но човек трябва да взема каквото му се предлага, и обръщах в долче стил нуово един тритомен труд за ролята на Фридрих Лист в създаването на Zollverein, немския митнически съюз. Разбирате значи защо спрях да превеждам от немски, но вече беше късно да се върна в университета.

Проблемът е, че не приемаш мисълта: продължаваш да живееш с убеждението, че един ден ще си вземеш всички изпити и ще защитиш.

А когато живееш, като подхранваш невъзможни надежди, вече си губещ. И когато го разбереш, се отпускаш съвсем.

Отначало намерих работа като частен учител на едно германче, твърде глупаво да ходи на училище, в Енгадина. Чудесен климат, приемливо усамотение, и издържах една година, защото заплатата беше добра. След това майката на момчето ме сгащи един ден в един коридор и ми даде да разбере, че не би й било неприятно да се отдаде (на мен). Имаше щръкнали зъби и намек за мустак и аз любезно й обясних, че не съм на същото мнение. Три дни по-късно бях уволнен, защото момчето не напредвало.

След това започнах да се препитавам като драскач. Мислех да пиша за вестниците, но успях да се вмъкна само в няколко местни ежедневника, пишех театрална критика за постановките в провинцията и местните трупи. Дори успях да напиша рецензия за без пари на аванспектакъла, като тайно гледах иззад кулисите танцьорките, обути с мрежести чорапи, очарован от целулита им, и като ги следвах в млечния бар, където вечеряха кафе с мляко — и, ако не бяха на червено, едно яйце с масло. Там имах първия си сексуален опит с една певица в замяна на ласкателна бележка в един вестник в Салуцо, но на нея й стигаше.

Нямах родина, живеях в различни градове (дойдох в Милано само защото Симеи ме повика), правил съм коректури за поне три издателства (университетски, никога за големите издателства), за едно редактирах думите в една енциклопедия (трябваше да се проверят датите, заглавията на творбите и прочие), приемах всякакви поръчки, чрез които си създадох нещо, което в един момент Паоло Виладжо нарече „чудовищна култура“. Губещите, също като автодидактите, винаги имат по-широки познания от победителите; ако искаш да победиш, трябва да знаеш само едно нещо и да не си губиш времето да знаеш всичко, удоволствието на ерудицията е запазено за губещите. Колкото повече знае човек, толкова по-малко му върви.

За няколко години се посветих на четенето на ръкописи, които ми даваха разни издателства (понякога и важни), защото там никой не иска да чете ръкописите, които постъпват. Давах ми по пет хиляди лири на ръкопис, по цял ден се търкалях в кревата и четях ожесточено, след това пишех резюме от две странички, като давах най-доброто от сарказма си, за да разгромя небрежния автор, в издателството всички

изпитваха облекчение, пишеха на неблагоприятния как със съжаление го отхвърлят и така нататък. Да четеш ръкописи, които никога няма да бъдат публикувани, може да се превърне в занаят.

Междувременно стана и това с Анна и приключи, както се очакваше. Оттогава така и не успях (нито пък поисках горещо) да мисля с интерес за жена, защото се страхувах, че пак ще се проваля. За секса се грижех терапевтично, с по някоя случайна забелка, при която не те е страх, че ще се влюбиш, една нощ — и това е, благодаря, беше хубаво, и с по някоя и друга периодична връзка срещу заплащане, за да не бъда обсебен от желанието (танцьорките ме бяха направили нечувствителен към целулит).

И все пак мечтаех за това, за което мечтаят всички губещи: някой ден да напиша книга, която да ми донесе слава и богатство. За да се науча как се става велик писател, дори работих като негър (или ghost writer, както казват днес, за да сме политически коректни) за един автор на криминални романи, който на свой ред, за да се продава, се подписваше с американско име като актьорите в спагети уестърните. Но беше хубаво да работя в сянка, прикрит от две завеси (Другия и другото име на Другия).

Да пишеш чужд криминален роман беше лесно: трябваше просто да имитираш стила на Чандлър или в най-лошия случай на Спилейн. Но когато се опитах да нахвърля нещо свое, разбрах, че за да опиша някого или нещо, прибъгвам до литературни ситуации: не бях способен да кажа, че някой си се разхожда в ясен и светъл ден, а казвах, че върви „под небе от картина на Каналето“. Впоследствие си дадох сметка, че и Д'Анунцио прави така: за да каже, че някоя си Костанца Ландбрук има еди-какви си качества, той пише, че е като излязла изпод четката на Томас Лоурънс, за Елена Мути отбелязва, че силуетът ѝ напомня някои профили на младия Моро, а Андреа Сперели напомнял портрета на неизвестния господин в Галерия Боргезе. И така, за да прочетеш един роман, трябваше да разлистиш свезките на някоя история на изкуството, която се продава по реповете.

Ако Д'Анунцио беше лош писател, това не означаваше, че и аз трябва да съм лош. За да се отърва от порока на цитирането, реших да пиша повече.

Като цяло животът ми не беше нещо особено. И когато бях на петдесет, дойде поканата от Симеи. Защо не? Струваше си да опитам и

това.

Какво да правя сега? Ако си подам носа навън, рискувам. По-добре е да изчакам тук, те може да са навън и да ме дебнат да изляза. Но няма да изляза. В кухнята имам няколко пакета сухари и консерви месо. От снощи ми остана и половин бутилка уиски. Ще ми стигнат за ден-два. Ще си капна две капки (а после може би още две, но чак следобед, защото от пиенето сутрин се оглупява) и ще се опитам да се върна в началото на това приключение дори без да има нужда да гледам дискетата, защото помня всичко съвсем ясно, поне засега.

2

Понеделник, 6-и април 1992 г.

Симеи имаше лицето на друг. Искам да кажа, че аз никога не запомням името на човек, който се казва Роси, Брамбила и Коломбо, дори Мадзини или Мандзони, защото носи името на друг, запомням само, че би трябвало да носи името на друг. Добре, лицето на Симеи не можеше да се запомни, защото приличаше на лицето на някого, който не е той. Всъщност имаше лицето на всички.

— Книга? — попитах го.

— Книга. Спомените на един журналист, разказ за една година работа по подготовката на един всекидневник, който никога няма да излезе. От друга страна, името на вестника трябва да е „Утре“, прилича на мото на нашите управници, ще говорим пак утре. Така че заглавието на книгата трябва да е „Утре: вчера“. Хубаво е, нали?

— И искате да я напиша аз? Защо не я напишете вие? Вие сте журналист, нали така? Щом ще ръководите вестник...

— Не е казано, че като си директор, можеш да пишеш. Не е казано, че министърът на отбраната знае как да хвърля ръчни гранати. Естествено, в течение на цялата предстояща година ще обсъждаме книгата ден за ден, вие трябва да вкарате стила, пипера, но общите линии ги контролирам аз.

— Искате да кажете, че книгата ще бъде подписана от двамата или като интервю на Симеи от Колона?

— Не, не, драги ми Колона, книгата ще излезе с моето име, а вие, след като я напишете, трябва да изчезнете. Ще бъдете, не се обиждайте, пèгре. Дюма е имал, не виждам защо и аз да нямам.

— А защо се спряхте на мен?

— Защото имате писателски талант...

— Благодаря.

— ... но никой не го е забелязал.

— Благодаря още веднъж.

— Извинете, досега сте писали само за провинциални ежедневници, халтураджийствали сте в няколко издателства, писали сте роман за друг човек (не ме питайте как, но ми попадна, и не е лош, има ритъм) и на петдесетина години дотичахте при мен, понеже разбрахте, че имам работа за вас. Следователно вие знаете как да пишете и знаете що е книга, но живеете зле. Не бива да се срамувате. И аз, щом ще ръководя вестник, който никога няма да излезе, то е защото никога не са ме номинирали за Пулицър, ръководил съм само един спортен седмичник и едно месечно издание само за мъже или за сами мъже, а вие...

— Бих могъл да имам достойнство и да откажа.

— Няма да го направите, защото за една година ви предлагам по шест милиона на месец, на черно.

— Това е доста за неуспял писател. А после?

— А после, когато ми предадете книгата, да кажем, до половин година след края на експеримента, още десет милиона, веднага, в брой. И тях ще извадя от джоба си.

— А после?

— А после ваша работа. Ако не сте пръснали всичко по жени, коне и шампанско, за година и половина ще сте спечелили повече от осемдесет милиона без данъци. И ще си живеете живота.

— Обяснете ми, моля. Ако давате шест милиона на мен, кой знае колко вземате вие, извинете, освен това ще има и други редактори, разноски по подготовката, печата и разпространението, и ми казвате, че някой, издател, предполагам, е готов да плати за една година този експеримент и че той не му служи за нищо?

— Не съм казал, че не му служи за нищо. Той ще си върне разноските. Но аз не, ако вестникът не излезе. Естествено, не е изключено накрая издателят да реши, че вестникът трябва да излезе наистина, но тогава работата ще стане дебела и се чудя дали все още ще иска аз да се занимавам. Така че се подготвям за в случай, че в края на годината издателят реши, че експериментът е дал очакваните резултати и че може да пусне кепенците. Подготвям се така: ако всичко отиде по дяволите, ще публикувам книгата. Ще е бомба и ще ми донесе сума ти пари от авторски права. Или пък, просто хипотетично, някой няма да иска да я публикувам и ще ми даде известна сума. Без данъци.

— Разбрах. Но може би, ако искате да сътруднича лоялно, трябва да ми кажете кой плаща, защо съществува проект „Утре“, защо вероятно ще се провали и какво ще кажете вие в книгата, която, скромността настрана, ще съм написал аз.

— Така, плаща командор Вимеркате. Сигурно сте го чували...

— Знам кой е Вимеркате, от време на време го пишат по вестниците: контролира десетки хотели на адриатическото крайбрежие, много домове за пенсионери и инвалиди, занимава се с различни видове търговия, за които много се шушука, има няколко местни телевизии, които започват да предават в единайсет вечерта, и то само търгове, телевизионни продажби и по някое разголено шоу...

— И двайсетина издания.

— Списанийца, доколкото знам, клюки за известни личности като „Те“, „Пийпинг Том“ и седмични издания за съдебни разследвания като „Илюстрирано убийство“, „Какво се крие отдолу“, боклуци, trash.

— Не, има и специализирани издания за градинарство, пътувания, автомобили, яхти, „Лекар у дома“. Цяла империя. Офисът е хубав, нали? Има дори фикус като при големите клечки от РАИ. И имаме на разположение open space, както казват в Америка, за редакторите, едно кабинетче за вас, малко, но достойно, и една стая за архива. Всичко гратис в тази сграда, която приютява всички фирми на Командора. Освен това предпечатът и печатът на нулевите броеве ще се правят с техниката на другите списания, така че цената на експеримента намалява по приемлив начин. И сме на практика в центъра, не като големите ежедневници — за да стигнеш до тях, вече трябва да смениш две линии на метрото и един автобус.

— Но какво очаква Командора от този експеримент?

— Командора иска да влезе в светлия салон на финансите, на банките и може би дори на големите вестници. Инструментът е обещанието за нов ежедневник, готов да казва истината за всичко. Дванайсет нулеви броеве, да кажем 0/1, 0/2 и така нататък, отпечатани в съвсем малък тираж, които Командора ще прецени, след което ще се погрижи да ги покаже на когото трябва. А щом Командора покаже, че може да затрудни така наречения светъл салон на финансите и политиката, има вероятност този светъл салон да го помоли да престане с тази идея, и той ще се откаже от „Утре“ и ще получи разрешение да влезе в светлия салон. Представете си просто дори само

два процента от акциите на някой голям ежедневник, на някоя банка, на някоя важна телевизионна верига.

Подсвирнах.

— Два процента е страшно много! Има ли пари за такова начинание?

— Не се правете на наивен. Говорим за финанси, не за търговия. Първо купуваш, а после търсиш пари за плащането.

— Разбрах. И разбирам също, че експериментът би трябвало да сработи, стига Командора да не каже, че в крайна сметка вестникът няма да излезе. Всички трябва да мислят, че печатарските му преси рият с копита в земята, така да се каже...

— Разбира се. Че вестникът няма да излезе, Командора не е казал дори на мен, аз просто подозирам, или по-скоро съм сигурен. И нашите сътрудници, които ще видим утре, няма нужда да го знаят: те трябва да работят с мисълта, че градят своето бъдеще. За това знаем само аз и вие.

— Но какво ще спечелите вие, ако накрая напишете всичко, което сте правили в продължение на година, за да помогнете на Командора в рекета?

— Не използвайте думата „рекет“. Ние ще публикуваме новини, както казва „Ню Йорк Таймс“: all the news that's fit to print...

— ... и по някоя отгоре...

— Виждам, че ме разбирате. А дали Командора ще използва нашите нулеви броеве, за да сплаши някого, или за да си бърше задника, това си е негова работа, не наша. Въпросът е, че моята книга не бива да разказва какво решаваме на редакционните си оперативки, за това не бих имал нужда от вас, би ми стигнал и диктофон. Книгата трябва да създава представата за друг вестник, да показва как през тази година аз съм запретнал ръкави, за да реализирам един модел на журналистика независима от всякакъв натиск, като дава да се разбере, че начинанието е свършило зле, защото не може да се търпи съществуването на свободен глас. Затова искам от вас да измисляте, да идеализирате, да напишете епопея, не знам дали го обяснявам добре...

— Книгата ще казва обратното на това, което се е случило. Прекрасно. Но вие ще бъдете опроверган.

— От кого? От Командора, който да каже, че не, проектът е бил предназначен само за изнудване ли? По-добре да остави хората да

мислят, че е бил принуден да се откаже, защото дори той е бил подложен на натиск, че е предпочел да убие вестника, за да не се превърне в, както казват, дирижиран глас. Нима ще ни опровергават нашите редактори, които книгата ще е представила като възможно най-почтени журналисти? Моята книга ще бъде бетселър — така го произнесе, като всички, — на който никой няма да поиска нито да знае как да се противопостави.

— Добре, щом и двамата сме хора без качества, извинете за цитата, приемам договора.

— Обичам да преговарям с лоялни хора, които казват това, което им е на душата.

3

Вторник, 7-и април

Първа среща с редакторите. Шестима, повече от достатъчно.

Симеи ме беше предупредил, че няма да има нужда да обикалям и да правя фалшиви разследвания, а трябва да си седя в редакцията, за да записвам различните събития. И ето как, за да оправдае присъствието ми, заговори:

— Господа, да се запознаем. Това е доктор^[1] Колона, човек с огромен журналистически опит. Ще работи рамо до рамо с мен и затова ще го наречем помощник-директор. Основната му задача ще се състои в това да редактира всичките ви статии. Всички вие идвате от различни среди и едно е да си работил в крайно ляв вестник, или пък в, да кажем, „Ла Воче дела Фоня“ и тъй като (сами виждате) сме по спартански малцина, на някого, който е работил само по траурните обяви, може да се наложи да напише статия за правителствената криза. Така че трябва да се уеднакви стилът и ако някой от вас прояви слабостта да напише „палингенеза“, Колона ще ви каже, че не бива, и ще ви предложи алтернативен термин.

— Дълбоко морално прераждане — казах аз.

— Ето. И ако някой, за да определи някаква драматична ситуация, каже, че сме в окоето на бурята, предполагам, че доктор Колона ще бъде достатъчно досетлив да му припомни, че според всички научни наръчници окоето на бурята е единственото място, където цари спокойствие, докато бурята се вихри наоколо.

— Не, доктор Симеи — намесих се аз, — в този случай ще кажа, че трябва да използваме именно окоето на бурята, тъй като не е важно какво казва науката, читателят не го знае, и тъкмо окоето на бурята му внушава идеята, че се е забъркал в неприятности. Така са го приучили печатът и телевизията. Така, както са го убедили да казва съспенс и менижмънт, а би трябвало да казва съспенс (и се пише suspense, а не suspense) и мениджмънт.

— Чудесна идея, доктор Колона, трябва да се говори на езика на читателя, а не на този на интелектуалците, които казват таксуване на пътния документ. От друга страна, нашият издател май веднъж каза, че зрителите на неговите телевизии са на средна възраст (ментална възраст) дванайсет години. Нашите не са, но винаги е полезно да припишеш дадена възраст на читателите си: нашите би следвало да са над петдесетгодишни, добри и честни буржоа, копнеещи за закон и ред, но лакоми за клюки и разкрития за различни форми на нередност. Ще тръгнем оттам, че не са точно силни читатели, напротив, голяма част от тях нямат нито една книга в дома си, въпреки че когато се налага, ще се говори за великия роман, отпечатан в милионен тираж по цял свят. Нашият читател не чете книги, но обича да си мисли, че съществуват велики хора на изкуството, ексцентрични и милиардери. Така, както никога няма да види отблизо дългобедрата красавица от екрана и въпреки това ще иска да знае всичко за тайните ѝ любовници. Но нека оставим и другите да се представят. Сами. Да започнем с единствената жена, госпожица (или госпожа)...

— Мая Фрезия. Неомъжена, мома или single, както предпочитате. На двайсет и осем, почти дипломирана по литература, наложи се да прекъсна по семейни причини. От пет години съм сътрудничка в едно клюкарско списание, трябваше да се въртя в света на шоубизнеса, да душа кой с кого е свързан в романтична връзка и да организирам разположението на фотографите; по-често трябваше да убеждавам някоя певица или актриса да си измисли романтична връзка с някого и да ги заведе на среща с папараците — разходка за ръка или дори тайна целувка. Отначало ми харесваше, но вече ми омръзна да разказвам измислици.

— А защо, скъпа, приехте да се присъедините към нашето начинание?

— Смятам, че един ежедневник ще говори за по-сериозни неща и ще мога да се прочуя с разследвания, които нямат нищо общо със задушевните приятелства. Аз съм любопитна и мисля, че съм добро ловджийско куче.

Беше крехка и говореше с премерена енергичност.

— Чудесно. Вие?

— Романо Брагадочо.

— Странно име. Откъде идва?

— Вижте, това е една от многото мъки в живота ми. На английски, изглежда, има лошо значение, но за щастие на другите езици — не^[2]. Дядо ми е бил подхвърлено дете и както знаете, фамилията в тези случаи се измисля от общинския служител. Ако е садист, може да те кръсти и Фикарота^[3], в случая с дядо ми служителят бил само наполовина садист и имал известна култура... Що се отнася до мен, аз съм специалист по скандалните разкрития и работех точно за едно списание на нашия издател: „Какво се крие отдолу“. Но не бях на щат, плащаше ми се на парче.

От останалите четирима Камбриа беше прекарвал нощите си в спешните отделения или в полицията, за да напипа прясна новина — арест, смърт след ужасяваща катастрофа на магистралата, — и не беше направил кариера. Лучиди вдъхваше недоверие от пръв поглед и беше работил в издания, за които никой не беше чувал. Палатино идваше от дълъг стаж в седмичните издания за игри и различни загадки. Костанца беше работил като коректор в някои вестници, но вестниците вече имаха прекалено много страници и никой не можеше да препрочете всичко преди да влязат за печат, сега дори големите ежедневници пишеха Simone de Beauvoire или Beaudelaire, или Rooswelt и коректорът ставаше ненужен като пресата на Гутенберг. Никой от спътниците ни нямаше особено ентузиастично минало. Като в моста на Сан Луис Рей. Откъде ги беше изровил Симеи, не знам.

След като запознаването приключи, Симеи очерта характеристиките на вестника.

— Така, ще правим ежедневник. Защо „Утре“? Защото традиционните вестници разказваха и за съжаление все още разказват новините от предната вечер. Ето защо се наричат „Кориере дела Сера“, „Ивнинг Стандарт“ или „Льо Соар“. Сега новините от предния ден вече сме ги научили от телевизията в осем вечерта, така че вестниците винаги разказват неща, които вече знаем, ето защо се продават все по-малко. В „Утре“ тези новини, които вече смърдят като развалена риба, ще бъде, разбира се, добре да ги преразкажем и припомним, но ще е достатъчна само една колонка, която се чете за няколко минути.

— За какво ще пише вестникът тогава? — попита Камбриа.

— Съдбата на ежедневниците вече е да приличат на ежеседмичници. Ще говорим за това, което би могло да се случи утре, със задълбочени статии, приложения с журналистически разследвания,

неочаквани предположения... Ще дам пример. В четири избухва бомба и на следващия ден вече всички знаят. Добре, ние от четири до полунощ, преди да влезем за печат, трябва да сме изровили някой, който да каже нещо неиздадено за възможните извършители, неща, които самата полиция още не знае, и да очертаем сценарий какво ще се случи в идните седмици заради този атентат...

Брагадочо:

— Но за да задвижим такива разследвания за осем часа, е нужна редакция поне десет пъти колкото нашата и много контакти, информатори и какво ли не...

— Така е, и когато вестникът започне да излиза наистина, така ще трябва да бъде. Но сега, за една година, трябва просто да покажем, че може да се направи. А то може, защото нулевият брой може да има каквато си ще дата и може чудесно да служи за пример как би изглеждал вестникът преди месеци, да кажем, когато са хвърлили бомбата. В този случай ние вече знаем какво е щяло да се случи след това, но ще говорим така, сякаш читателят още не знае. Следователно всичките ни изявления ще придобият вкус на нещо неиздадено, изненадващо, смее да кажа дори пророческо. Тоест на поръчителя трябва да кажем: ето какъв щеше да бъде „Утре“, ако беше излязъл вчера. Ясно? И с повече желание, дори никой да не е хвърлял бомба, бихме могли да направим един брой *все едно е*.

— Или сами да хвърлим бомбата, ако ни изнася — изкиска се Брагадочо.

— Не говорете глупости — предупреди го Симеи. А после добави, сякаш размислил: — Но ако наистина решите да го правите, аз не искам да знам.

След като срещата приключи, се озовах на стълбите с Брагадочо.

— Не се ли познаваме отнякъде? — попита той. Струваше ми се, че не, той се съгласи с леко подозрително изражение и веднага ми заговори на ти. В редакцията Симеи току-що беше започнал на вие, а аз по принцип спазвам дистанция от типа „не сме спали заедно“, но Брагадочо очевидно подчертаваше, че сме колеги. Не исках да изглеждам надут само защото Симеи ме беше представил като главен

редактор или нещо подобно. От друга страна, този тип ми беше любопитен, а и нямах нищо по-приятно за правене.

Той ме хвана под ръка и ми каза, че отиваме да пийнем по нещо на едно местенце, което знаел. Усмиваше се с пълните си устни и леко кравешки очи по начин, който ми се стори отблъскващ. Плешив като Фон Строхайм и с тил, който се спускаше вертикално към врата, в лице той приличаше на Тели Савалас, лейтенант Коджак. Ето, пак цитат.

— Хубавичка е тази Мая, нали?

Смутено признах, че съм я погледнал само бегло — казах вече, от жените стоя настрана. Той ме сръга над лакътя.

— Не се прави на джентълмен, Колона. Видях те, зяпаше я, без сам да се усещаш. Според мен е от тези, дето са навити. Истината е, че всичките са навити, стига да ги подхванеш както трябва. Малко е кльоцава за моя вкус, а и няма цици, но като цяло бива.

Бяхме стигнали на улица „Торино“ и на възвишението след една църква той ме бутна да завия надясно, за да се вмъкнем по една пряка, лошо осветена, с няколко кой знае откога затворени врати и нито един магазин, все едно беше изоставена отдавна. Стори ми се, че намирисва на застояло, но сигурно беше само синестезия заради обелените и покрити с избелели графити стени. Някъде горе имаше комин, от който излизаше дим и не се разбираше точно откъде, защото дори прозорците на горните етажи бяха затворени, все едно никой не живееше там. Може би коминът беше на къща, чиято фасада бе другаде, и хората не се тревожеха, че ще опушат изоставената улица.

— Това е улица „Баниера“, най-тясната в Милано, макар да не е като Rue du Chat-qui-Rêche в Париж, по която едва минават двама души един до друг. Казва се улица „Баниера“, но някога се е казвала Бански сокак, заради старите римски обществени бани.

В този миг иззад ъгъла се появи жена с детска количка.

— Безотговорна или зле информирана — изкоментира Брагадочо. — Ако бях жена, не бих минавал оттук, особено по тъмно. Като едното нищо ще те заколят. Би било грехота, защото мацето не е за изхвърляне, типичното мамче, което е готово да се пусне на водопроводчика, обърни се, виж я как се фръцка. Тук са ставали кървави неща. Зад тези сега залостени порти сигурно все още има изоставени мазета и вероятно тайни проходи. През деветнайсети век някой си Антонио Боджа, невзрачен тип, примамва тук в едно от тези

мазета един счетоводител уж да му види сметките и го удря с брадва. Жертвата успява да се измъкне, Боджа е арестуван, обявен за луд от съда и въдворен в лудница за две години. Но веднага щом излиза, пак започва да лови наивни и заможни хора, подмамва ги в мазето си, обира ги, убива ги и ги заравя на място. Сериен убиец, както биха казали днес, но неразумен сериен убиец, защото оставя следи от търговските си отношения с жертвите и накрая е арестуван, полицията разкопава мазето, намира пет-шест трупа и Боджа е обесен край Порта Лудовика. Главата му е дарена на анатомичната лаборатория на Оспедале Маджоре — тогава са времената на Ломброзо и в черепите и чертите на лицето се търсят знаци за наследствени престъпни наклонности. След това тази глава, изглежда, е погребана в Музоко, но кой знае, такива находки са радост за окултистите и всякакви такива ненормалници. И до днес тук витае споменът за Боджа, сякаш си в Лондон на Джак Изкормвача, не бих минал оттук през нощта, и все пак ме привлича. Често се връщам, понякога си правя срещи тук.

Когато излязохме от улица „Баниера“, се озовахме на площад „Ментана“ и Брагадочо ме бутна по улица „Мориджи“, и тя възтъмничка, но с едно-две магазинчета и хубави входни врати. Стигнахме до едно разширение с просторен паркинг, заобиколен от руини.

— Виждаш ли — каза Брагадочо, — това отляво са римски останки, почти никой не помни, че Милано е бил и столица на империята. Така че не се пипат, въпреки че никой пет пари не дава. Но тези зад паркинга са къщи, изтърбушени от бомбардировките от последната война.

Изтърбушените къщи не притежаваха отколешното спокойствие на древните останки, вече примирени със смъртта, а се блещеха зловещо с неспокойните си лица, сякаш болни от лупус.

— Не ми е ясно защо никой не е опитал да строи в този район — каза Брагадочо. — Може да е защитен, може би на собствениците паркингът носи повече, отколкото ако построят къщи и ги дават под наем. Но защо са оставили следите от бомбардировките? Това местенце ме плаши повече от улица „Баниера“, но е хубаво, защото ми показва какъв е бил Милано след войната, в този град не са останали много места, които да припомнят как е изглеждал градът преди почти петдесет години. Е, това е Милано, който се опитвам да намеря отново,

в който съм живял като бебе и дете, войната свърши, когато бях на девет, понякога нощем ми се струва, че чувам грохота на бомбите. Но не са останали само руините — виж на ъгъла на улица „Мориджи“, онази кула е от седемнайсети век и дори бомбите не са я срутили. А отдолу, ела, още от началото на двайсети век си стои тази таверна, таверна „Мориджи“, не ме питай защо таверната има една съгласна повече от улицата^[4], но сигурно общината е сбъркала, като са слагали табелите, таверната е по-стара и сигурно тя е права.

Влязохме в помещение с червени стени, белец се таван, от който висеше стар полилей от ковано желязо, еленска глава над бара, стотици прашни бутилки вино по стените, грозни дървени маси (било рано за вечеря, каза ми Брагадочо, и още били без покривки, после щели да сложат покривки на червени каренца, а за храната трябвало да се погледне написаната на ръка черна дъска като във френските кръчми). По масите имаше студенти, по някой представител на старата бохема с дълга коса, но не като от шейсетте, а като поет, от тези, които някога са носели шапки с широка периферия и шалчета вместо вратовръзки, и още леко подпийнали старци, за които не беше ясно дали са там от началото на века, или новите собственици са ги наели за статисти. Похапнахме плато сирена, колбаси и сланина от Колоната и пийнахме много хубаво мерло.

— Хубаво е, нали? — каза Брагадочо. — Все едно сме извън времето.

— Но защо те привлича това Милано, което вече не би трябвало да съществува?

— Казах ти, искам да мога да видя това, което вече почти не помня, Милано на дядо ми и на баща ми.

Отпи, очите му блестяха, изтри с хартиена салфетка кръгчето вино, което се беше оформило върху масата от старо дърво.

— Семейната ми история е неприятна. Дядо ми е бил високопоставено лице на лошия режим, както казват. И на 25-и април един партизанин го познал, докато се опитвал да се измъкне недалеч оттук, на улица „Капучо“. Хванали го и го застреляли, направо там на ъгъла. Баща ми разбрал със закъснение, защото, верен на идеите на дядо, през 43-та се записал в Десета флотилия МАС^[5], пленили го при Сало и го пратили за една година в концентрационния лагер в Колтано. Измъкнал се на косъм, понеже нямало в какво да го обвинят, а през 46-

а Толиати обявил обща амнистия: противоречията на историята — фашистите са реабилитирани от комунистите, но може би Толиати е бил прав, трябвало е на всяка цена да се върнем към нормалното. Обаче нормалното е, че баща ми с това минало и под сянката на своя баща не си намираще работа и го издържаше майка ми, която беше шивачка. Така той постепенно се отпусна, пропи се и от него помня само лицето му, цялото в червени вени, и воднистите му очи, докато ми разправяше фикс идеите си, не искаше да оправдае фашизма (вече нямаше идеали), но казваше, че антифашистите, за да заклеймят фашизма, разказвали много ужасяващи истории. Не вярваше за шестте милиона евреи, избити в газовите камери на лагерите. Не че беше от тези, дето и досега твърдят, че Холокост не е имало, но не вярваше на разказа, създаден от освободителите. Всички свидетелства са преувеличени, казваше ми. Четох, че според оцелели наред един лагер имало планини от дрехи на избити хора, високи повече от сто метра. Сто метра? Ама ти даваш ли си сметка, казваше, че купчина висока сто метра, понеже трябва да се издига като пирамида, трябва да има основа по-широка от целия лагер?

— Но не вземаше предвид, че човек, присъствал на нещо ужасяващо, когато си го спомня, използва хиперболи. Ти ставаш свидетел на катастрофа на магистралата и разказваш, че труповете лежали в море от кръв, но не искаш да накараш хората да повярват, че е било голямо като истинско море, просто искаш да предадеш идеята, че е имало много кръв. Постави се на мястото на човек, който си припомня един от най-трагичните моменти в живота си... — Замълча за момент. — Не го отричам, но баща ми ме научи да не приемам нищо за чиста монета. Вестниците лъжат, историците лъжат, телевизията днес лъже. Не си ли гледал по новините преди година, докато се водеше войната в Залива, омазания с петрол корморан, който агонизираше в Персийския залив? После се разбра, че през този сезон в Залива е невъзможно да има корморани и че кадрите са отпреди осем години по време на войната между Иран и Ирак. Или пък, казаха други, са взели корморани от зоопарка и са ги омазали с петрол. Така ще да са направили и с престъпленията на фашистите. Имай предвид, че не съм привърженик на идеите на баща си и дядо си, нито пък искам да се преструвам, че не са били избивани евреи. От друга страна, някои от най-добрите ми приятели са евреи. Но вече не вярвам

на нищо. Американците наистина ли са кацнали на Луната? Не е невъзможно да са построили всичко в студио, ако се загледаш в сенките на космонавтите след прилуняването, не изглеждат правдоподобни. А наистина ли е имало война в Персийския залив, или са ни пробутвали парчета от стари репортажи? Живеем в измама и ако знаеш, че те лъжат, трябва да живееш в подозрение. Аз подозирам, винаги подозирам. Единственото истинско нещо, за което мога да получа доказателства, е това Милано отпреди толкова десетки години. Бомбардировки имаше наистина и между другото бомбардираха англичаните или американците.

— А какво стана с баща ти?

— Умря от пиене, когато бях на тринайсет. За да се освободя от тези спомени, когато пораснах, се опитах да се хвърля на противниковата страна. През 68-а бях над трийсетгодишен, но си пуснах дълга коса, носех канадка и пуловер и се присъединих към една прокитайска общност. По-късно разбрах, че Мао е избил повече народ от Сталин и Хитлер взети заедно, а и че вероятно и сред прокитайците има внедрени провокатори от тайните служби. И се посветих само на журналистическата професия, за да търся заговори. Така се спасих (а имах опасни приятелства) да не ме сгащят по-късно червените терористи. Вече не вярвах в нищо, освен че зад гърба ни винаги има някой, който ни мами.

— А сега?

— А сега, ако този вестник потръгне, може би съм намерил място, където да вземат на сериозно някои от моите открития... В момента се занимавам с една история, която... Освен вестника може и книга да излезе от нея. А тогава... Но glissons, ще говорим пак, когато сглобя всички данни... Само че трябва да побързам, трябва ми пари. Жълтите стотинки, които ни плаща Симеи, все пак са нещо, но не стигат.

— За да живееш ли?

— Не, за да си купя кола. Очевидно ще я купя на лизинг, но и вноските трябва да се плащат. Освен това ми трябва веднага заради разследването.

— Извинявай, казваш, че искаш да изкараш пари с твоето разследване, за да си купиш кола, но имаш нужда от колата, за да направиш разследването.

— За да реконструирам много неща, трябва да пътувам, да ходя на различни места, може би да разпитвам хора. Без кола и вързан в редакцията всеки ден, ще трябва да реконструирам всичко по памет, да работя само в главата си. И това да ми беше единственият проблем.

— А какъв е истинският проблем?

— Виж сега, не че съм нерешителен, но за да разбере какво да трябва да се направи, трябва да свържа всички данни. Поотделно те не казват нищо, но в цялост ти позволяват да разбереш това, което не е било явно на пръв поглед. Трябва да се види онова, което се мъчат да скрият от теб.

— Говориш за разследването си?

— Не, говоря за избора на кола...

Рисуваше по масата с топнат във вино пръст, сякаш проследяваше като в седмичните списания за игри и кръстословици поредица точки, които трябва да свържеш, за да разбереш каква е фигурата.

— Колата трябва да е бърза и от определен клас, естествено не търся някоя утилитарна кола. За мен или предно предаване, или нищо. Мислех си за „Ланча Тема“ турбо с шестнайсет клапана, от най-скъпите е, почти шейсет милиона. Бих могъл и да опитам, двеста трийсет и пет километра в час и ускорява за седем цяло и две. Почти максимумът.

— Скъпа е.

— Да де, но трябва да открия какво крият от мен. Когато не лъжат, автомобилните реклами премълчават. Стига да погледнеш техническите характеристики в специализираните издания и разбираш, че е широка сто осемдесет и три сантиметра.

— Това лошо ли е?

— И ти не си забелязал, че в разните реклами винаги дават дължината, която със сигурност е важна за паркирането или за престижа, но рядко дават ширината, която е фундаментална, ако гаражът ти е малък или ако мястото ти за паркиране е още по-тясно, да не говорим пък когато обикаляш като луд, за да намериш къде да се пъкнеш. Ширината е фундаментална. Трябва да се ориентираш под сто и седемдесет сантиметра.

— Предполагам, че се намират такива.

— Разбира се, но в кола сто и седемдесет сантиметра е тясно — ако има някой до тебе, нямаш място за десния лакът. Освен това липсват удобствата на широките коли, които имат много копчета на разположение на дясната ръка близо до скоростния лост.

— И какво?

— Трябва да внимаваш таблото да е достатъчно богато и да има копчета на волана, за да не ти трябват джаджите за дясната ръка. И ето че идентифицирах „Сааб 900“ турбо, сто шейсет и осем сантиметра, максимална скорост двеста и трийсет и слизаме на петдесет милиона.

— Това е твоята кола.

— Да, но в едно ъгълче ти казват, че ускорението е осем цяло и петдесет, а идеалното е поне седем като на „Роувър 220“ турбо, четирийсет милиона, ширина сто шейсет и осем, максимална скорост двеста трийсет и пет и ускорение шест цяло и шест, направо болид.

— Значи трябва да се ориентираш натам...

— Не, защото чак на края на техническите характеристики споменават, че е висока сто трийсет и седем сантиметра. Твърде ниска за едър човек като мен, почти само за млади пичове, които се правят на спортисти, докато ланчата е сто четирийсет и три, а саабът е сто четирийсет и четири и там влизаш като господар. А и ако си младок, не четеш техническите данни, които са като противоположенията на лекарствата в листовките, написани с дребен шрифт, за да ти убегне фактът, че ако пиеш лекарството, ще пукнеш на другия ден. Роувърът 220 тежи само хиляда сто осемдесет и пет килограма — малко е, ако се блъснеш в ТИР, ставаш на кайма, човек трябва да се ориентира към по-тежки коли със стоманено подсилване, не чак волво, която е като танк, но е прекалено бавна, но поне „Роувър 820 TI“, към петдесет милиона, двеста и трийсет километра в час и хиляда четиристотин и двайсет килограма.

— Но предполагам, че си се отказал от него, защото... — отбелязах вече и аз обзет от параноя.

— Защото има ускорение от осем цяло и две — това е костенурка, няма бързина. Така както „Мерцедес С 280“, който е широк сто седемдесет и два, но цените почват от шейсет и седем милиона, има ускорение осем цяло и осем. И трябват пет месеца за доставка. Но и това е важно, като се има предвид, че за някои, които споменах, трябват два месеца, а други са готови веднага. Защо са

готови веднага? Защото никой не ги иска. Не трябва да се доверяваш. Сякаш веднага ти дават „Калибра“ турбо, шестнайсет клапана, двеста четирийсет и пет километра в час, интегрално предаване, ускорение шест цяло и осем, широка сто шейсет и девет и малко над петдесет милиона.

— Идеална, струва ми се.

— Ами не, защото тежи само хиляда сто трийсет и пет, твърде е лека и е висока само сто трийсет и два, по-зле от всички останали — за клиенти богати, но джуджета. И да беше само това. Не сме сметнали багажника. Най-широк е този на темата шестнайсет клапана турбо, но тя е широка сто шейсет и пет. Сред тесните се спрях на Дедра 2.0 LX с обемен багажник, но тя не само има ускорение от девет и четири, но тежи малко повече от хиляда и двеста килограма и вдига само двеста и десет в час.

— И какво?

— Ами просто нямам мира. Умът ми е зает с разследването, а нощем се будя да сравнявам коли.

— Знаеш всичко наизуст?

— Направих си таблици, но проблемът е, че ги запаметих, и това е непоносимо. Започвам да си мисля, че колите са измислени, за да не мога да ги купя.

— Това подозрение не е ли преувеличено?

— Подозренията никога не са преувеличени. Подозирай, подозирай винаги, само така ще откриеш истината. Нима науката не ни учи да правим така?

— Учи ни и прави така.

— Глупости, дори науката лъже. Виж само историята за студения термоядрен синтез. Лъгаха ни месеци наред и накрая се оказа, че е партенка.

— Но я разкриха.

— Кой? Пентагонът, който вероятно е искал да покрие нещо смуцаващо. Може онези със студения синтез да са били прави, а другите, които казаха, че първите са излъгали, да лъжат.

— Възможно е с Пентагона или ЦРУ, но нима искаш да кажеш, че всички автомобилни списания зависят от дебнещите тайни служби на демоплутуюдеокрацията. — Опитвах се да го върна към здравия разум.

— Така ли? — каза той с горчива усмивка. — И те са свързани с голямата американска индустрия и седемте сестри на петрола, които са тези, които убиха Матеи^[6], за което може пет пари да не давам, но те са същите, които са виновни за разстрела на дядо ми, защото са финансирали партизаните. Виждаш ли как е навързано всичко?

Но сервитьорите вече постилаха покривките и ни даваха да разберем, че моментът за хората, които само пият по чашка, е отминал.

— Някога на по чашка можеше да се седи до два през нощта — въздъхна Брагадочо, — но вече дори тук се целят в клиенти с пари. Може би някой ден тук ще открият дискотека с примигващи светлини. Тук все още всичко е истинско, разбери ме, но вече смърди все едно всичко е фалшиво. Представи си, собствениците на тази миланска кръчма от сума ти време са тосканци, така чух. Не че имам нещо против тосканците, сигурно и те са добри хора, но си спомням как като малък, когато се говореше за дъщерята на някакви познати, която се оженила несполучливо, един братовчед казваше: „Ами трябва да се вдигне стена под Флоренция“. А майка ми отвърщаше: „Под Флоренция ли? Направо под Болоня!“

Докато чакахме сметката, Брагадочо ми каза почти шепнешком:

— Ще можеш ли да ми дадеш пари назаем? Ще ти ги върна до два месеца.

— Аз ли? И аз съм без пукнат грош като теб.

— Сигурно. Не знам колко ти плаща Симеи и не ми е работа да го знам. Просто попитах. Ама нали ти ще платиш сметката?

Така се запознах с Брагадочо.

---

[1] В Италия с титлата „доктор“ се обръщат към всеки човек, завършил висше образование — Б.пр. ↑

[2] Брагадочо или Брагадочо е герой от поемата „Кралицата на феите“ от Едмънд Спенсър. Името е станало нарицателно за самохвалец. — Б.пр. ↑

[3] От итал. *fisa* — вулва и *rotta* — развалена — Б.пр. ↑

[4] Улицата е *Morigi*, а таверната *Moriggi* — Б.пр. ↑

[5] Десета флотилия за средства за нападение, или Десета флотилия МАС, е щурмово подразделение на италианския военноморски флот — Б.пр. ↑

[6] Енрико Матеи — италиански общественик, създал и управлявал италианската национална нефтена компания ENI. С името „седемте сестри на петрола“ той нарича седемте големи петролни компании, които доминират глобалната петролна индустрия след 40-те години на XX в. През 1962 г. Матеи загива в самолетна катастрофа при съмнителни обстоятелства. — Б.пр. ↑

Сряда, 8-и април

На следващия ден се състоя първата истинска редакционна оперативка.

— Ще правим вестника — каза Симеи, — вестника от 18-и февруари тази година.

— Защо от 18-и февруари? — попита Камбриа, който щеше да се отличи като човека, който задава най-тъпите въпроси.

— Защото тази зима на 17-и февруари карабинерите нахлуха в офиса на Марио Киеза, президент на Пио Алберго Тривулцио и изтъкнат представител на миланската социалистическа партия. Всички знаете: Киеза поискал подкупи по един търг от една фирма за почистване в Монца, сделката трябвало да е за сто и четирийсет милиона, от които той искал десет процента, както виждате, дори старческият дом е хубава дойна крава. Явно това не било първото доене, защото на онзи от почистването му омръзнало да плаща и издал Киеза. И така отишъл при него да му предаде първия транш от уговорените четиринайсет милиона, но със скрити микрофон и камера. Веднага щом Киеза взел пачката, в кабинета нахлули карабинерите. Киеза, ужасен, грабнал от чекмеджето друга по-дебела пачка, която бил взел от някого друго, и хукнал към кенефа, за да изхвърли банкнотите в чинията, но не се получило — закопчали го преди да успее да унищожи всичките тези пари. Това е историята, сигурно си я спомняте, а сега вие, Камбриа, знаете какво трябва да разкажем във вестника от следващия ден. Вървете в архива, препрочетете внимателно новините от онзи ден и ни направете уводна колонка, не, по-добре хубава статийка, защото ако си спомням добре, телевизионните новини от онази вечер не казаха нищо за случая.

— Окей, шефе. Отивам.

— Почакайте, защото тук на сцената излиза мисията на „Утре“. Сигурно си спомняте, че през следващите дни имаше опити случаят да

бъде омаловажен. Впоследствие Кракси^[1] ще каже, че Кieza е бил просто мошеник, и ще го зарече, но това, което читателят от 18-и февруари още не би могъл да знае, е, че магистратите ще продължат да разследват и ще се появи един истински мастиф, онзи съдия Ди Пиетро, когото вече всички познават, но за когото тогава никой не беше чувал. Ди Пиетро въртя Кieza на шиш, откри тайните му швейцарски сметки, накара го да признае, че това не е изолиран случай, постепенно извади на светло цяла корупционна мрежа в политиката, която е в интерес на всички партии, и първите последствия станаха известни едва преди няколко дни — видяхте, че на изборите християндемократите и социалистическата партия изгубиха куп гласове и се засили Лигата, която яхна скандала напук на правителството. Арестите заваляха, партиите малко по малко се цепят и тук-там се чува, че след падането на Берлинската стена и разпадането на Съветския съюз американците вече нямат нужда от партии, които могат да манипулират, и са ги оставили в ръцете на магистратите — или може би, бихме могли да предположим, магистратите рецитират сценарий, написан от американските тайни служби, но засега да не прекаляваме. Такава е ситуацията днес, но на 18-и февруари никой не е можел да си представи какво ще стане. Но „Утре“ ще си го представи и ще направи поредица прогнози. И тази статия с хипотези я поверявам на вас, Лучиди. Вие ще трябва да бъдете така умел да казвате „може би“ и „вероятно“, докато всъщност разказвате това, което после ще се случи наистина. Споменете няколко имена на политици, разпределете ги добре между отделните партии, забъркайте и левицата, дайте да се разбере, че вестникът събира документи, и го кажете така, че дори тези, които ще четат нашия брой 0/1, да умрат от страх, въпреки че прекрасно знаят какво се е случило през двата месеца след февруари, но ще се питат какъв е този нулев брой с днешна дата... Ясно? На работа.

— Защо давате задачата на мен? — попита Лучиди.

Симей го изгледа странно, все едно той трябваше да разбере нещо, което ние не разбирахме.

— Защото ми се струва, че вие сте особено добър в събирането на слухове и донасянето им където трябва.

По-късно, на четири очи, попитах Симеи какво е искал да каже.

— Недейте да клюкарствате с останалите — каза ми той. — Но според мен Лучиди е замесен със службите и журналистиката му служи само за прикритие.

— Казвате, че е шпионин. Защо сте взели шпионин в редакцията?

— Защото не е важно дали ни шпионира, какво толкова ще разкаже на службите, което те да не разберат прекрасно, като зачетат кой да е от нашите нулеви броеве? Но той може да ни носи сведения, които е узнал, докато е шпионирал други.

Симеи не е кой знае какъв журналист, помислих си, но е гений в своя жанр. И ми хрумна една шега, приписвана на един диригент, голям клеветник, който казал за един музикант: „В своя жанр X е бог. А жанрът на X е, че е говно“.

---

[1] Бенедето (Бетино) Кракси — министър-председател на Италия от 1983 до 1987 г. — Б.пр. ↑

Петък, 10-и април

Докато мисленето какво да включва брой 0/1 продължаваше, Симеи отваряше широки скоби за някои основни принципи на работата на всички.

— Колона, илюстрирайте на нашите приятели как се съблюдава, или как се дава вид, че се съблюдава един фундаментален принцип на демократичната журналистика: фактите да бъдат отделени от мненията. Мнения в „Утре“ ще има много, и то указани като такива, но как да се покаже, че в други статии се цитират само факти?

— Съвсем просто — казах аз. — Вижте големите английски вестници. Ако разказват например за някакъв пожар или автомобилна катастрофа, те очевидно не могат да кажат какво мислят по въпроса. Тогава вмъкват в статията, в кавички, показанията на някой свидетел, човек от улицата, представител на общественото мнение. След като сложат кавичките, твърденията стават факти, тоест факт е, че еди-кой си е изразил еди-какво си мнение. Може обаче да се предположи, че журналистът е дал думата само на този, който мисли като него. Затова се слагат две изявления, които си противоречат, за да се покаже, че е факт, че съществуват различни мнения по даден въпрос, и че вестникът си дава сметка за този неоспорим факт. Хитрината е да сложиш в кавички първо едно банално мнение, а после още едно, по-разумно, което много прилича на мнението на журналиста. Така читателят остава с впечатлението, че е информиран за две неща, но е подтикнат да приеме само едно мнение като по-убедително. Да дадем пример, срутил се е виадукт, един камион се е обърнал в пропастта и шофьорът е загинал. Текстът, след като точно предава случилото се, ще каже: говорихме с господин Роси, на 42 години, който има будка за вестници на ъгъла: „Какво да ви кажа, стават такива работи — каза той. — Съжалявам за бедния човечец, но съдбата си е съдба“. Веднага след това господин Бианки, на 34 години, зидар, който работи на

строеж наблизно, ще каже: „Вината е на общината. Отдавна се знаеше, че този виадукт има проблеми“. С кого ще се идентифицира читателят? С този, който си го изкарва на някого или на нещо, с този, който прехвърля отговорността. Ясно? Проблемът е какво и как да сложим между кавичките. Да се поупражняваме. Да започнем с вас, Костанца. Избухнала е бомбата на площад „Фонтана“^[1].

Костанца помисли малко, после започна:

— Господин Роси, на 41, общински служител, който би могъл да е в банката, когато бомбата е избухнала, ни каза: „Бях наблизно и чух взрива. Беше ужасен. Явно някой иска да лови риба в мътна вода, но няма да разберем кой“. Господин Бианки (на 50 години, бръснар) също минава наблизно в момента на експлозията, която си спомня като оглушителна и страховита, и отбелязва: „Типичен атентат с анархистки почерк, без съмнение“.

— Отлично. Госпожице Фрезия, пристига новината за смъртта на Наполеон.

— Ами, бих казала, че господин Бланш, да оставим настрана възрастта и професията, ни казва, че може би е било несправедливо да затварят на онзи остров вече свършен човек: бедничкият, и той имал семейство. Господин Мандзони, дори Мансонї, казва: „Отиде си човек, който промени света от Мансанарес до Рейн, велик човек“.

— Това с Мансанарес беше добре — каза Симеи с усмивка. — Но има и други начини да пробутваш мнения, без да се набиваш на очи. За да знаете какво да сложите във вестника, трябва, както се казва в другите редакции, да се направи работен план. На света има безкрайно много новини, защо да се съобщава за инцидент в Бергамо, а да игнорираме, че е имало инцидент и в Месина? Не новините правят вестника, а вестникът прави новините. И да знаете как да комбинирате четири различни новини означава да предложите на читателя пета новина. Ето ви един ежедневник от онзиден, шеста страница: Милано, майка хвърля новородения си син в тоалетната; Пескара, братът няма нищо общо със смъртта на Давиде; Амалфи, обвинение в измама срещу психоложката, на която е поверила анорексичната си дъщеря; Бускате, след четиринайсет години от изправителната институция излиза момчето, което на петнайсет е убило осемгодишно дете. Четирите новини се на една и съща страница, а заглавието на страницата е „Общество Деца Насилие“. Естествено се говори за

насилие, в което е замесено малолетно лице, но става дума за съвсем различни явления. Само в един случай (убийството на новородено) се касае за насилие от родители към деца, историята с психоложката може не касае деца, защото не е посочена възрастта на анорексичната дъщеря, историята на момчето от Пескара доказва, ако не друго, че не е имало насилие и момчето е загинало при нещастен случай, и накрая случаят от Бускате, ако се загледате, касае един дангалак на почти трийсет години, а истинската новина е отпреди четиринайсет години. Какво е искал да ни каже вестникът с тази страница? Може би нищо конкретно, някой мързелив редактор е попаднал на четири бюлетина от агенциите и е решил, че е добре да ги обедини за повече ефект. Но всъщност вестникът ни предава една идея, една тревога, едно предупреждение — знам ли... Във всеки случай мислете за читателя: поотделно всяка от тези новини би го оставила безразличен, но взети заедно го задължават да дочете страницата. Ясно? Знаем, че все се говори как вестниците винаги пишат работник от Калабрия напада колега и никога работник от Кунео напада колега, добре, това е расизъм, но представете си една страница, на която пише: работник от Кунео и така натаък, пенсионер от Местре убива жена си, продавач на вестници от Болоня извършва самоубийство, зидар от Генуа подписва празен чек, какво му пука на читателя къде са родени тези хора? Но ако говорим за работник от Калабрия, пенсионер от Матера, продавач на вестници от Фоджа и зидар от Палермо, тогава се създава тревога около престъпността на Юга и това прави новина... Вестникът ни се публикува в Милано, а не в Катания, и трябва да си даваме сметка за чувствителността на миланския читател. Имайте предвид, че да се прави новина е хубав израз, ние правим новината и трябва да знаем как да я накараме да изплува измежду редовете. Доктор Колона, в свободните часове преглеждайте с нашите редактори бюлетините от агенцията и съставете няколко тематични страници, научете се да карате да изпъкне новина там, където не я е имало или не се е виждала, хайде.

Друга тема беше темата за опроверженията. Все още бяхме вестник без читатели, така че каквато и новина да публикувахме, нямаше да има кой да я опровергае. Но един вестник се измерва и според способността си да посреща опроверженията, особено ако е вестник, който показва, че не се страхува да си оцапа ръцете. Освен да

тренираме за когато дойдат истинските опровержения, трябваше да се измислят няколко писма от читатели, след които да последват нашите опровержения. За да покажем на поръчителя от какво тесто сме замесени.

— Вчера говорих за това с доктор Колона. Колона, искате ли, така да се каже, да изнесете един хубав урок по техника на опроверженията?

— Добре — казах аз, — да дадем учебен пример, не само измислен, но и преувеличен. Това е пародия на едно опровержение, излязло преди няколко години в „Еспресо“. Предполага се, че вестникът получил писмо от някой си Пречизо Сментуча, ще ви го прочета.

Уважаеми Господин Директор, във връзка със статия „На идите не ще го видите“, публикувана в предишния брой на вашия вестник с името на Алетео Верита, си позволявам да внеса следните уточнения. Не е вярно, че съм присъствал на убийството на Юлий Цезар. Както можете любезно да видите от приложеното удостоверение за раждане, аз съм роден на 15 март 1944 г., следователно много векове след злощастното събитие, което между другото никога не съм одобрявал. Господин Верита сигурно се е заблудил, когато му казах, че винаги празнувам с приятели петнайсети март 44-та.

Също толкова неточно е, че впоследствие към казал на някой си Брут: Ще се видим при Филипи. Искам да уточня, че никога не съм контактувал с господин Брут, чието име дори не знаех до вчера. В хода на краткото ни телефонно интервю казах на господин Верита, че скоро ще се видя отново с общинския съветник Филипи, който отговаря за транспорта, но фразата беше произнесена в контекста на разговор за автомобилния транспорт. В такъв контекст никога не съм казал, че съм наел убийци, за да елиминират проблема Юлий Цезар, а че съм се заел да накарам съветника да елиминира проблема с трафика на

площад „Юлий Цезар“. Благодаря Ви, с уважение, Ваш
Пречизо Сментуча.

— Как се реагира на толкова точно опровержение, без да си
плюеш на фасона? Ето един добър отговор:

Разбирам, че господин Сментуча съвсем не
опровергава, че Юлий Цезар е убит на мартенските иди 44-
та. Освен това разбирам, че господин Сментуча винаги
празнува с приятели годишнината на 15 март 1944. Именно
тази любопитна традиция исках да разкрия в своята статия.
Господин Сментуча може би има лични причини да
отбелязва с обилни разпивки тази дата, но ще признае, че
съвпадението е най-малкото любопитно. Освен това той
сигурно си спомня, че в течение на дългото и подробно
телефонно интервю, което ми даде, произнесе фразата: „Аз
съм на мнение, че трябва да се отдава кесаревото кесарю“;
источник много близък до господин Сментуча — и в който
няма причина да се съмнявам — ме увери, че това, което
Цезар е получил, са два-сет и три прободни рани.

Подчертавам, че в цялото си писмо господин
Сментуча избягва да ни каже кой в крайна сметка е
нанесъл тези прободни рани. Що се отнася до неприятната
поправка за Филипи, пред очите ми е моят бележник,
където пише без сянка на съмнение, че господин Сментуча
не е казал „Ще се видим у Филипи“, а „Ще се видим при
Филипи“.

Същото мога да потвърдя и относно заплашителния
израз по отношение на Юлий Цезар. Записките в
бележника ми, който е пред очите ми в момента, казват
ясно: Аз елимин. пробл. Юл. Цезар. Не можем да избягаме
от отговорност или да запушим устата на печата, като се
хващаме за сламки и като си играем с думите.

— Следва подписът на Алетео Верита. И така, какво е ефикасното в това опровержение на опровержението? Първо, забележката, че вестникът е научил това, което е написал, от източници, близки на господин Сментуча. Това винаги работи, не се назовават източниците, но се внушава, че вестникът има тайни източници, може би по-достоверни от Сментуча. След това се прибъгва до бележника на журналиста. Този бележник няма да го види никой, но идеята за записки на живо укрепва доверието във вестника, кара читателите да мислят, че има документи. Накрая се повтарят инсинуации, които сами по себе си не казват нищо, но хвърлят сянка на подозрение върху Сментуча. Не казвам, че опроверженията трябва да са от този тип, това тук е пародия, но не забравяйте трите фундаментални елемента за опровержението на опровержение: събрани мнения, бележките в бележника и различни съмнения за достоверността на опровергавания. Ясно?

— Отлично — отвърнаха всички в един глас. И на другия ден всички бяха донесли примери на по-правдоподобни опровержения и на не толкова гротескни, но все така ефективни опровержения на опроверженията. Петимата ми ученици бяха разбрали урока.

Мая Фрезия предложи:

— „Вземаме предвид опровержението, но бихме искали да уточним, че написаното от нас е видно от съдебните решения, тоест от гарантиран източник“. Че Сментуча е оправдан в хода на предварителното разследване, читателят не знае. Нито пък знае, че тези съдебни решения би трябвало да са недостъпни и не е ясно как ние сме се добрали до тях нито дали са автентични. Аз си написах домашното, доктор Симеи, но, ако ми позволите, това ми се струва, как да го кажа, мръсен номер.

— Скъпа моя — саркастично отбеляза Симеи, — още по-мръсен номер е да признаем, че вестникът не е проверил източниците си. Но съм съгласен, че вместо да обявяваме данни, които някой би могъл да провери, е много по-добре да се ограничим до инсинуациите. Намекването не означава да кажеш нещо точно, а само да хвърлиш сянка на подозрение върху опровергавания. Например: „С удоволствие си вземаме бележка от уточнението, но разбрахме, че господин Сментуча (винаги използваме господин, а не доктор или почитаемият, господин е най-лошата обида в нашата страна,) та разбрахме, че

господин Сментуча е изпратил десетки опровержения в различни вестници. Сигурно е компулсивна дейност на пълен работен ден“. Сега, ако Сментуча изпрати още едно опровержение, ние имаме право да не го публикуваме или да го преразкажем с коментара, че господин Сментуча повтаря все едно и също. Така читателят се убеждава, че той е параноик. Виждате предимството на намеците: като кажем, че Сментуча е писал и до други вестници, казваме само истината, която не може да бъде опровергана. Ефикасната инсинуация е тази, която разказва факти, сами по себе си лишени от стойност, макар и неопровержими, защото са истина.

След като старателно запомнихме тези съвети, се отдадохме — както казваше Симеи — на brainstorming. Палатино си спомни, че до момента е работил в списания с кръстословици и главоблъсканици, и предложи вестникът заедно с програмата на телевизиите, метеорологичната прогноза и хороскопите да отдели половин страница за игри.

Симеи го прекъсна:

— Хороскопите, по дяволите, добре, че ни напомнихте, това е първото, което ще потърсят нашите читатели! Ето, госпожице Фрезия, това е първата ви задача, вървете да прочетете малко вестници и списания, които публикуват хороскопи, извадете повтарящите се схеми. И се ограничете само до оптимистичните прогнози, хората не обичат да им казват, че другия месец ще умрат от рак. И съставете прогнози, които стават за всички, искам да кажа, че една читателка на шейсет години не би се идентифицирала с перспективата да срещне младежа на своя живот, но предсказанието, че на този козирог в близките дни ще се случи събитие, което ще го направи щастлив, става за всички, за подрастващия, ако случайно ни чете, за лелката и за счетоводителя, който чака увеличение на заплатата. Но да се върнем на игрите. Какво имате предвид? Кръстословици?

— Кръстословици — каза Палатино, — но за съжаление ще трябва да направим кръстословици от тези, които питат кой е акостирал при Марсала.

— И да благодарим на бога, ако читателя напише Гарибалди — изкикоти се Симеи.

— В чуждестранните кръстословици пък дефинициите са загадки сами по себе си. В един френски вестник веднъж излезе

приятелят на простите и отговорът беше *билкар*, защото на френски *прости* се наричали не само простаците, а и лековитите билки.

— Това не е за нас — каза Симеи. — Нашият читател не само не знае какви са тези билки, а може би и какъв е и какво работи билкарят. Гарибалди или мъжът на Ева, или майката на телето, само такива работи.

В този момент заговори Мая — лицето ѝ бе озарено от почти детинска усмивка, сякаш се кани да направи някоя пакост. Каза, че кръстословиците били хубаво нещо, но читателят трябвало да чака следващия брой, за да разбере дали отговорите му са верни, докато можело да се престорим, че в предишните броеве сме обявили нещо като конкурс и публикуваме най-духовитите отговори на читателите. Например, предложи тя, да си представим, че сме поискали да съберем най-глупавите отговори на също толкова глупав въпрос.

— Някога в университета се забавлявахме да измисляме доста безумни въпроси и отговори. Например: защо бананите растат на дървета? Защото ако растяха на земята, крокодилите щяха да ги изядат. Защо ските се пързаят по снега? Защото ако се пързаяха само по хайвер, зимните спортове щяха да са много скъпи.

Палатино се въодушеви:

— Защо Цезар преди да умре е успял да каже: „И ти ли, Бруте?“ Защото не го е намушкарал Сципион Африкански. Защо пишем отляво надясно? Защото иначе изреченията щяха да започват с точка. Защо успоредките никога не се пресичат? Защото ако се пресекат, този, който играе на тях, ще си строши краката.

И другите се развълнуваха и Брагадочо влезе в надпреварата:

— Защо пръстите са десет? Защото ако бяха шест, и божиите заповеди щяха да са шест и например кражбите щяха да бъдат позволени. Защо Бог е най-съвършеното същество? Защото ако беше най-несъвършеното, щеше да е братовчед ми Густаво.

И аз се присъединих към играта:

— Защо уискито е изобретено в Шотландия? Защото ако беше изобретено в Япония, щеше да е саке и нямаше да може да се пие със сода. Защо морето е толкова голямо? Защото има прекалено много риби и би било нерационално да ги сложат в Гран Сан Бернардо. Защо кокошката кудкудяка? Защото ако квакаше, щеше да е жаба.

— Чакайте — каза Палатино, — защо чашите са отворени отгоре и затворени отдолу? Защото ако беше обратното, баровете щяха да фалират. Защо мама си е мама? Защото ако понякога беше и татко, гинеколозите щяха да се побъркат. Защо ноктите растат, а зъбите не? Защото иначе невротичите щяха да си гризат зъбите. Защо задникът е ниско, а главата — високо? Защото в противен случай щеше да е много трудно да проектираш тоалетна. Защо краката се сгъват назад, а не напред? Защото в самолет това би било много опасно в случай на аварийно кацане. Защо Христофор Колумб е тръгнал на запад? Защото ако беше тръгнал на изток, щеше да открие Фрозиноне. Защо пръстите имат нокти? Защото ако имаха зеници, щяха да са очи.

Състезанието вече се беше развихрило и Фрезия се намеси пак:

— Защо таблетките аспирин се различават от игуаната? Защото представете си какво би станало, ако беше обратното. Защо кучето умира на гроба на господаря си? Защото там няма дървета, на които да пишка, и след три дни му се пръсва мехурът. Защо правият ъгъл е деветдесет градуса? Ами да не е водка, та да е четирийсет.

— Стига — казах на Симеи, който също не бе успял да прикрие някоя и друга усмивка. — Това са студентски работи. Забравяте, че нашият читател не е интелектуалец, който е чел сюрреалистите, които правят така наречените прекрасни трупове. Той би приел всичко на сериозно и би си помислил, че сме луди. Хайде, стига сме се забавлявали, не е моментът за това. Да се върнем на сериозните предложения.

И така рубриката на защо-тата беше ликвидирана. Жалко, щеше да е забавна. Но тази история ме накара да се вгледам внимателно в Мая Фрезия. Щом беше толкова духовита, трябваше да е и миличка. И беше по свой начин. Защо по свой начин? Още не можех да уловя начина, но любопитството ми беше събудено.

Но Фрезия очевидно беше разочарована и се опита да предложи нещо, което беше по неин вкус:

— Наближава първата селекция за наградата „Стрега“^[2]. Не трябва ли да пишем за тези книги? — попита тя.

— Все за култура мислите вие младите, слава богу, че не сте се дипломирали, иначе щяхте да ми предложите критическо есе от

петдесет страници...

— Не съм се дипломирала, но чета.

— Не можем да се занимаваме твърде много с култура, нашите читатели не четат книги, а максимум „Гадзета дело Спорт“. Но съм съгласен, че вестникът не може да няма една страница, нека да не я наричаме културна, но например за култура и театър. Обаче предстоящите културни събития ще се представят под формата на интервю. Интервюто с автора е умиротворяващо, защото никой автор не говори лошо за книгата си, така че нашият читател няма да бъде изложен на зловна и твърде презрителна унищожителна критика. Освен това зависи и от въпросите, не бива да се говори прекалено много за книгата, а да се покажат писателят или писателката може би дори с техните тикове или слабости. Госпожице Фрезия, вие имате чудесен опит в създаването на романтични връзки. Помислете за интервю, очевидно въображаемо, с един от авторите в днешния списък, ако историята е любовна, изкопчете от автора или авторката спомен за първата им любов и може би някоя зловна забележка по адрес на конкурентите им. Направете от проклетата книга нещо човешко, да я разбере дори домакинята, и така да няма угризения, ако не я прочете — освен това кой чете книгите, които се рецензират по вестниците, обикновено дори рецензентът не ги чете, цяло чудо е, ако авторът си е прочел книгата, а ако се съди по някои книги, май и той не го прави.

— Господи! — възкликна Мая Фрезия пребледняла. — Никога няма да се освободя от проклятието на романтичните връзки...

— Да не мислите, че съм ви поканил тук да пишете статии за икономика и международна политика?

— Предполагах. Но се надявах, че греша.

— Хайде, не се ядосвайте, пробвайте да нахвърляте нещо, всички имаме вяра във вас.

---

[1] Бомбен атентат, организиран от крайнодесни групировки срещу централата на Националната банка на земеделието на 12 декември 1969 г. на площад „Фонтана“, Милано. Атентатът бележи началото на така наречения период на „стратегия на напрежението“. — Б.пр. ↑

[2] Най-престижната литературна награда в Италия — Б.пр. ↑

6

Сряда, 15-и април

Помня онзи път, когато Камбрия каза:

— Чух по радиото, че според някакви проучвания замърсяването на атмосферата влияе на размера на пениса на младите поколения и проблемът според мен не засяга само синовете, но и бащите им, които винаги говорят с гордост за размерите на пишлето на синчето си. Спомням си, че когато моят син се роди и ми го показаха в родилното в клиниката, казах: „леле какви топки има“, и хукнах да разправам на всичките си колеги.

— Всички новородени момченца имат огромни тестиси — каза Симеи — и всички бащи казват така. А и знаете, че в клиниките често объркват картоните и това може да не е бил вашият син, с цялото ми уважение към съпругата ви.

— Но новината пряко засяга бащите, защото се предполага, че имало вредни последици за репродуктивния апарат на възрастните — възрази Камбрия. — Ако се разпространи идеята, че когато замърсяваме света, не става дума само за китовете, но и за (простете техническия термин) патките, смятам, че ще допринесем за откриването на незабавен екологичен дебат.

— Интересно — отбеляза Симеи, — но откъде да знаем дали Командора или поне неговите референти са заинтересовани от намаляването на замърсяването на атмосферата?

— Но ще се вдигне тревога, това е свещено — каза Камбрия.

— Може би, но ние не сме алармисти — отвърна Симеи. — Това би бил тероризъм. Искате да поставите под въпрос газопроводите, петрола, стоманопреработвателната ни индустрия? Да не сме вестник на Зелените? Нашите читатели трябва да бъдат успокоявани, а не тревожени. — После, след няколко секунди размисъл, добави: — Освен ако тези неща, които се отразяват зле на пениса, не са произведени от фармацевтична компания, която Командора не би имал

нищо против да разтревожи. Но тези неща трябва да се обсъждат едно по едно. При всички положения, ако имате някакви идеи, споделете ги, а после аз ще реша дали трябва да ги развиваме, или не.

На следващия ден Лучиди влезе в редакцията с на практика написана статия. Историята беше следната. Негов познат получил писмо, в което се проявявал интерес към Малтийския суверенен орден на Св. Йоан от Йерусалим — малтийските рицари — Икуменическият приорат на Св. Троица от Вилдьо — щабквартири в Ла Валета — приорат на Квебек, където му предлагали да стане малтийски рицар срещу сравнително щедро заплащане за диплома в рамка, медал, отличие и различни добавки. На Лучиди му се приискало да провери въпроса с рицарските ордени и беше направил удивителни открития.

— Слушайте, някъде има рапорт на карабинерите, не ме питайте как съм се докопал до него, който изобличава няколко псевдоордена на Малта. Има седемнайсет, които не бива да се бъркат с автентичния Суверенен военен орден на хоспиталиерите на свети Йоан от Йерусалим, Родос и Малта със седалище в Рим. Всички имат почти едно и също име с минимални вариации, всички се припознават и отричат едни други. През 1908-а руснаци основават в Съединените щати орден, който през следващите години се управлява от негово кралско височество принц Роберто Патерно Айеребе Арагона, херцог на Перпинян, глава на кралския дом на Арагон, претендент за трона на Арагон и Балеарските острови, Велик магистър на ордена на света Агата от Патерно и на кралската корона на Балеарите. Но от това разклонение се отделя през 1934 г. един датчанин, който основава друг орден и поверява канцеларията на Петър, принц на Гърция и Дания. През шейсетте години един отцепник от руския клон, Пол дьо Грание дьо Касаняк, основава орден във Франция и избира като протектор бившия югославски крал Петър II Карагеоргиевич. През 1965 г. бившият югославски крал Петър II Карагеоргиевич се скарва с Касаняк и основава в Ню Йорк друг орден, чийто велик приор става Петър Гръцки и Датски. През 1966 г. се появява като канцелар на ордена някой си Роберт Басараб фон Бранкован Кимкяшвили, който обаче бива прогонен и отива да основе орден на икуменическите рицари от Малта, на който впоследствие ще стане имперски и кралски протектор

принц Енрико III Костантино ди Виго Ласкарис Алерамик Палеолог на Монферат. Той се обявява за наследник на византийския трон и принц на Тесалия и след време ще основе още един малтийски орден. Освен това намирам един византийски протекторат, създаден от принц Карол Румънски, след като се отделил от Касаняк; един велик приорат, в който някой си Тона-Бартет е Велик управител и принц Андрей Югославски — вече Велик магистър на ордена, основан от Петър II — е Велик магистър на Приората на Русия (който впоследствие ще стане Велик кралски приорат на Малта в Европа). Има и един орден, основан през седемдесетте от някой си барон дьо Шоабер и от Виторио Буза, или по-точно Виктор Тимур II, православен архиепископ и митрополит на Бялисток, патриарх на западната и източната диаспора, президент на Данцигската република и Демократична република Беларусия, велик хан на Татария и Монголия. Има и един велик международен приорат, основан през 1971 г. от гореспоменатия негово кралско височество Роберто Патерно заедно с барон маркиз на Аларо, на който велик протектор през 1982 г. става друг Патерно, глава на императорския дом Леопарди Томасини Патерно от Константинопол, наследник на Източната римска империя, помазан законен наследник на Католическата апостолическа православна църква по византийски обичай, маркиз на Монтеаперто, граф на трона на Полша. През 1971 г. в Малта се появява *Ordre Souverain Militaire de Saint-Jean de Jérusalem* (този, от който започнах), отделил се от ордена Басараб под височайшата протекция на Алесандро Ликастро Грималди Ласкарис Комнин Вентимиля, дук на Ла Шатър, суверенен принц и маркиз на Деол, чийто Велик магистър сега е маркиз Карло Ставала от Флавини, който при смъртта на Ликастро привлича Пиер Пасло, който поема титлите на Ликастро, както и тези на негово величество архиепископ патриарх на Католическата ортодоксална белгийска църква, Велик магистър на Суверенния военен орден на храма на Йерусалим и Велик магистър и йерофант на Вселенския масонски орден по древна и примитивна източна традиция от обединените отново Мемфис и Мизраим. Щях да забравя, за да си *à la page*^[1], можело да станеш член на приората на Сион като наследник на Исус Христос, който се оженил за Мария Магдалина и станал основател на рода на Меровингите.

— Дори само имената на тези личности ще бъдат новина — каза доволно Симеи, който си водеше бележки. — Помислете си, господа, Пол дьо Грание дьо Касаняк, Ликастро (как беше?) Грималди Ласкарис Комнин Вентимиля, Карло Ставала от Флавини...

— ... Роберт Басараб фон Бранкован Кимкяшвили — напомни му победоносно Лучиди.

— Смятам — добавих аз, — че мнозина от нашите читатели някога са получавали подобни предложения и ще им помогнем да се защитят от подобни спекулации.

Симеи се поколеба за миг и каза, че трябва да го обмисли. На другия ден явно се беше информирал и ни съобщи, че нашият издател се нарича Командора, защото е почетен с това звание от командването на ордена на Дева Мария във Витлеем:

— Оказва се, че орденът на Дева Мария във Витлеем е друга бира. Автентичният орден е на Дева Мария в Йерусалим, или по-точно *l'Ordo fratrum domus hospitalis Sanctae Mariae Teutonicorum in Jerusalem*, признат от понтификалния годишник. Разбира се, вече и на него не бих се доверил с всички каши, които забъркват във Ватикана, но във всеки случай е сигурно, че командорът на Дева Мария във Витлеем е като кмета на Бенгоди. А вие искате да публикуваме материал, който хвърля сянка на съмнение или дори на присмех върху ордена на нашия Командор? Нека да оставим всеки на неговите илюзии. Съжалявам, Лучиди, но трябва да изхвърлим в коша хубавата ви статия.

— Казвате, че за всяка статия трябва да проверяваме дали харесва на Командора? — попита Камбриа, както винаги специалист по тъпите въпроси.

— Задължително — отвърна Симеи. — Той е нашата опорна точка, както се казва.

В този момент Мая събра кураж и разказа за едно възможно разследване. Историята беше следната: в района на Порта Тичинезе, в една зона, която става все по-туристическа, имало пицария-ресторант, който се наричал „Паля е Фиено“. Мая, която живеела на каналите, минавала край нея от години. И от години тази пицария, просторна, през прозорците се виждали поне сто места, била неизменно и отчаяно празна с изключение на някой и друг турист, който пиел кафе на масичките отвън. Заведението не било запуснато, Мая отишла веднъж,

от любопитство, и била сама с изключение на някакво семейство на двайсетина маси от нея. Поръчала си специалитета на заведението, четвъртинка бяло вино и ябълков сладкиш, всичко било прекрасно и на разумна цена, сервитьорите били много любезни. Та, ако някой управлява толкова голямо заведение, с персонал, кухня и така нататък, в което от години не ходи никой, ако има ум в главата, трябва да се отърве от него. Но „Паля е Фиено“ си стоял отворен, ден след ден, може би от десет години, приблизително три хиляди шестстотин и петдесет дни.

— Тук има някаква загадка — отбеляза Костанца.

— Чак пък толкова — отвърна Мая. — Обяснението е очевидно: това е заведение на триадите или на мафията, или на камората, купено е с мръсни пари и е добра инвестиция на светло. Но, ще кажете вие, инвестицията е вече направена в стойността на пространството и биха могли да го държат затворен, без да хвърлят още пари. Но не, заведението работи. Защо?

— Защо? — попита, както винаги, Камбриа. Отговорът показва, че мозъчето на Мая щрака.

— Заведението служи, за да се перат ден след ден мръсни пари, които постъпват непрекъснато. Обслужваш шепата клиенти, които идват вечер, но после пускаш куп касови бележки, сякаш си имал стотина клиенти. Обявяваш приходите и ги слагаш в банката и вероятно за да не биеш на очи с всичкия този кеш, защото никой не е платил с кредитна карта, си открил сметки в двайсет различни банки. На този капитал, вече законен, плащаш данъци, след като щедро си покрил разходите по управлението и снабдяването (не е трудно да си намериш фалшиви фактури). Знае се, че като переш мръсни пари, трябва да предвидиш загуба от петдесет процента. С тази система губиш много по-малко.

— Но как да се докаже всичко това? — попита Палатино.

— Просто — отвърна Мая. — На вечеря отиват двама финансови инспектори, може би мъж и жена, с вид на съпрузи, хапват и се оглеждат, виждат, че има, да кажем, още само двама клиенти. На другия ден от финансовия надзор отиват на проверка, откриват, че има издадени сто касови бележки, и искам да видя как ще отговорят онези.

— Не е толкова просто — отбелязах аз. — Двамата инспектори отиват, да речем, в осем, но колкото и да ядат, след девет трябва да си

тръгнат, иначе ще станат подозрителни. Кой ще докаже, че стотината клиенти не са дошли между девет и полунощ? Тогава трябва да изпратиш поне три или четири двойки инспектори, за да покриеш цялата вечер. А и да има проверка на другата сутрин, какво от това? Инспекторите ликуват, когато открият, че някой не декларира приходите си, но какво могат да направят, ако някой декларира твърде много приходи? Онези могат да кажат, че им се е развалил касовият апарат, че всичко е отишло по дяволите. И какво ще направиш тогава? Втора проверка ли? Онези не са глупави, вече са идентифицирали инспекторите и когато те се върнат, няма да отпечатват фалшиви касови бележки. Иначе финансовите трябва да продължат да ги проверяват много вечери поред, като държат на крак половин войска, която да лапа пици, и за около година може би биха ги докарали до фалит, но е вероятно да им омръзне по-скоро, защото имат и друга работа.

— И все пак — отвърна засегнато Мая — финансовият надзор трябва да намери начина, ние просто трябва да сигнализираме за проблема.

— Скъпа моя — каза ѝ добродушно Симеи, — ще ви кажа какво ще стане, ако публикуваме това разследване. Първо, ще настроим срещу себе си финансовия надзор, който вие упреквате, че не е разбрал за измамата — а тези хора знаят как да си откъсват, ако не на нас, със сигурност на Командора. А от другата страна, сама го казахте, стоят триадите, камората, ндрангетата или каквото и да е там, нима смятате, че те ще кротуват? И ние ще стоим тук и ще чакаме преспокойно да ни сложат някоя бомба в редакцията? И знаете ли какво ще ви кажа? Че нашите читатели ще бъдат въодушевени от възможността да хапнат на добра цена в заведение от криминален роман, „Паля е Фиено“ ще се напълни с идиоти и ние, в крайна сметка, ще му помогнем да печели. Така че — на боклука. Успокойте се и се върнете към хороскопите.

---

[1] À la page (фр.) — в крак, в час — Б.пр. ↑

Сряда, 15-и април, вечерта

Мая ми се стори толкова смазана, че на излизане я настигнах. Без да се усетя, я хванах под ръка.

— Не си го слагайте на сърце, Мая. Хайде, ще ви изпратя до вас и по пътя ще пийнем по нещо.

— Живея на каналите, там е пълно с барчета. Знам едно, в което правят отлично „Белини“, моята страст. Благодаря.

Излязохме на Рипа Тичинезе и за първи път видях каналите. Разбира се, бях чувал за тях, но бях убеден, че всичките са под земята, а вместо това ми се стори, че съм попаднал в Амстердам. Мая ми каза с известна гордост, че някога Милано наистина бил като Амстердам, пресичан от кръгове канали до самия център. Сигурно е бил много красив град, затова Стендал го е харесвал толкова. Но после покрили каналите по хигиенни съображения, само тук имало още, с мръсна вода, а някога край брега седели перачки. Но ако се тръгнело навътре, се намирали още остатъци и стари къщи. И там също много от тях били къщи с парапети.

За мен къщите с парапети също бяха чист *flatus vocis*^[1], или образи от петдесетте години, които бях виждал, докато подготвях енциклопедиите и трябваше да цитирам мизансцена на *El post Milan* на Бертолаци в Малкия театър. Но и тогава си мислех, че са от деветнайсети век.

Мая се разсмя.

— Милано е още пълен с къщи с парапети, но вече не са за бедните. Елате, ще ви покажа. — Накара ме да вляза в един двор. — Тук на приземния етаж всичко е реконструирано, има малки антикварни магазини — всъщност вехтошарници, които се надуват и вземат скъпо — и ателиета на художници, които търсят слава. Вече всичко е за туристите. Но там, горе, онези два етаж са точно както едно време.

Видях, че горните етажи са заобиколени от железни парапети и че вратите се отварят към терасата, и попитах дали някой още си простира прането навън.

Мая се засмя.

— Не сме в Неапол. Почти всичко е реконструирано, едно време по стълбите са се качвали право на терасата и оттам са си влизали къщи, а в дъното е имало една тоалетна за няколко семейства, и то с клекало, за душ и баня можело само да мечтаеш. Сега всичко е преправено за богаташи, в някои апартаменти има дори джакузи и струват майка си и баща си. С изключение на мястото, където живея. Аз съм в гарсоньера, стените текат и слава богу, че имам дупка за тоалетната и душа, но обожавам квартала. Със сигурност скоро и там ще има преустройства и ще трябва да се изнеса, защото няма да мога да си позволя наема. Освен ако „Утре“ не тръгне възможно най-бързо и не ме наемат на постоянно място. Затова търпя всички тези унижения.

— Не се разстройвайте, Мая, очевидно е, че в подготвителната фаза трябва да се разбере какво е добре да се разказва и какво не. От друга страна, Симеи има отговорност както към вестника, така и към издателя. Може би когато сте се занимавали с романтични връзки всичко е било подходящо, но тук е различно, говорим за ежедневник.

— Именно. Надявах се, че съм излязла от онзи кръг любовни глупотевини, исках да съм сериозна журналистка. Но сигурно съм неудачница. Не се дипломирах, за да помагам на нашите до смъртта им, а после беше твърде късно да започна пак, живея в дупка, никога няма да стана специален пратеник, да кажем, за войната в Залива... С какво се занимавам? С хороскопите, зальгвам лековерните. Това не е ли провал?

— Току-що започнахме. Когато нещата влязат в релси, човек като вас ще има други възможности. Дотук давахте блестящи предложения, харесахте ми и мисля, че харесахте и на Симеи.

Усещах, че я лъжа, трябваше да ѝ кажа, че се е навряла в сляпо черво, че никога няма да я изпратят в Залива, че може би е по-добре да избяга, преди да е станало прекалено късно, но не можех да я потисна още повече. Дойде ми спонтанно да ѝ кажа истината, но не за нея, а за мен.

Тъй като се канех да разголя сърцето си, като поета, почти без да се усетя, минах на „ти“.

— Виж ме, така както ме гледаш, и аз така и не се дипломирах, работил съм само на дребни службици и попаднах в ежедневник, след като чукнах петдесетака. Но знаеш ли откога наистина започнах да мисля, че съм неудачник? Откогато започнах да мисля, че съм неудачник. Ако не се бях вторачил в това, щях да спечеля поне една ръка.

— Петдесет? Не ви личат. Тоест, не ти личат.

— Щеше да ми дадеш само четирийсет и девет?

— Не, извинявай, ти си хубав мъж и когато ни обучаваш, си личи, че имаш чувство за хумор. Което е знак за свежест, за младост...

— Понякога е знак за мъдрост и следователно за бели коси.

— Не, разбира се, че не вярваш в това, което говориш, но очевидно си приел да се хванеш на хорото и го правиш с един цинизъм... как да го нарека... изпълнен с веселие.

Изпълнен с веселие? Тя беше смесица от веселие и меланхолия и ме гледаше с очи (как би казал някой лош писател) на кошута.

На кошута? Стига де, докато вървахме, ме гледаше изотдолу, защото бях по-висок от нея. Това е. Всяка жена, която те гледа отдолу, прилича на Бамби.

Междувременно бяхме стигнали нейното барче, тя отпиваше от белините си, а аз се чувствах отпуснат пред своето уиски. Отново гледах жена, която не беше проститутка, и ми се струваше, че се подмладявам.

Може да беше от алкохола, но вече го бях ударил на откровения. Откога не си бях изливал душата пред някого? Разказах ѝ, че някога съм имал съпруга, която ме е зарязала. Разказах ѝ как ме беше спечелила, защото веднъж, в началото, за да се оправдая за някаква каша, която бях забъркал, ѝ казах да ми прости, защото съм глупак, и тя ми каза: „Обичам те въпреки че си глупак“. Подобни неща могат да те накарат да полудееш от любов, но после тя сигурно осъзна, че съм по-глупав, отколкото може да понесе, и всичко свърши.

Мая се смееше (какво хубаво любовно обяснение, *обичам те въпреки че си глупак!*) и после ми разказа, че макар да била по-млада и никога да не се била мислила за глупава, и тя имала нещастни любви, може би защото не можела да понася чуждата глупост, а може би

защото всички на или малко над нейната възраст ѝ изглеждали незрели.

— Все едно аз съм зряла. Виж ме, почти на трийсет съм и още съм мома. Просто никога не сме доволни от това, което имаме.

На трийсет? Във времената на Балзак жената на трийсет години е вече повехнала. Мая изглеждаше като на дваисет, ако не броим няколкото малки и съвсем тънки бръчици около очите, сякаш беше плакала много или не понасяше светлина и непрекъснато присвиваше очи в слънчевите дни.

— Няма по-голям успех от приятната среща между два провала — казах и в мига, в който го изрекох, се уплаших.

— Глупчо — каза тя грациозно. После се извини, засрамена от прекалената фамилиарност.

— Не, всъщност ти благодаря — казах аз. — Никой не ме е наричал глупчо толкова прелъстително.

Бях минал всякакви граници. За щастие тя бързо смени темата.

— Толкова искат да приличат на Harry's Bar — каза тя, — а дори не знаят как да си подредят алкохола. Виж, между бутилките уиски има една с джин „Гордън“, а „Сапфир“ и „Танкерей“ са на друго място.

— Какво? Къде? — попитах, загледан пред себе си, където имаше само други маси.

— Не бе — каза ми тя. — На бара.

Обърнах се. Права беше, но как можеше да си мисли, че аз виждам същото като нея? Това беше само намек за откритието, което щях да направя след време и с помощта на онзи клюкар Брагадочо. В момента не обърнах особено внимание и използвах случая да поискам сметката. Казах ѝ още една-две утешителни фрази и я изпратих до една голяма врата, през която се виждаше вход за работилница за дюшеци. Явно въпреки телевизионните реклами на матраци с пружини все още съществуваха дюшекчии. Тя ми благодари.

— Сега се чувствам по-спокойна. — Усмихна се, докато ми подаваше ръка. Беше топла и признателна.

---

[1] Празен звук (лат.) — Б.пр. ↑

Петък, 17-и април

През следващите дни, докато всеки си пишеше домашните (както вече ги наричаха), Симеи ни занимаваше с проекти, които макар да не бяха спешни, трябваше да започнат да се обмислят.

— Все още не знам дали ще бъде в брой 0/1, или в 0/2, защото и в 0/1 имаме още много бели страници, не казвам, че трябва да тръгнем с шейсет страници като „Кориере дела Сера“, но двацет и четири трябва да напълним. Няколко ще оправим с реклама, няма значение, че никой не ни дава реклами, ще ги прекопираме от други вестници и ще се престорим, че са наши — и така ще вдъхнем доверие на поръчителите, че могат да очакват добри бъдещи печалби.

— А колонка с некролози? — предложи Мая. — И това са пари в брой. Позволете ми да я измисля. Обожавам да убивам хора със странни имена и безутешни семейства, но най-вече ми харесват обявите за кончината на важни личности, с опечалени а *latere*, които не страдат особено нито за покойника, нито за семейството, а използват некролога като *pame dropping*, в смисъл, виждате ли, и аз го познавах.

Както обикновено находчива. Но след разходката от онази вечер я държах на разстояние, тя също странеше от мен. Чувствахме се реципрочно беззащитни.

— Съгласен съм за некролозите — каза Симеи. — Първо обаче довършете хороскопите. Но си мислех и друго. За бордеите, тоест за старите публични домове. Аз ги помня, през петдесет и осма, когато ги затвориха, вече бях голям.

— Аз вече бях пълнолетен — каза Брагадочо — и бях пообиколил някои.

— Не говоря за този на улица „Киаравале“, пълен бардак, с писоари на входа, за да може посетителите да се облекчат, преди да влязат...

— ... и дъртите грозни курви, които минават с широка крачка и се лензят на войниците и на уплашените селяни, и мадам, която крещи „напред, младежи, какво висите тук“...

— Моля ви, Брагадочо, тук има дама.

— Може би, ако ще пишете за това — реагира Мая без смущение, — трябва да кажете, че хетери на синодална възраст се разхождали лениво, правейки неприлични мимики, пред пламналите от желание клиенти.

— Браво, Фрезия, не точно така, но със сигурност ще се наложи да намерим по-деликатни изрази. А и защото аз бях очарован от по-уважаваните домове като този на „Сан Джовани сул Муро“, направо ар нуво, пълен с интелектуалци, които ходеха там не заради секса (така казваха), а заради историята на изкуството...

— Или онзи на улица „Фиори Киари“, ар деко с шарени плочки — каза Брагадочо с глас, в който се прокрадваше носталгия. — Кой знае колко от читателите ни ги помнят.

— А тези, които още не са били пълнолетни по това време, са ги виждали във филмите на Фелини — добавих, защото когато нямаш свои спомени, ги вземаш от изкуството.

— Погрижете се вие, Брагадочо — заключи Симеи. — Напишете ми хубав материал, колоритен, от типа колко беше хубаво едно време.

— А защо да се връщаме към бордеите? — попитах аз, изпълнен със съмнение. — Това може да развълнува старците, но да скандализира стариците.

— Колона — каза Симеи, — ще ви разкрия нещо. След затварянето през 58-а, някъде през шейсетте, някой купи стария бордей на улица „Фиори Киари“ и го превърна в ресторант, много шик с цветните плочки. Но бяха запазили една-две тоалетни и бяха позлатили бидетата. Да знаете само колко дами с вълнение молеха съпрузите си да ги заведат в този бардак, за да разберат какво е ставало там едно време... Е, това просъществува само за кратко, следователно и на дамите е омръзнало, а може би кухнята не е била на висотата на останалото. Ресторантът затвори, и край. Но слушайте внимателно, мисля си за тематична страница: отляво материалът на Брагадочо, а отдясно за деградацията на околоръстните пътища с неприлично разхождащите се жрици на любовта — вечер човек не може да си пусне децата да минат оттам. Никакъв коментар, който да свързва

двете явления, ще оставим читателите да си направят изводите, в дъното на сърцето си всички са съгласни да се върнат здравословните публични домове, жените — защото мъжете няма да спират по шосетата, за да качват курви и да умиришат колата на евтин парфюм, мъжете — за да могат да свърнат в някой от тези входове и ако някой ги види, да казват, че минават заради местния колорит или може би за да видят стила ар нуво. Кой ще направи разследването за жриците на любовта?

Костанца каза, че иска да се заеме, и всички се съгласиха. Няколко нощи край шосетата значеха да се охарчиш за бензин и имаше опасност да се натъкнеш на някой нравствен патрул.

Същата вечер бях впечатлен от погледа на Мая. Сякаш бе осъзнала, че е в гнездо на змии. Затова, преборил всяко благоразумие, я изчаках да излезе, постоях няколко минути на тротоара, като казах на другите, че трябва да остана в центъра, за да мина през една аптека — знаех откъде ще мине тя — и я настигнах по средата на пътя.

— Тръгвам си, тръгвам си — каза ми почти през сълзи, цялата трепереше. — В що за вестник съм попаднала? Моите романтични връзки поне не вредяха на никого, най-много да увеличат оборота на дамските фризьорски салони, където жените ходят точно за да четат моите материали.

— Мая, не се формализирай, Симеи прави умствени експерименти, не е казано, че наистина ще публикува всичко това. Сега сме във фазата на съчиняването, правят се предположения, сценарии, това е добър опит, никой не те е карал да обикаляш шосетата, преоблечена като проститутка, за да интервюираш някоя от тях. Но тази вечер всичко ти върви наопаки, трябва да спреш да мислиш за това. Какво ще кажеш да идем на кино?

— В онова там дават филм, който вече съм гледала.

— В онова там ли?

— В онова, което подминахме току-що, на отсрещната страна на улицата.

— Но аз те държах под ръка и гледах теб, не съм гледал отсреща. Знаеш ли, ти си страхотна работа!

— Ти никога не виждаш нещата, които виждам аз — каза тя. — И все пак съм съгласна за киното, да си купим вестник, за да видим какво дават.

Гледахме филм, от който не помня нищо, защото, понеже чувствах, че тя продължава да трепери, в един момент я хванах за ръка, отново топла и признателна, и седяхме така като влюбени, но от тези около кръглата маса, които спели с меч помежду си.

Изпратих я до тях — беше малко по-спокойна, — целунах я братски по челото, потупах я леко по бузата, както подобава на възрастен приятел. В крайна сметка (казвах си) бих могъл да съм й баща.

Или почти.

Петък, 24-ти април

През тази седмица работата вървеше с големи прекъсвания. Като че ли на никого не му се работеше, в това число и на Симеи. От друга страна, дванайсет броя за една година не са по един брой на ден. Четях първите чернови на статиите, уеднаквявах стила, мъчех се да обуздавам натруфените изрази. Симеи одобряваше:

— Господа, това е журналистика, не литература.

— И като стана дума — намеси се Костанца, — започна да се разпространява модата на мобилните телефони. Вчера един във влака до мен говори надълго и нашироко за отношенията си с банката и аз разбрах всичко за него. Мисля, че хората полудяват. Трябва да напишем нещо по въпроса.

— Тази работа с мобилните телефони — възрази Симеи — не може да продължи. Първо на първо са много скъпи и малко хора могат да си ги позволят. Второ, хората скоро ще открият, че не е жизнено необходимо да се обаждат на всекиго по всяко време, ще страдат от загубата на разговорите на четири очи и лице в лице и в края на месеца сметката им ще е стигнала недостижими върхове. Тази мода е обречена да замре в рамките на година, най-много две. Засега мобилните телефони са полезни единствено на прелюбодейците, за да могат да имат връзки, без да използват домашния телефон, и може би на водопроводчиците, които могат да бъдат намерени във всеки момент, докато са на работа. На никой друг. Следователно на нашата публика, мнозинството от която няма мобилни телефони, материалът няма да е интересен, а на малцината, които имат, ще им е все едно, дори ще ни сметнат за сноби, за радикален шик.

— Не само — намесих се аз. — Дайте си сметка, че Рокфелер и Аниели или президентът на Съединените щати нямат нужда от мобилен телефон, защото имат рояци секретари и секретарки, които се грижат за тях. Следователно скоро ще разберем, че мобилни телефони

използват само незначителните хора, бедняците, които трябва да могат да бъдат намерени от банката, откъдето да им кажат, че сметката им е на червено, или от шефа, който ги следи какво правят. Така мобилният телефон ще се превърне в символ на ниско социално положение и никой няма да го иска.

— Не съм много сигурна — каза Мая. — Това е като prêt-à-porter или съчетанието от тениска, дънки и тънък шал: могат да си ги позволят както дамата от висшето общество, така и работничката, само че втората не знае как да съчетава елементите или смята, че дънките задължително трябва да са нови-новенички, и не носи такива изтъркани на коленете, освен това ги носи с токчета и така човек веднага вижда, че тя не е дама от висшето общество. Но тя не го вижда и продължава да носи доволно лошо съчетаните си дрехи, без да знае, че така подписва присъдата си.

— И тъй като тя може би ще чете „Утре“, ние ще ѝ кажем, че не е дама. И че мъжът ѝ е незначителен и вероятно прелюбодеец. А после, възможно е командор Вимеркате да иска да се включи в бизнеса с мобилни телефони, а ние да му направим такава мечешка услуга. В общи линии темата или е ирелевантна, или е прекалено гореща. Да я оставим. Същото е като с компютъра. Тук Командора ни позволи да имаме по един на калпак, и са удобни за писане и архивиране на данни, въпреки че аз съм старомоден и не знам какво да го правя. Но повечето от нашите читатели са като мен и нямат нужда от компютър, защото нямат данни за архивиране. Нека не създаваме комплекси за малоценност на публиката.

След като изоставихме електрониката, този ден се заехме да препрочитаме една надлежно поправена статия и Брагадочо отбеляза:

— Гневът на Моска? Не е ли банално да използваме все такива високопарни изрази — гневът на президента, яростта на пенсионерите и така нататък?

— Не — казах аз, — читателят очаква точно тези изрази, така са го приучили всички вестници. Читателят разбира това, което става, само ако се каже, че сме изправени до стената, че правителството предприема крути мерки, че пътят е труден, че Квириналът е готов за война, че Кракси бърка с пръст в раната, че времето ни притиска, че

нещо си не бива да се демонизира, че няма място за притеснения, че сме затънали до гуша или сме в окото на бурята. И политикът не казва, нито заявява, а громи. А силите на реда реагират с професионализъм.

— Наистина ли винаги трябва да говорим за професионализъм? — прекъсна ме Мая. — Тук всички работят с професионализъм. И зидарят, който вдига стена, която после не пада, действа професионално, но тогава професионализмът би следвало да е норма и би трябвало да говорим само за нескопосания зидар, който вдига стена и тя пада. Естествено, че когато викам водопроводчика да ми отпусни мивката, аз му благодаря и му казвам браво, мерси, но няма му казвам, че е действал професионално? Само това остава — да действа като водопроводчика в комикса за Мики Маус. Това наблягане на случаите на професионализъм, сякаш са нещо изключително, ни кара да мислим, че по правило хората работят с краката си.

— Именно — продължих аз. — Читателят мисли, че по принцип хората работят с краката си, и трябва да накараме да изпъкнат случаите на професионализъм, това е по-техничен начин да се каже, че всичко е минало добре. Карабинерите са заловили някой кокошкар? Проявили са професионализъм.

— Но това е като с Добрия папа. Сякаш казва, че предишните папи са били лоши.

— Хората може и така да са мислели, иначе нямаше да го кръстят Добрия папа. Виждали ли сте снимки на Пий XII? В някой филм за 007 спокойно биха го взели да играе шефа на Спектър.

— Но точно вестниците казаха, че Йоан XXIII е Добрия папа, а хората ги последваха.

— Точно така. Вестниците учат хората как да мислят — прекъсна ни Симеи.

— Но вестниците ли следват тенденциите на хората, или те ги създават?

— И двете, госпожице Фрезия. Хората първо не знаят какви са им тенденциите, после ние им казваме и те осъзнават, че са им такива. Да не разглаголстваме много и да работим като професионалисти. Продължете, Колона.

— Добре — продължих, — завършвам списъка: и вълкът сит, и агнето цяло, някой дърпа конците, излиза на терена, на мушката на следствието, най-лошите стъпки, светлина в дъното на тунела, спукана

ни е работата, нищо не може да се направи, не сваляме гарда, плевел, който трудно ще се изкорени, вятърът се обръща, телевизията взема лъвския пай и ни оставя само трохи, крайно време е, зрителският интерес се срива, да се даде силен сигнал, да се чуе пазарът, в окаяно състояние, на триста и шейсет градуса, трън в петата, започва голямото завръщане... И преди всичко извиненията. Англиканската църква иска извинение на Дарвин, Вирджиния иска извинение за драмата на робството, електроразпределение иска извинение за лошото обслужване, канадското правителство иска извинение от инуитите. Не трябва да се пише, че църквата е преразгледала позицията си по отношение на въртенето на Земята, а че папата иска извинение от Галилей.

Мая плесна с ръце и каза:

— Наистина, никога не ми е била ясна тази мода на извиненията: дали е израз на смирение, или на безочие. Правиш нещо, което не бива да правиш, после се извиняваш и си измиваш ръцете. Сещам се за стария виц за каубоя, който препуска през прерията и чува от небето глас, който му нарежда да отиде в Абълийн, в Абълийн гласът му казва да влезе в бара и да заложил всичките си пари на цифрата пет на рулетката. Подведен от небесния глас, каубоят се подчинява, пада се осемнайсет и гласът прошепва: „Да му се не види, загубихме“.

Разсмяхме се, но после минахме на друга тема. Трябваше да прочетем внимателно и да обсъдим статията на Лучиди за Пио Алберго Тривулцио и дискусиите продължиха цял половин час. Накрая, когато Симеи в пристъп на меценатство поръча от бара на долния етаж кафе за всички. Мая, която седеше между мен и Брагадочо, прошепна:

— Аз бих направила и обратното, искам да кажа, ако вестникът е за по-развита публика, бих искала да направя рубрика, която да казва обратното.

— Да казва обратното на Лучиди? — подозрително попита Брагадочо.

— О, не, не ме разбрахте. Обратното на клишетата.

— Тези, за които говорихме преди повече от половин час ли? — попита Брагадочо.

— Да де, но аз продължих да си мисля за тях.

— Ние не — сухо каза Брагадочо.

Мая не изглеждаше засегната от отговора му и ни гледаше, все едно сме изкуфели.

— Говоря за обратното на окоето на бурята и на министъра, който отправя яростни обвинения. Например Венеция е Южният Амстердам, понякога фантазията надвишава реалността, искам да подчертая, че съм расист, тежките наркотици са първата стъпка към тревата, чувствай се като у дома ми, предлагам да си говорим на вие, който се радва, е доволен, вдетинен съм, но за сметка на това съм стар, за мен тъмната Индия е китайски, успехът ме промени, в крайна сметка Мусолини е извършил и много гадости, Париж е грозен, но парижаните са много любезни, в Римини всички са на плажа и никой не стъпва в дискотеките, прехвърлил е целия си капитал в Батипаля.

— Да, и цяла гъба отровена от семейство. Откъде ги измисляте тези глупости? — попита Брагадочо, все едно беше кардинал Иполито с Ариосто.

— Някои са от една книжка, която излезе преди няколко месеца — отвърна Мая. — Но извинете, разбира се, че не са подходящи за „Утре“. Може би е време да се прибирам.

— Слушай — каза ми после Брагадочо, — да си тръгнем заедно, че умирам да ти разкажа нещо. Ако не го разкажа, ще се пръсна.

Половин час по-късно отново бяхме в таверна „Мориджи“, но докато вървахме, Брагадочо не поиска да се впусне в откровения. Само отбеляза:

— Сигурно си забелязал какво й е на тази Мая. Аутистка е.

— Аутистка ли? Нали аутистите са затворени в себе си, не общуват. Защо казваш, че е аутистка?

— Четох за един експеримент за първите симптоми на аутизма. Представи си, че в една стая сме аз, ти и Пиерино, аутистчето, ти ми казваш да скрия някъде една топчица и да изляза. Аз я слагам в една ваза. Когато изляза, ти вадиш топчицата от вазата и я слагаш в едно чекмедже. После питаш Пиерино: когато господин Брагадочо се върне, къде ще търси топчицата? И Пиерино казва: ами в чекмеджето. Тоест Пиерино не мисли, че в моя ум топчицата е още във вазата, защото в

неговия ум е вече в чекмеджето. Пиерино не е способен да се поставя на чуждо място, мисли, че всички имат в главата си това, което има той.

— Но това не е аутизъм.

— Не знам какво е, може да е някаква лека форма на аутизъм, както докачливите са параноици в първи стадий. Но Мая е такава, не е в състояние да погледне от гледната точка на друг, мисли, че всички мислят това, което и тя. Не видя ли онзи ден как в един момент каза, че той няма нищо общо — за този *той* бяхме говорили един час преди това. Тя беше продължила да мисли за него или ѝ беше изплувал в ума в този момент, но не мислеше, че ние може вече да не мислим за него. Луда е, най-малкото, казвам ти. А ти продължаваш да я гледаш, докато говори, все едно е оракул...

Реших, че това са глупости, и го отрязах с една реплика:

— Оракулите са винаги луди. Може да е правнучка на сибилата от Куме.

Бяхме стигнали в таверната и Брагадочо бе започнал да говори:

— В ръцете ми е такъв материал, че „Утре“ щеше да продаде сто хиляди броя, ако вече се продаваше. Всъщност искам съвет. Да дам ли това, което съм открил, на Симеи, или да се опитам да го продам на друг вестник, на истински вестник? Бомба е и става дума за Мусолини.

— Не ми се струва много актуално.

— Актуалността е да се разкрие, че някой ни е мамил, че много хора, че всички са ни мамили.

— В какъв смисъл?

— Това е дълга история и засега имам само предположение, но без кола не мога да отида където трябва и да разпитам живите свидетели. Както и да е, да започнем от фактите, каквито ги познаваме всички, после ще ти кажа защо моята хипотеза е разумна.

Брагадочо просто ми преразказа в общи линии това, което той наричаше общоразпространена версия, според него твърде лесна, за да е вярна.

И така, Съюзниците са пробили Готската линия и напредват на север към Милано, войната е вече загубена и на 18-и април 1945 г. Мусолини тръгва от езерото Гарда и пристига в Милано, където се

укрива в префектурата. Съветва се със своите министри за възможна съпротива на един редут във Валтелина, но вече е готов за края. Два дни след това дава последното интервю в живота си на последния от най-верните си приближени, Гаetano Кабела, който управлява последния републикански вестник, „Пополо ди Алесандрия“. На 22-ри април говори за последен път пред офицери от Републиканската гвардия и казва: „Щом родината е загубена, животът е безполезен“.

През идните дни Съюзниците са в Парма, Генуа е освободена и накрая сутринта на 25-и април работниците окупират фабриките в Сесто Сан Джовани. Следобед Мусолини заедно с неколцина приближени, сред които генерал Грациани, е приет в архиепископията от кардинал Шустер, който го среща с делегация на Комитета за освобождение. Казват, че в края на срещата Сандро Петрини, който закъснял, срещнал Мусолини по стълбите, но това може и да е легенда. Комитетът за освобождение налага безусловна капитулация, като казва, че дори немците са започнали да преговарят с него. Фашистите (последните винаги са най-отчаяни) не приемат да се предадат позорно, искат време да го обмислят и си тръгват.

Вечерта началниците на Съпротивата вече не могат да чакат враговете им да мислят и дават заповед за всеобщо въстание. И тогава Мусолини бяга в Комо с конвой от най-верните си хора.

В Комо е пристигнала и съпругата му Ракеле с децата Романо и Анна Мария, но необяснимо защо Мусолини отказва да ги види.

— Защо? — ме накара да обърна внимание Брагадочо. — Защото е чакал любовницата си Кларета Петачи? Но ако тя още не е била пристигнала, какво е щяло да му коства да види семейството си за десет минути? Това не го забравяй, защото именно оттам тръгват моите подозрения.

Комо изглеждало на Мусолини сигурна база, защото се твърдяло, че в околностите има малко партизани и че можело да се крие там до пристигането на Съюзниците. Всъщност това е истинският проблем на Мусолини, да не попадне в ръцете на партизаните и да се предаде на Съюзниците, които биха му дали право на редовен съдебен процес и после каквото сабя покаже. А може би е смятал, че от Комо може да стигне до Валтелина, където верни нему като Паволини му гарантирали, че ще може да организира силна съпротива с няколко хиляди мъже.

— Но в този момент се отказва от Комо. И какво да ти разправам за въртележката на преместванията на този проклет конвой, и аз вече се омотах, а за целите на моето разследване не е важно къде отиват и къде се връщат. Да речем, че тръгват за Менаджо, може би в опит да стигнат Швейцария, после конвоят пристига в Кардано, където Петачи ги настига, и се появява немски ескорт, който по заповед на Хитлер трябва да съпроводи неговия приятел до Германия (може би в Киавена е щял да го чака самолет, за да го отведе на сигурно в Бавария). Но някой казва, че е невъзможно да се стигне до Киавена, конвоят се връща в Менаджо, през нощта пристига Паволини, който би трябвало да води със себе си военни подкрепления, но идва само със седем или осем мъже от Националната републиканска гвардия. Дучето се чувства подгонен, каква ти съпротива във Валтелина, не му остава друго освен да се присъедини заедно с йерарсите и техните семейства към една немска колона, която се опитва да прекоси Алпите. Става дума за двайсет и осем камиона войници с картечници на всеки камион и една колона италианци, състояща се от една бронирана кола и десетина цивилни превозни средства. Но в Мусо, преди Донго, колоната се натъква на хора от отряд Пюхер на 52-ра бригада Гарибалди. Трима души на кръст, командир е Педро, граф Пиер Луиджи Белини деле Стеле, политическият комисар е Бил, Урбано Ладзаро. Педро е безстрашен и започва да блъфира от отчаяние. Казва на немците, че планината наоколо гъмжи от партизани, заплашва да накара да ги обстрелват с миномети, които всъщност още са в немски ръце, разбира, че командирът се опитва да устои, но войниците са вече уплашени и искат единствено да си спасят кожата и да се върнат вкъщи, повишава все повече тон... Като цяло, протака; след опъващи нервите преговори, които ще ти спестя, Педро убеждава немците не само да се предадат, но и да изоставят италианците, които пътуват с тях. И само така ще могат да продължат към Донго, където обаче ще трябва да спрат и да преминат обстойно претърсване. Така де, немците се държат като подлещи спрямо съюзниците си, но кожата си е кожа.

Педро иска да му оставят италианците не само защото е сигурен, че става въпрос за високопоставени фашисти, а и защото започват да се разнасят слухове, че сред тях е самият Мусолини. Педро хем вярва,

хем не, отива да говори с началника на бронираната кола — помощник-секретаря на председателя на министерския съвет (на несъществуващата вече Италианска социална република) Бараку, осакатен от войната, който се кичи със златен медал и като цяло му прави добро впечатление. Бараку иска да продължи към Триест, където предлага да спаси града от югославско нашествие, и Педро любезно му казва, че е луд, че никога няма да успее да стигне до Триест и че ако стигне, ще се изправи с шепа народ срещу Титовата армия, при което Бараку моли да се върне обратно, за да се събере един бог знае къде с Грациани. Накрая Педро (след като претърсва бронираната кола и вижда, че Мусолини не е там) се съгласява да му позволи да обърне, защото не иска да влиза в престрелка, която би могла да накара немците да се върнат, и отива да се заеме с нещо друго, като нарежда на хората си да се погрижат бронираната кола наистина да обърне — дори да мине два метра напред, трябва да открият огън. И става така, че бронираната кола се лашва напред, като стреля, а може би тръгва напред само за да обърне, кой знае, партизаните се изнервят и откриват огън, следва кратка престрелка, двама мъртви фашисти и двама ранени партизани, пътниците в бронираната кола, както и тези в останалите автомобили, са арестувани. Паволини се опитва да избяга и се хвърля в езерото, но го залавят и го връщат при останалите, мокър като кокошка.

Тогава Педро получава известие от Бил, от Донго. Докато претърсвали камионите на немската колона, един партизанин, Джузепе Негри, го повиквал и му казал: „*ghè chi el Sgarin*“, тоест на добър италиански, че там е глупакът, или че според него странният войник с каска на главата, слънчеви очила и вдигната яка е самият Мусолини. Бил отива да провери, странният войник се прави на три и половина, но накрая е разобличен, наистина е той, Дучето, и Бил — понеже не знае какво да направи — се опитва да бъде на висотата на историческия момент и му казва:

— В името на италианския народ, вие сте арестуван. — И го води в кметството.

Междувременно в Мусо сред колите на италианците откриват една с две жени, две деца и един тип, който твърди, че е испанският консул и че отива на важна среща в Швейцария с неназован английски

агент, но документите му изглеждат фалшиви и го арестуват, докато той гръмко протестира.

Педро и хората му изживяват исторически момент, но отначало като че ли не си дават сметка за това, просто са заети да опазват обществения ред, да избегнат линча, да уверят затворниците, че и косъм няма да падне от главите им и че ще бъдат предадени на италианското правителство в мига, когато успеят да го информират за тях. И наистина следобеда на 27-и април Педро успява да съобщи по телефона вестта за ареста в Милано и тогава на сцената излиза Комитетът за освобождение, който току-що е получил телеграма от Съюзниците с искане да им бъдат предадени Дучето и всички членове на Социалната република съгласно клаузата на мирното споразумение, подписано през 1943 година от Бадوليو и Айзенхауер („Бенито Мусолини, главните му съюзници фашисти... които сега или в бъдеще ще се намират на територия, контролирана от съюзническото военно командване или италианското правителство, трябва да бъдат незабавно арестувани и предадени на силите на Обединените нации“). Чуло се, че на летището в Бресо щял да кацне безмоторен самолет, за да вземе диктатора. Комитетът за освобождение е убеден, че Мусолини ще се измъкне, ако попадне в ръцете на Съюзниците, че може би ще го затворят някъде за няколко години, след което ще се върне в играта. Луиджи Лонго (който представлява комунистите в комитета) пък казва, че Мусолини трябва веднага да бъде довършен, грозно, без процес и исторически фрази. И мнозинството от комитета усеща, че страната има належаща нужда от символ, конкретен символ, за да разбере, че двайсетте години са наистина приключили: мъртвото тяло на Дучето. Още повече че страхът не е само, че Съюзниците ще сложат ръка на Мусолини, а че, ако съдбата на Мусолини остане неизвестна, образът му ще витае като безплътно, но осезаемо присъствие, като Фридрих Барбароса в легендата, затворен в пещера, готов да вдъхнови всякакви фантазии за завръщане към миналото.

И след малко ще видиш дали тези в Милано не са имали право... Но не всички били на едно мнение: сред членовете на комитета генерал Кадорна клонял към удовлетворяване на Съюзниците, но бил малцинство и комитетът решил да изпрати мисия в Комо, за да извършат екзекуцията на Мусолини. Патрулът, все според широко разпространената версия, се командвал от един мъж с непоклатима

комунистическа вяра, полковник Валерио, и от политическия комисар Алдо Лампреди.

Ще ти спестя всички алтернативни хипотези, например тази, че ексекюторът не бил Валерио, а някой по-важен от него. Дори се шушука, че истинският палач бил синът на Матеоти или че е стрелял Лампреди, истинският мозък на мисията. И така нататък. Но да приемем за вярно това, което разкриват през 1947 година — че Валерио е Валтер Аудизио, който впоследствие ще влезе като герой в парламента от страната на Комунистическата партия. Лично за мен дали е Валерио, или някой друг, същността не се променя, така че продължаваме да говорим за Валерио. Та значи Валерио със своя взвод тръгва за Донго. Междувременно, без да знае за скорошното идване на Валерио, Педро решава да скрие Дучето, защото се бои, че блуждаещите фашистки части ще се опитат да го освободят. И за да остане тайна убежището на затворника, решава отначало да го премести уж тихомълком, но със съзнанието, че новината ще се разпространи, малко към вътрешността, в казармата на финансовия надзор на Джермазино. Но после щял да вземе Дучето през нощта и да го премести другаде, на място известно на малцина, в посока Комо.

В Джермазино Педро има възможност да замени няколко думи с арестувания, който го моли да предаде поздравите му на една дама, която е в колата с испанския консул, и с известна неохота признава, че това е Петачи. След това Педро се среща с Петачи, която отначало опитва да се представи за друга, но после отстъпва, разкрива си душата, разказва за живота си до Дучето и моли като последно желание да я съберат отново с любимия. На което Педро, объркан, след като се съветва със съратниците си, трогнат от тази човешка история, се съгласява. И ето че Петачи участва в среднощното преместване на Мусолини във второто скривалище, до което така и не стигат, защото пристига новината, че Съюзниците са вече в Комо и потушават последните огнища на фашистка съпротива; и така, малкият конвой от две коли обръща пак на север. Колите спират в Адзано и след кратък преход пеша бегълците са приети от доверено семейство, семейство Де Мария, и Мусолини и Петачи са настанени в малка стая с двойно легло.

Педро не знае, че това е последният път, когато ще види Мусолини. Връща се в Донго и на площада пристига камион пълен с

въоръжени мъже с чисто нови униформи, които контрастират с опърпаните и събирани отгук-оттам дрехи на неговите партизани. Новопристигналите се строяват пред кметството. Началникът им се представя като полковник Валерио, офицер, упълномощен да поеме генералното командване на Корпуса на доброволците за свобода, представя неопровержими акредитиви и казва, че е изпратен да разстреля затворниците, до един. Педро се опитва да се противопостави, като иска затворниците да бъдат предадени на властите, които да организират редовен процес, но Валерио не отстъпва, нарежда да му дадат списъка с арестуваните и слага до всяко име черно кръстче. Педро вижда, че на смърт е осъдена и Кларета Петачи, възразява, че тя е просто любовница на диктатора, но Валерио отговаря, че такива са заповедите от командването в Милано.

И тук внимавай — това е много ясно в мемоарите на Педро, но в други версии Валерио казва, че Петачи се е вкопчила в мъжа си, той ѝ е наредил да се дръпне, тя не се подчинила и била убита, така да се каже, по погрешка, от престараване. Всъщност обаче и тя е била осъдена, но не това е важното, а че Валерио разказва различни истории и не може да му се вярва.

Следват объркани събития: уведомен за присъствието на мнимия испански консул, Валерио иска да го види, заговаря го на испански, а онзи не може да отговори, тоест не е никакъв испанец, Валерио го зашлепява, идентифицира го с Виторио Мусолини и заповядва на Бил да го отведе на брега на езерото и да го разстреля. Докато вървят натам, някой друг разпознава в мъжа Марчело Петачи, брат на Кларета, и Бил го връща обратно, но още по-зле, докато онзи бръщолеви за направени на Италия услуги, за тайни оръжия, които е открил и е укрил от Хитлер, Валерио слага и него в кюпа на осъдените на смърт.

Веднага след това Валерио и хората му отиват в дома на Де Мария, залавят Мусолини и Петачи и ги отвеждат с кола в една уличка в Джулино ди Медзегра, където ги карат да слязат. Отначало Мусолини, изглежда, смята, че Валерио е дошъл да го освободи, но чак тогава разбира какво го чака. Валерио го блъсва към една решетка и му прочита присъдата, опитвайки се (както ще каже после) да го отдели от Кларета, която отчаяно се е притиснала в любовника си. Валерио се опитва да стреля, но автоматът му дава засечка, той иска друг от

Лампреди и стреля пет пъти по осъдения. После ще каже, че Петачи внезапно е излязла на мушката му и е убита по погрешка. Това е на 28-и април.

Но всичко това знаем от разказите на Валерио. Според него Мусолини е умрял като парцал, според легендите, родили се по-късно, той разкопчал шинела си с вик: „Целете се в сърцето“. Какво се е случило всъщност на тази уличка никой не знае освен екзекуторите, управлявани и след това от Комунистическата партия.

Валерио се връща в Донго и организира разстрела на всички останали високопоставени лица. Бараку моли да не го разстрелват в гърба, но го блъскат в групата, Валерио вкарва в редицата и Петачи, но всички останали осъдени протестират, защото го смятат за предател, който знае какво бил направил. След това се взема решение да бъде разстрелян отделно. След като другите падат, Петачи се отвързва и хуква към езерото, хващат го, но успява да се освободи отново, хвърля се във водата и започва да плува отчаяно, но го довършват с автоматен откос и изстрели с карабина. След това Педро, който не е искал неговите хора да участват в разстрела, нарежда да извадят трупа от водата и го натоварва на същия камион, на който Валерио е натоварил труповете на останалите. Камионът ще тръгне за Джулино, за да натовари и телата на Дучето и Кларета. После отива в Милано, където на 29-и април всички са изложени на площад „Лорето“ точно където са били захвърлени труповете на разстреляните преди почти година партизани — фашистките военни ги оставили на слънце цял ден, забранявайки на роднините да вземат останките.

В този момент Брагадочо ме хвана за ръката и ме стисна толкова силно, че се дръпнах, за да се освободя. Той ми се извини и продължи:

— Значи стигаме до сърцевината на проблема. Внимавай сега: последният път, когато Мусолини е видян публично от хора, които го познават, е онзи следобед в архиепископията на Милано. Оттам насетне пътува само с най-близките си и откакто е взет от немците и после арестуван от партизаните, никой от тези, които са общували с него, никога не го е срещал лично, виждали са го само на снимки или в пропагандни филми, а снимките от последните две години го показват толкова отслабнал и немощен, че се шушука, че вече не приличал на

себе си. Казах ти за последното му интервю за Кабела на 20-и април, което той препрочита и подписва на 22-ри, помниш ли? И така, Кабела пише в мемоарите си: „Веднага забелязах, че Мусолини е в цветущо здраве противно на слуховете, които циркулират. Безкрайно по-добре изглеждаше от последния път, когато го бях виждал. През декември 1944-та, по случай речта му в Лирико. Предишните пъти, в които ме бе приемал — през февруари, март и август 44-та — не ми се бе сторил толкова добре като сега. Тенът му беше здрав и загорял, очите — живи, движенията — пъргави. Беше и леко напълнял. Най-малкото бе изчезнала онази слабост, която така ме бе поразила през февруари предната година и която придаваше на лицето му мършав и почти изтощен вид“. Дори да приемем, че Кабела прави пропаганда и иска да представи Дучето, който говори в разцвета на силите си, но слушай сега, ще прочетем спомените на Педро, които разказват за първата му среща с Дучето след ареста: „Седнал е от дясната страна на вратата близо до голяма маса. Не бих се сетил, че е той, вероятно не бих го разпознал. Той е стар, мършав, уплашен. Очите му са почти изцъклени, не може да съсредоточи поглед. Върти глава насам-натам с насечени движения, оглежда се, сякаш го е страх...“ Добре, току-що са го арестували, логично е да го е страх, но е минала едва седмица от дните на интервюто и допреди няколко часа е бил убеден, че може да пресече границата. Мислиш ли, че човек може да отслабне толкова за една седмица? Следователно мъжът, който е разговарял с Кабела, и този, който е говорил с Педро, не са един и същ човек. Имай предвид, че Мусолини не го познава лично дори Валерио, който е тръгнал да разстреля един мит, един образ, човека, който жънел житото и обявил влизането във война...

— Значи ми казваш, че е имало двама Мусолини...

— Да продължим нататък. Вестта, че са докарали разстреляните, се разнася из града и на площад „Лорето“ нахлува тълпа, ликуваща и озверяла, която се струпва толкова нагъсто, че стъпква труповете и ги обезобразява, поругава ги, оплюва ги, рита ги. Една жена стреля пет пъти с пистолет по Мусолини, за да отмъсти за петимата си синове, паднали във войната, друга пикае върху Петачи. Накрая се намесва някой, който за да измъкне мъртъвците от разтерзаването, ги окача за краката на желязната конструкция на една бензиностанция. И така ги показват снимките от онова време, изрязал съм ги от тогавашните

вестници, ето го площад „Лорето“ и веднага след това телата на Мусолини и Кларета, когато на следващия ден отряд партизани сваля трупове и ги пренася в моргата на площад „Горини“. Разгледай добре тези снимки. Това са трупове на хора с обезобразени лица, първо от куршумите, после от зверското тъпкане, а и виждал ли си лицето на човек, сниман с главата надолу с очи на мястото на устата и уста на мястото на очите? Лицето става неузнаваемо.

— Следователно мъжът на площад Лорето, мъжът, убит от Валерио, не е бил Мусолини. Но Петачи, когато е отишла при него, със сигурност е могла да го разпознае...

— Ще се върнем на Петачи. Сега ме остави да изложи хипотезата си. Диктаторът би трябвало да има двойник и кой знае колко пъти го е използвал за официални паради, където трябва да премине прав в кола, винаги гледан отдалеч, за да избегне атентати. Сега си представи, че за да позволи на Дучето да избяга безпрепятствено, от момента, в който тръгва към Комо, Мусолини вече не е Мусолини, а неговият двойник.

— А Мусолини къде е?

— Спокойно, ще стигна и до него. Двойникът години наред е живял усамотено, плащали му добре и го хранили добре, и го показвали само в определени случаи. Вече почти се идентифицирал с Мусолини и се оставил да го убедят да заеме мястото му още веднъж, защото, както му обясняват, дори да го заловят преди да пресече границата, никой няма да посмее да навреди на Дучето. Той трябвало да играе ролята, без да преиграва, до пристигането на Съюзниците. Тогава можел да разкрие самоличността си и нямало да може да бъде обвинен в нищо, най-много да изкара няколко месеца в концентрационен лагер. В замяна в швейцарска банка го чакала тлъста сумичка.

— А приближените, които били с него до последно?

— Приближените му приемат мизансцена, за да позволят на началника си да избяга и ако стигне до Съюзниците, да опита да спаси и тях. Или пък най-фанатичните до края замислят съпротива и също имат нужда от образ, с който да наелектризират последните нещастници, готови да се бият. Или пък Мусолини от самото начало е пътувал в кола с един или двама верни сътрудници, а останалите му приближени са го виждали само отдалече, със слънчеви очила. Не знам, но няма особена разлика. Просто хипотезата за двойника е

единствената, която обяснява защо псевдо-Мусолини не иска да се срещне със семейството си в Комо. Не е можело да се позволи тайната на подмяната да се разнесе в целия семеен кръг.

— А Петачи?

— Това е най-тъжната история: тя го настига, като си мисли, че ще намери него, истинския, и веднага бива инструктирана от някого да се преструва, че взема двойника за истинския Мусолини, за да направи нещата още по-правдоподобни. Трябва да издържи до границата, после е свободна да си върви.

— Но цялата финална сцена как тя се вкопчва в него и иска да умре с него?

— Това ни го разказва полковник Валерио. Ще направя предположение: когато се вижда изправен до стената, двойникът се насира в гащите и креци, че не е Мусолини. Какъв страхливец, си казва Валерио, всичко ще опита. И започва да стреля. Петачи няма интерес да потвърждава, че това не е нейният любовник, и започва да го прегръща, за да направи сцената по-истинска. Не си представя, че Валерио ще застреля и нея, но кой знае, жените са истерични по природа, може да е полудяла и Валерио да не е можел да направи друго, освен да я накара да млъкне с автомата. Или пък помисли за тази възможност: в този момент Валерио разбира за подмяната на човека, но е изпратен да убие Мусолини, той, единствен избран сред всички италианци, и трябва да се откаже от славата, която го очаква? Така че и той влиза в играта. Щом двойникът прилича на модела си приживе, мъртъв ще прилича още повече. Кой би могъл да го обори? Комитетът за освобождение има нужда от труп и ще го получи. Ако един ден истинският Мусолини се окаже жив, би могло да се каже, че той е двойникът.

— А истинският Мусолини?

— Тази част от хипотезата си трябва още да ошлайфам. Трябва да обясня как е успял да избяга и кой му е помогнал. Ще ти я представя в най-общи линии. Съюзниците не искат Мусолини да бъде заловен от партизаните, защото може да разкрие тайни, които да ги поставят в неудобно положение, да кажем за кореспонденцията си с Чърчил и кой знае още какви бели. Дори това е достатъчна причина. Но преди всичко с освобождението на Милано започва същинската студена война. Не само руснаците настъпват към Берлин и вече са

завладели половин Европа, а повечето партизани са комунисти, вьоръжени са до зъби и следователно за руснаците представляват пета колона, готова да им поднесе и Италия. При това положение Съюзниците или поне американците трябва да се подготвят да потушат една съветскофилска революция. За да го направят, ще се наложи да използват и ветераните фашисти. От друга страна, няма ли да спасят нацистките учени като Фон Браун, като ги отведат в Америка, за да подготвят превземането на космоса? Американските тайни агенти не са от дребнавите. Мусолини, поставен в положение да не може да вреди като враг, утре би могъл да се окаже полезен като приятел. Така че трябва да се изведе тайно от Италия и, как да го кажа, да бъде хиберниран за известно време някъде другаде.

— И как?

— За бога, кой се е намесил, за да не се доведат нещата докрай? Архиепископът на Милано, който със сигурност е действал по заповеди на Ватикана. А кой, от друга страна, е помогнал на куп нацисти и фашисти да избягат в Аржентина? Ватиканът. Сега се опитай да си представиш следното: на излизане от архиепископията в колата на Мусолини се качва двойникът, а Мусолини се качва в друга кола, не толкова лъскава, и тръгва към замъка на Сфорците.

— Защо към замъка?

— Защото от архиепископията до замъка, ако минеш с кола покрай катедралата, пресечеш площад „Кордузио“ и свърнеш по улица „Данте“, стигаш до замъка за пет минути. По-лесно е, отколкото да идеш до Комо, нали? А замъкът, дори днес, е пълен с подземия. Някои са известни и използвани като сметища или нещо такова, други са просъществували до края на войната и са били противобомбени убежища. Сега, много документи твърдят, че през последните векове са съществували различни проходи, същински галерии, които водели от замъка до други точки в града. Казват, че един от тях още съществува, само че входът му е неоткриваем заради срутвания и би могъл да води от замъка до манастира „Санта Мария деле Грацие“. Там скриват Мусолини за няколко дни, докато всички го търсят на север, а после разкъсват двойника на площад „Лорето“. Веднага щом нещата в Милано се успокояват, кола с номер на Ватикана минава и го взема посред нощ. Пътищата тогава не са като днешните, но от едно жилище на свещеник до друго, от манастир в манастир, най-накрая стига в Рим.

Изчезва зад ватиканските стени и ти си избери кое е най-доброто решение: дали остава там, може би преоблечен като стар болен свещеник, или с ватикански паспорт като болнав закачулен монах мизантроп, с хубава брада, го пращат в Аржентина. И там остава да чака.

— Какво да чака?

— Това ще ти кажа по-нататък, засега хипотезата ми спира дотук.

— Но за да развиеш една хипотеза, трябва да докажеш.

— Ще ги имам след няколко дни, след като приключа справките в някои архиви и вестници от онзи период. Утре е 25-и април, съдбовна дата. Ще се срещна с човек, който знае много за онези дни. Ще успее да докаже, че трупът от площад „Лорето“ не е на Мусолини.

— Но не трябваше ли да пишеш статията за старите публични домове?

— Публичните домове ги знам наизуст, в неделя вечерта ще го нахвърлям за един час. Е, благодаря, че ме изслуша, трябваше да говоря с някого.

Отново ме остави да платя сметката, но пък в края на краищата си го беше заслужил. Излязохме, той се огледа и си тръгна, покрай стените, сякаш се страхуваше, че някой го следи.

Неделя, 3-ти май

Брагадочо беше луд. Но още не ми беше казал най-хубавото и трябваше да почакам. Историята му може да беше измислена, но беше увлекателна. Щяхме да видим.

Но, лудост по лудост, не бях забравил за предполагаемия аутизъм на Мая. Казвах си, че трябва по-добре да опозная психологията ѝ, но сега знам, че съм искал друго. Онази вечер я изпратих до дома ѝ и не спрях на портата, а влязох с нея в двора. Под малък навес имаше доста разнебитен червен фиат 500.

— Това е моят ягуар — каза Мая. — Почти на двайсет години е, но още върви, само с по един преглед годишно, а наблизко има един механик, който все още има резервни части. За да го поправа като хората, ще ми трябва купища пари, но после ще стане антикварна ценност и ще се продаде на добра цена. Използвам го само за да ходя на езерото Орта. Ти не знаеш, но аз съм богата наследница. Баба ми ми остави една къщичка сред хълмовете, почти колиба, няма да ѝ взема много, ако я продам, но я обзавеждам малко по малко, има камина, черно-бял телевизор и от прозореца се виждат езерото и остров Сан Джулио. Това е моят *buen retiro*^[1], ходя почти всеки уикенд. Всъщност искаш ли да дойдеш в неделя? Тръгваме рано сутринта, правя ти обед в дванайсет — не готвя зле — и за вечеря сме си в Милано.

В неделя сутринта, докато пътувахме в колата, в един момент Мая, която шофираше, отбеляза:

— Видя ли? Сега се руши, но преди години беше с разкошен керемиден цвят.

— Кое?

— Ъгловата къща, подминахме я току-що отляво.

— За бога, щом е била отляво, само ти си я видяла, отгук аз виждам само какво има вдясно. В тоя ковчег за бебета, за да видя какво има от твоето ляво, трябва да те прескоча и да се подам през прозореца. Да му се не види, не си ли даваш сметка, че не е имало как да я видя тази къща?

— Щом казваш — каза тя, все едно се правех на оригинален.

Тогава се наложи да ѝ обясня какъв е нейният недостатък.

— Стига де — отговори ми тя през смях. — Просто вече те чувствам като своя лорд-протектор и понеже ти вярвам, си мисля, че ти винаги мислиш същото като мен.

Това ме обезпокои. Не исках да си мисли, че мисля това, което мисли тя. Беше прекалено интимно.

Но в същото време бях обзет от някаква нежност. Чувствах Мая беззащитна, толкова, че да се скрие в своя вътрешен свят, без да иска да вижда това, което става в света на другите, който вероятно я беше наранил. И все пак, ако беше така, тя се доверяваше на мен, без да може, а може би и без да иска да влезе в моя свят, фантазираше си, че аз мога да вляза в нейния.

Когато влязохме в къщичката, бях смутен. Беше хубава, макар и спартанска. Беше началото на май и там горе все още беше хладно. Тя се зае да пали камината, а после, когато пламъците се разгоряха, стана и ме погледна щастливо с все още зачервено от огъня лице.

— Доволна съм — каза тя и това нейно доволство ме спечели.

— И аз съм... доволен — казах. После я хванах за раменете и почти без да се усетя я целунах и почувствах как се притисна в мен, крехка като врабче. Но Брагадочо не беше прав: имаше си гърди и ги почувствах, малки, но твърди. Песен на песните — като близначета от млада сърна.

— Доволна съм — повтори тя.

Направих последен опит:

— Нали знаеш, че бих могъл да съм ти баща?

— Какво хубаво кръвосмешение — каза тя.

Седна на леглото и изрита обувките от краката си. Може би Брагадочо беше прав, луда беше, но този жест ме накара да се предам.

Пропуснахме обяда. Останахме в леглото ѝ до вечерта и не ни хрумна да се връщаме в Милано. Бях уловен в капан. Струваше ми се, че съм на двайсет години или поне само на трийсет като нея.

— Мая — казах ѝ на сутринта, докато се връщахме, — трябва да продължим да работим със Симеи, докато не събере малко пари, после ще те отведе от този змиярник. Но потърпи още малко. След това ще видим, може да се преместим на южните острови.

— Не вярвам, но е хубаво да си го мисля, Туситала^[2]. Засега, ако си до мен, ще изтърпя Симеи и ще правя хороскопите.

---

[1] Приятен отдих (исп.) — Б.пр. ↑

[2] Туситала е самоанска дума, означаваща „разказвач на приказки“. Това е името, което местните жители дават на писателя Робърт Луис Стивънсън, който прекарва последните си години на остров Уполу, Самоа. — Б.пр. ↑

Петък, 8-и май

На сутринта на 5-и май Симеи изглеждаше развълнуван.

— Имам задача за някого от вас, да кажем Палатино, който засега е свободен. Сигурно сте чели, че през изминалите месеци — следователно тази новина е била прясна през февруари — един магистрат от Римини започнал следствие за управлението на някои домове за възрастни хора. Страхотна тема след случая с Пио Алберго Тривулцио. Никой от тези домове не принадлежи на нашия издател, но трябва да знаете, че той притежава други домове, пак на адриатическото крайбрежие. Не се знае дали някой път този магистрат от Римини няма да почне да си пъха носа и в делата на Командора. На нашия издател следователно ще му е приятно да види как може да се хвърли сянка на съмнение върху такъв любопитен съдия. Имайте предвид, че днес, за да се обори някакво обвинение, не е нужно да се доказва противното, достатъчно е да се дискредитира обвинителят. Така че ето ви името и фамилията на този тип, Палатино ще скочи до Римини с диктофон и фотоапарат. Вървете след този така почтен държавен служител, никой не е почтен сто процента, може да не е педофил, да не е убил баба си, да не е вземал подкупи, но все трябва да е направил нещо странно. Или пък, ако ми позволите израза, ще направим да изглежда странно това, което прави всеки ден. Палатино, използвайте въображението си. Ясно?

След три дни Палатино се върна с доста сочни новини. Фотографирал магистрата, докато той седял на пейка в някаква градинка и нервно пушел цигара след цигара, а в краката му имало десетина фаса. Палатино не знаеше дали това може да е интересно, но Симеи каза, че може, човек, от когото се очакват умереност и обективност, създава впечатление на невротик, а на всичкото отгоре и на безделник, който вместо да се поти над документите, се мотае по

улиците. Палатино го беше снимал през витрината, докато яде в китайски ресторант. С пръчици.

— Прекрасно — каза Симеи, — нашият читател не ходи по китайски ресторанти, може би там, където живее, няма такива и не би му минало през ум да яде с клечки като някой дивак. Защо този се движи в китайски среди, ще се запита читателят. Защо, ако е сериозен магистрат, не яде паста и спагети като останалите?

— Ако е само това — добави Палатино, — носеше и чорапи с цвят, как да го нарека, смарагдовозелен или граховозелен, и спортни обувки.

— El purtava i scarp de tennis!^[1] И смарагдови чорапи! — възрадва се Симеи. — Този е денди или дете на цветята, както се казваше едно време. Не е трудно да си представиш, че пуши и трева. Но това няма да го казваме, читателят сам ще се сети. Поработете върху тези елементи, Палатино, нека да излезе портрет с много неясни нюанси и човекът ще е подреден, както трябва. От една не-новина направихме новина. И то без да лъжем. Мисля, че Командора ще е доволен от вас. И от всички нас, разбира се.

Лучиди се намеси:

— Сериозните вестници трябва да имат досиета.

— В какъв смисъл? — попита Симеи.

— Като пищови. Вестникът не може да изпадне в криза, защото в десет вечерта пристига новината за смъртта на някоя важна личност и никой не е в състояние за половин час да скалпи информиран некролог. Затова се подготвят десетки некролози предварително, пищовите де, така че когато човекът умре ненадейно, ти вече имаш готов некролог, трябва само да се добави моментът на смъртта.

— Но на нас не си се налага да правим нулевите си броеве ден за ден. Ако правим брой за еди-коя си дата, е достатъчно да погледнем във вестниците от съответния ден и ето ни го пищова — казах аз.

— Освен това ще го публикуваме само ако става дума за кончината на някой министър или крупен индустриалец например — обясни Симеи, — а не на някой неизвестен стихоплетец, за когото нашите читатели никога не са чували. Те са за да запълват културните страници, в които големите вестници всеки ден трябва да слагат интересни новини и коментари.

— Настоявам — каза Лучиди, — пицовите са само пример, но досиетата са важни, за да се съберат за дадена личност всички недискретни данни, които служат за различни видове статии. Така избягваме разследванията в последния момент.

— Разбирам — каза Симеи, — но това е лукс за големи ежедневници. Досието означава куп разследвания, а аз не мога да натоваря никой от вас да събира досиета от сутрин до вечер.

— Нищо подобно — усмихна се Лучиди. — Със събирането на досие може да се справи дори някой студент, на когото да се плати малко, за да прегледа архивите на вестниците. Да не мислите, че досиетата, не говоря за тези на вестниците, а дори за тези на тайните служби, съдържат неиздавани новини? Дори тайните служби не могат да си губят времето така. Досието съдържа изрезки от печата, статии от вестници, в които се казва това, което всички знаят. Само дето не го знае министърът или опозиционният лидер, за когото е предназначено, който не е имал време да чете вестници и тези неща ги приема за държавна тайна. Досиетата съдържат разхвърляни новини, които след това заинтересуваното лице трябва да обработи така, че да възникнат подозрения, алюзии. Една изрезка казва, че еди-кой си е бил глобен преди години за превишена скорост, друга, че миналия месец е посетил къмпинг на бойскаути, трета, че вчера са го забелязали в дискотека. Може чудесно да се тръгне оттам, за да се намекне, че става дума за безумец, който нарушава правилника за движение по пътищата, за да отиде на места, на които се пие, и че вероятно, казвам вероятно, но очевидно, си пада по малки момчета. Достатъчно е да го дискредитира. И казва само чистата истина. Освен това силата на досието е в това, че няма нужда да се показва — достатъчно е да се пусне мълвата, че съществува и че съдържа информация — да я наречем — интересна. Еди-кой си научава, че имаш информация за него, не знае каква, но всеки има по някоя кирлива риза и е притиснат натясно: и когато поискаш нещо от него, лесно ще се разберете.

— Това с досиетата ми харесва — каза Симеи. — На нашия издател ще се хареса да има инструменти, които му позволяват да държи на разстояние хора, които го недолюбват или които той недолюбва. Колона, бъдете така добър, нахвърляйте списък на хора, с които нашият издател може да има вземане-даване, намерете някой беден недозавършил студент и го накарайте да подготви десетина

досиета, засега ще стигнат. Струва ми се чудесна инициатива и на добра цена.

— Така се действа в политиката — заключи Лучиди с вид на човек, който знае как върви светът.

— Е, госпожице Фрезия — подсмихна се Симеи, — не гледайте така възмутено. Да не мислите, че вашите клюкарски списания нямат досиета? Може би вас са ви пращали да снимате двама актьори, някоя хубавица от телевизията с някой футболист, които приемат да се хванат за ръка, но за да се погрижи те да са там и да не ритат много, вашият директор ги е информирал, че така могат да избегнат разпространението на по-интимни новини, може би че девойката преди години е била изненадана в някой публичен дом.

Като погледна Мая, Лучиди, който вероятно имаше сърце, реши да смени темата.

— Днес бях дошъл с други новини — естествено, извадени от моите лични досиета. На 5-и юни 1990 година маркиз Алесандро Джерини оставя голямо наследство на фондация Джерини, църковна организация под контрола на Салезианското братство. И досега не е ясно къде са отишли тези пари. Някои намекуват, че салезианците са ги получили, но са се престорили, че не са, заради данъците. По-вероятно е още да не са ги получили и се шушука, че преотстъпването зависело от тайнствен посредник, може би юридическо лице, което въпреки всичко щяло да поиска комисиона, която намирисва на чиста проба подкуп. Но други слухове твърдят, че тази операция се подпомага и от някои вътрешни салезиански кръгове и става дума за незаконна подялба на плячката. Засега са само мълви, но мога да се опитам да накарам някои хора да проговорят.

— Опитайте се, опитайте се — каза Симеи, — но не създавайте конфликти със салезианците и с Ватикана. Заглавието може да бъде: Салезианците — жертва на измама, с въпросителна. Така няма да си създаваме неприятности с тях.

— А ако сложим „Салезианците в окоето на бурята“? — попита Камбриа, не на място, както обикновено.

Намесих се строго:

— Мислех, че съм бил ясен. В окоето на бурята за нашите читатели означава „затънали в неприятности“, а някой може да се забърка в неприятности и по своя вина.

— Именно — каза Симеи. — Да се ограничим до разпространяването на по-общи подозрения. Тук някой лови риба в мътна вода и дори да не знаем кой е, със сигурност ще го изплашим. Това ни стига. След това ще инкасираме, по-точно нашият издател ще инкасира, в подходящия момент. Браво, Лучиди, продължавайте. С цялото ми уважение към салезианците, но нека и те малко се поразвълнуват, нищо няма да им стане.

— Извинете — боязливо започна Мая, — но нашият издател одобрява ли, или ще одобри ли тази политика, да кажем, на събиране на досиета и инсинуации? Просто питам.

— Не сме длъжни да даваме отчет на издателя за своите журналистически решения — възмутено отвърна Симеи. — Командора никога не се е опитвал да ми влияе по никакъв начин. На работа, на работа.

Този ден проведох и един съвсем поверителен разговор със Симеи. Не бях забравил причините, поради които бях там, и вече бях написал черновата на няколко глави от книгата „Утре: вчера“. Говорех в общи линии за срещите в редакцията, но като разменях ролите, или пък показвах един Симеи, готов да подкрепи всяко разкритие, въпреки че сътрудниците му го съветват да бъде благоразумен. Мислех дори да добавя една последна глава, в която един високопоставен прелат, приближен на салезианците — кардинал Бертоне? — му се обажда с меден глас и го кани да се заеме със злополучния проблем с маркиз Джерини. За да не споменавам други телефонни обаждания, които приятелски са го предупреждавали, че не е добре да се хвърля кал по Пио Алберго Тривулцио. Но Симеи отговорил като Хъмфри Богарт в онзи филм: „Това е печатарската машина и ти нищо не можеш да направиш!“

— Великолепно — изкоментира Симеи развълнувано, — вие сте скъпоценен сътрудник, Колона, да продължаваме в този тон.

Естествено, почувствах се по-унижен и от Мая, която трябваше да пише хороскопите, но се бях хванал на хорото и трябваше да го играя. И заради южните морета, където и да се намираха те. Дори да бяха само в Лоано, което щеше да е достатъчно за неудачник.

[1] El portava i scarp de tennis — „Той носеше спортни обувки“, песен на италианския певец Енцо Яначи — Б.пр. ↑

12

Понеделник, 11-и май

На следващия понеделник Симеи ни събра и започна:

— Костанца, в статията си за проститутките използвате изрази като „вдигам гюрултия, преобавка, ебаване“ и описвате една жрица на любовта, която казва „еби си майката“.

— Но това е така — възрази Костанца. — Вече всички използват мръсни думи дори по телевизията, дори дамите казват „еба си“.

— Това, което прави висшето общество, не ни интересува. Ние трябва да мислим за читателите, които все още се страхуват от мръсните думи. Да използваме перифраза. Колона?

Намесих се:

— Може спокойно да се каже голям смут, несполука, празни приказки и върви на майната си.

— Кой знае какво правят на майната си — изхили се Брагадочо.

— Какво правят на майната си ние не трябва да казваме — отвърна Симеи.

След това се заехме с друго. Един час по-късно, след като оперативката свърши, Мая дръпна мен и Брагадочо настрани:

— Вече не се намесвам, защото винаги греша, но би било хубаво да се публикува едно субститутивно ръководство.

— На какво субститутивно? — попита Брагадочо.

— Ами на неприличните думи, за които говорихме.

— Говорихме преди час! — ядоса се Брагадочо и ме погледна, все едно ми казваше: „Виждаш ли, тая все така прави“.

— Остави — казах му аз с помирителен тон, — щом тя е продължила да мисли по въпроса... Хайде, Мая, разкрий ни дълбокия си замисъл.

— Ами, би било хубаво да подсказем, че вместо да се казва „еба си майката“, всеки път, когато трябва да се изрази изненада или разочарование, трябва да се казва: „акт на съвкупление с роднина от женски пол по пряка възходяща линия, откраднаха ми портфейла!“

— Ама вие наистина сте луда — отвърна Брагадочо. — Колона, ще дойдеш ли на бюрото ми да ти покажа нещо?

Отдалечих се с Брагадочо, като намигнах на Мая, чиито аутизми, ако бяха такива, ме очароваха все повече.

Всички си бяха тръгнали, смрачаваше се и на светлината на една настолна лампа Брагадочо подреждаше поредица фотокопия.

— Колона — започна той, като заслони книгата си, сякаш се опитваше да ги скрие от чужди очи, — виж тези документи, които намерих в архива. В деня след излагането на площад „Лорето“ трупът на Мусолини е пренесен в университетския институт по съдебна медицина за аутопсия и ето го медицинския доклад. Чети: „Институт по съдебна медицина на Миланския университет, професор Марио Катабени, протокол от некроскопия №7241, извършена на 30-и април 1945 г. на трупа на Бенито Мусолини, починал на 28-и април 1945 г. Трупът е подготвен на хирургическата маса без дрехи. Тежи 72 кг. Ръстът не може да се измери, но е приблизително 166 см, предвид видимата травматична промяна на главата. Лицето е обезобразено от множество огнестрелни рани и контузии, които правят чертите почти неразпознаваеми. Не се правят антропометрични изследвания на главата, защото е деформирана от нанесена краниофациална фрактура“... Прескачаме: „Глава, деформирана от пълно скелетно загниване, с дълбока вдлъбнатина в цялата лява парieto-окципитална област и смазване на орбиталната зона от същата страна, където очната ябълка е изпаднала и разкъсана с пълно изтичане на стъкловидната субстанция; адипозната тъкан на орбитата, ясно открита от широка разкъсана рана, не е инфилтрирана с кръв. В средния фронтален дял и на лявата парieto-фронтална страна има две широки рани, успоредни на линията на косата, с разкъсани ръбове и ширина около 6 сантиметра всяка, разкриващи черепната кутия. В окципиталната област, вдясно от

медиалната линия, две близко разположени дупки с издадени навън неравни ръбове, с диаметър максимум около два сантиметра, върху които се вижда разкашкана мозъчна субстанция без данни за хематична инфилтрация“. Даваш ли си сметка? Разкашкана мозъчна субстанция!

Брагадочо почти се потеше, ръцете му трепереха, на долната му устна блестеше капка слюнка, това беше изражение на развълнуван лакомник, който подушва пържена наденица или хубава чиния шкембе или гулаш. И продължи:

— „На тила, малко вдясно от медиалната линия, широк разкъсен отвор с диаметър почти три сантиметра, с издадени навън ръбове, неинфилтрирани с кръв. В дясната темпорална област широк разкъсен отвор с обърнати навън ръбове и наличие на разкашкано мозъчно вещество. Широка изходна рана на външното ухо вляво: и тези последни две рани имат типичен вид на постмортални рани. В основата на носа малък отвор с надробени костни фрагменти по посока навън, умерено инфилтрирани с кръв. На дясната буза група от три рани, следвани от канал с посока навътре и назад, с лек наклон назад и нагоре, с фуниеобразни ръбове, навътре, неинфилтрирани с кръв. Фрактура, нанесена на горната челюст, с големи разкъсвания на меките и костните части на небцето, имащи характер на постмортални наранявания“. Пак ще прескоча, защото са подробности за разположението на раните и не ни интересува как и къде са го уцелили, стига ни да знаем, че са го застреляли. „Черепната кутия е силно фрактурирана с многобройни подвижни отстранени фрагменти, през които има достъп директно в ендокраниалната кухина. Плътноста на черепния свод е нормална. Твърдата мозъчна обвивка изглежда отпусната, с големи разкъсвания в предната половина: няма следи от епи– или хиподурален хеморагичен излив. Снемането на мозъка не може да бъде извършено напълно, защото малкият мозък, варолиевият мост, средният мозък и долната част на церебралните лобове изглеждат разкашкани, без следа от хеморагична инфилтрация...“

Всеки път наблягаше на термина „разкашкан“, с който професор Катабени злоупотребяваше — със сигурност впечатлен от разкашкването на този труп, — и го повтаряше с някакъв вид наслада, почти на срички. Напомняше ми на Дарио Фо в „Смешна мистерия“,

когато се прави на селянин, който сънува как са засища с храната на мечтите си.

— Продължаваме нататък. „Непокътната е само по-голямата част от хемисферите, мазолестото тяло и част от основата на мозъка: артериите на мозъчната основа са само частично идентифицируеми между подвижните фрагменти на фрактура, нанесена на цялата основа на черепа, и все още частично свързани с вътремозъчната маса: така се идентифицират стволът и антериорните церебрални артерии, чиито стени изглеждат здрави...“ Мислиш ли, че лекар, който на всичкото отгоре е убеден, че пред него е трупът на Дучето, би могъл да разбере на кого е тоя куп размазани меса и кости? И как би могъл да работи спокойно в стая, където (написано е) влизат и излизат хора, журналисти, партизани, превъзбудени любопитници? Където други са говорили за черва, зарязани в единия ъгъл на масата, и двама медицински работници, които играели на пинг-понг с тези карантии, като си подхвърляли парчета черен или бял дроб?

Докато говореше, Брагадочо приличаше на котарак, който тайно е скочил върху масата на касапина — ако имаше мустаци, щяха да са настръхнали и потрепващи...

— И ако продължиш да четеш, ще видиш, че в стомаха не е открита и следа от язва, а всички знаем, че Мусолини е страдал от язва, не се говори и за следи от сифилис, въпреки че се говорело, че покойникът е сифилитик в напреднал стадий. Освен това не забравяй, че Георг Захарие, немският лекар, който се грижи за Дучето в Сало, известно време след това ще каже, че пациентът му е имал ниско кръвно, анемия, уголемен черен дроб, стомашни крампи, затегнати черва и остър запек. А според аутопсията всичко е наред, черният дроб е с нормален вид и обем както на повърхността, така и отвътре, жлъчните пътища са здрави, бъбреците и надбъбречните жлези са непокътнати, уринарните пътища и гениталиите са нормални. Последна бележка: „мозъчното вещество, извлечено от остатъчните части, е консервирано във формалин за допълнителни анатомични и хистологични изследвания, един фрагмент от кортекса е даден по молба на Здравната служба на командването на Пета армия (Калвин С. Драйър) на доктор Уинфред Х. Оверхолзер от психиатричната болница «Св. Елизабета» във Вашингтон“. И това е.

Четеше и вкусваше всеки ред, сякаш се намираше пред трупа, сякаш го докосваше, сякаш беше в таверна „Мориджи“ и вместо над свински джолан със зеле точеше лиги над тази орбита, от която очната ябълка е излязла и е разкъсана с пълно изливане на стъкловидната субстанция, все едно похапваше варолиевия мост, средния мозък, долната част на церебралните лобове, сякаш ликуваше заради това изливане на почти втечнено мозъчно вещество.

Бях отвратен, но — не мога да отрека — и очарован от него и от измъченото тяло, над което той ликуваше така, както в романите от деветнайсети век хората се хипнотизират от погледа на змията. За да сложа край на ликуването му, казах:

— Кой знае чия е била тази аутопсия.

— Точно така. Виждаш ли, че хипотезата ми е вярна: тялото на Мусолини не е на Мусолини и във всеки случай никой не е можел да се закълне, че е неговото. Сега мога да съм спокоен за станалото между 25-и и 30-и април.

Тази вечер наистина изпитах нужда да се пречистя до Мая. И за да отдалеча образа ѝ от тези в редакцията, реших да ѝ разкажа истината, тоест, че „Утре“ никога няма да излезе.

— Още по-добре — каза Мая. — Повече няма да се измъчвам за бъдещето си. Ще устискаме няколко месеца, ще си вземем паричките, колкото и да са малко, и после — южните морета.

Краят на май

Животът ми течеше на два коловоза. Денем унизителният живот в редакцията, вечер — в малкия апартамент на Мая, понякога в моя. Събота и неделя в Орта. Вечер и двамата компенсирахме за прекараните със Симеи дни. Мая се беше отказала да прави предложения, които се отхвърлят, и се ограничаваше да ги прави пред мен, за забавление или за утеха.

Една вечер ми показва папка с брачни обяви.

— Виж колко са хубави — каза ми. — Само че бих искала да ги публикувам с интерпретациите им.

— В смисъл?

— Слушай: „Здравей, аз съм Саманта, на 29 години, дипломирана, домакиня, разделена съм, нямам деца, търся мъж приятен, но преди всичко общителен и весел“. Интерпретация: Вървя към трийсетте и след като мъжът ми ме заряза, с тази диплома по счетоводство, която едва изкарах, не си намирам работа и сега седя вкъщи по цял ден и си клатя краката (дори нямам хлапета, за които да се грижа); търся си мъж, може дори да не е хубав, но да не ме бие като онзи нещастник, за когото се омъжих. Или пък: „Каролина, 33 години, неомъжена, с висше образование, предприемачка, много изтънчена, брюнетка, стройна, самоуверена и искрена, обича спорта, киното, театъра, пътуванията, четенето, танците, отворена за евентуални нови интереси, би искала да се запознае с мъж, надарен с чар и характер, образован и с добро положение, професионалист, чиновник или военен, най-много шейсетгодишен, с цел брак“. Интерпретация: На трийсет и три и куче нямам още, може би защото съм суха като чироз и не мога да се направя руса, но се опитвам да не мисля за това. Завърших литература с триста зора, но на конкурсите все ме късаха, затова си направих работилничка, където на черно работят три албанки и плетат чорапи за пазарчетата в града; не съм сигурна какво ми

харесва, гледам телевизия, ходя на кино или в театъра на паството с една приятелка, чета вестника основно заради брачните обяви, бих искала да танцувам, но никой не ме води на танци, и за да намеря някакъв съпруг, съм готова да се запалья по всяко друго нещо, стига той да има малко пари и да ми позволи да приключа с чорапите и с албанките; ще го взема и стар, ако е възможно търговец, но приемам и някой служител в кадастъра или маршал на карабинерите. Друга: „Патриция, 42 години, неомъжена, занимава се с търговия, брюнетка, стройна, нежна и чувствителна, иска да се запознае с лоялен, добър и искрен мъж, социалното положение е без значение, стига да е мотивиран“. Интерпретация: Майко мила, на четирийсет и две съм (не ми казвайте, че щом се казвам Патриция, би трябвало да съм почти на петдесет като всички Патриции), не съм успяла да оженя никого за себе си и продължавам с търговията, която ми остави бедната ми майчица, малко съм анорексична и като цяло нееротична; няма ли мъж да ме вкара в леглото? Не ми пука дали е женен, стига да му се иска. И: „Все още се надявам, че има жена, способна да обича наистина, аз съм банков служител, ерген, на 29 години, мисля, че изглеждам добре и имам жизнерадостен характер, търся хубаво сериозно и образовано момиче, което да ме увлече в прекрасна любовна история“. Интерпретация: Нищо не ми се получава с момичетата, малкото, които намерих, бяха чудовища и искаха само да ми надянат хомота, представете си с мизерната си заплата да трябва да издържам и жена; казват, че имам жизнерадостен характер, защото ги пращам у лево; освен това не съм противен, няма ли някоя точилка, поне елементарно грамотна, която да е навита за веднъж-два пъти без много претенции? Намерих и една приказна небрачна обява: „Театрална трупа набира актьори, статисти, гримьорка, режисьор, шивачка за следващия сезон“. Публика поне имат ли си?

Мая наистина беше похабена в „Утре“.

— Да не искаш Симеи да публикува такива неща? Най-много да се съгласи на обявите, но не и на интерпретациите ти!

— Знам, знам, но не е забранено да се мечтае.

После, преди да заспи, ми каза:

— Ти, който знаеш всичко, знаеш ли защо се казва да изгубиш Трапезунд и да дръннеш цимбалите?

— Не, не знам. Такива неща ли се питат посред нощ?

— А аз знам, или по-скоро го прочетох оня ден. Има две обяснения. Едното е, че тъй като Трапезунд е най-голямото пристанище на Черно море, за търговците да изгубят пътя за Трапезунд било равнозначно на това да изгубят инвестираните в пътуването пари. Другата, която ми се струва по-вероятна, е, че Трапезунд бил видима отправна точка за корабите и като го загубели, губели ориентация, като с компаса или Полярната звезда. Що се отнася до дрънкането на цимбалите, което обичайно се използва за описването на пиянство, етимологичният речник казва, че оригинално е означавало да си неумерено весел, използвано е още от Аретино и идва от псалм 150, *in cymbalis sonantibus*^[1].

— В какви ръце съм попаднал. С тези любопитни факти как толкова години си се занимавала с романтични връзки?

— За пари, заради проклетите пари. Така става, когато си неудачник. — Притисна се по-силно към мен. — Но сега съм по-малко неудачница отпреди, защото те спечелих от лотарията.

Какво да отговориш на такава откачалка, можеш само да я любиш отново. И докато го правех, се чувствах почти победител.

Вечерта на 23-ти не бяхме гледали телевизия и чак на следващия ден прочетохме за атентата срещу Фалконе. Бяхме ужасени, на сутринта в редакцията останалите също бяха доста потресени.

Костанца попита Симеи дали не трябва да направим брой за този случай.

— Ще помислим — отвърна Симеи, изпълнен със съмнения. — Ако се говори за смъртта на Фалконе, трябва да се говори за мафия, да се оплаква некадърността на силите на реда, такива неща. Само с един удар обръщаме срещу себе си полицията, карабинерите и Коза Ностра. Не знам дали това ще се хареса на Командора. Когато направим истински вестник, ако взривят някой магистрат, със сигурност ще трябва да напишем за това, а ако говорим сега, рискуваме да направим предположения, които само след няколко дни биха могли да бъдат оборени. Риск, който един вестник трябва да поеме, но ние защо? Обикновено дори за истинския вестник най-разумното решение е да заложи на сантименталното, да отиде да интервюира роднините. Обърнете внимание, че и телевизиите правят така, когато звънят на вратата на майката, чието десетгодишно дете е било залято с киселина: „Госпожо, как се почувствахте при смъртта на детето си?“ На хората

им се насълзават очите и всички са доволни. Има една хубава немска дума Schadenfreude, радост от чуждото нещастие. Тъкмо това чувство трябва да уважава и подхранва един вестник. Но засега не сме длъжни да се занимаваме с тези мизерии и оставяме възмущението на левите вестници, които са специалисти. Освен това не е кой знае каква новина. И друг път са убивали магистрати и още ще убиват. Ще имаме и други случаи. Засега отлагаме.

След като за втори път елиминирахме Фалконе, се отдадохме на по-сериозни неща.

След това Брагадочо се приближи до мен и ме сръга с лакът.

— Видя ли? Сигурно си разбрал, че и това потвърждава моята история.

— Какво общо има, по дяволите?

— Не знам, по дяволите, но не може да няма. Всичко има общо с всичко, когато знаеш как да разчетеш утайката на кафето. Само ми дай време.

---

[1] В Синодалната Библия — „с кимвали гръмогласни“ — Б.пр. ↑

Сряда, 27-и май

Една сутрин, когато се събуди, Мая каза:

— Той обаче не ми харесва.

Вече бях готов за играта на нейните синапси.

— Говориш за Брагадочо, нали? — казах.

— Разбира се, за кого другиго. — После, едва ли не размислила, попита: — Как се сети?

— Скъпа, както би казал Симеи, имаме шестима общи познати, замислих се кой е бил най-невежлив с теб и попаднах на Брагадочо.

— Но аз можех да мисля, знам ли, за президента Косига.

— Да, ама не, ти мислеше за Брагадочо. Хайде де, веднъж да те разбере от половин дума, защо се опитваш да усложниш нещата?

— Виждаш ли, че започваш да мислиш само това, което мисля аз?

Проклятие, права беше.

— Педалите — каза Симеи тази сутрин на всекидневната оперативка. — Педалите са тема, която винаги е привлекателна.

— Вече не се казва педал — осмели се да отбележи Мая. — Казва се гей. Нали?

— Знам, скъпа, знам — отвърна Симеи раздражено, — но нашите читатели все още казват педали, или поне го мислят, защото не им е приятно да произнасят тази дума. Знам, че вече не се казва негър, а чернокож, че не се казва вече сляп, а незрящ. Но чернокожият си е черен, а незрящият е сляп като къртица, бедничкият. Аз нямам нищо против педалите. И негрите не ми пречат, стига да си стоят у тях.

— Защо трябва да се занимаваме с гейовете, ако на нашите читатели не са им приятни?

— Не говоря за педалите като цяло, скъпа, аз съм за свободата, всеки да прави каквото си иска. Но има обратни в политиката, в парламента и дори в правителството. Хората мислят, че обратни са само писателите и балетистите, а някои от тях ни управляват, без дори да подозираме. Те са мафия и си помагат един на друг. И към това нашите читатели могат да са чувствителни.

Мая не се отказваше:

— Но нещата се променят, може би след десет години някой гей ще може да заяви, че е гей, без това да тревожи никого.

— След десет години да става каквото ще, всички знаем, че нравите западат, но за момента нашият читател е чувствителен по темата. Лучиди, вие имате толкова интересни източници, какво бихте могли да ни кажете за педалите в политиката? Но внимавайте, без да назовавате имена, нали не искаме да свършим в съда, трябва да се събуди идеята, призракът, да се появи тръпка, чувство на безпокойство...

Лучиди каза:

— Ако искате, мога да назова много имена. Но ако трябва, както казвате, да накараме читателите да потръпнат, бихме могли да разкажем, само като мълва, за една книжарница в Рим, където се срещат високопоставени хомосексуалисти, без никой да го забележи, защото повечето посетители са си съвсем нормални хора. И за някои това е място, откъдето можеш да си купиш пакетче кока, избираш книга, даваш я на касата, онзи ти я взема от ръката, за да ти я опакова, и пъха вътре пакетчето. Знае се, че... да оставим името настрана, един, който е бил дори министър, е хомосексуалист и шмърка. Всички го знаят, или по-скоро, знаят го тези, които имат значение, там не ходят меките китки от работническата класа, нито балетистите, които биха се набили на очи с движенията си.

— Чудесно е да се говори за слухове, но с по някоя пикантна подробност, все едно е просто занимателна статия. Има начин да се подсказват и имена. Например можете да кажете, че мястото е съвсем прилично, защото се посещава от уважавани личности, и там пускате седем-осем имена на писатели, журналисти и сенатори, извън всяко съмнение. Само че сред тях слагате един-двама, които са си педали. Не може да се каже, че очерняте някого, защото тези имена се появяват като пример за почтеност. Дори може да сложите някой всеизвестен и

непоправим женкар, на когото се знае дори името на любовницата. И така сме предали кодирано послание, който иска да разбере, да разбира, някой ще разбере, че ако пожелаем, можем да напишем много повече.

Мая беше смутена и ѝ личеше, но останалите се вълнуваха от идеята и доколкото познавах Лучиди, очакваха хубава отровна статия.

Мая излезе първа и ми кимна, сякаш да каже: „Извинявай, тази вечер трябва да остана сама, отивам да поспя с един стилнокс“. Така попаднах в лапите на Брагадочо, който продължи да ми разказва своите истории, докато вървахме, и гледай ти, се озовахме на улица „Баниера“, сякаш мрачността на това място отговаряше на мъртвешката природа на разказа му.

— Слушай сега, попаднах на една поредица събития, които биха могли да противоречат на моята хипотеза, но ще видиш, че не е така. Значи Мусолини, разфасован, е защит надве-натри и е погребан с Кларета и компания на гробището в Музоко, но в безименен гроб, така че никой да не може да ходи на носталгични поклонения. Сигурно точно това е искал този, който е помогнал на истинския Мусолини да избяга, тоест да не се говори много-много за смъртта му. Ясно, че е нямало как да се създаде митът за скрития Барбароса, който чудесно би свършил работа с Хитлер, чийто труп не се знае къде е отишъл, нито дали наистина е умрял. Но, след като се знае, че Мусолини е мъртъв (и партизаните продължават да почитат площад „Лорето“ като магически момент на Освобождението), хората трябва да са готови за идеята, че един ден покойникът ще се появи отново — като преди и повече от преди, както се пее в песента. А закърпената пихтия няма как да я възкресиш. Но ето тук на сцената излиза оня досадник Лечизи.

— Май си спомням, нали той беше откраднал трупа на Дучето?

— Именно. Двайсет и шест годишен хлапак, последният защитник на Сало, целият в идеали и без никакви идеи. Искан да погребане подобаващо своя идол или да направи скандална реклама на надигацията се неофашизъм. Събира банда от безмозъчни типове като него и през една нощ на април 1946 година нахлува в гробището. Шепата нощни пазачи спят като заклани; той отива право при гроба, защото явно е получил информация от някого, изравя тялото, още по-

разложено, отколкото когато е положено в ковчега — а е минала цяла година, представи си само какво е намерил — и преспокойно си го отнася, като ръси по пътеките на гробището тук парче разложена плът, там две фаланги. Пълен мъряч.

Струваше ми се, че на Брагадочо страшно би му харесало да можеше да участва в това зловонно пренасяне: вече очаквах всичко от неговата некрофилия. Оставих го да продължи.

— Неочакван обрат. Заглавия във вестниците. Полиция и карабинери, които сто дни се блъскат насам-натам, без да намерят и следа от тленните останки, а като се има предвид смрадта, която са излъчвали, би трябвало да оставят вонлива следа по целия си път. Но само няколко дни след отвлечането хващат първия съучастник, някой си Рана, и после един по един и останалите, докато накрая и самият Лечизи е заловен в края на юли. И откриват, че за известно време тялото е било скрито в една къща на Рана във Валтелина, а после през май е предадено на отец Дзука, францисканския игумен на манастира „Сант Анджело“ в Милано, който зазидал трупа в третия кораб на църквата си. Отец Дзука и неговия сътрудник отец Парини са отделна история, някои ги смятат за капелани на един добър и реакционистки Милано, които дори пренасяли фалшиви пари и опиати в неофашистките среди и които като добросърдечни братя не можели да се откажат от дълга на всеки добър християнин *parce sepulto*^[1], но и това не ме интересува особено. Интересува ме това, че правителството се заема, със съгласието на кардинал Шустер, да погребне тялото в един параклис на капуцинския манастир в Черо Маджоре и го оставя там от 1947 до 1957, единайсет години, без тайната да бъде издадена. Нали разбираш, че това е най-важният момент в историята. Онзи тъпанар Лечизи е рискувал да извади трупа на двойника, не че в това състояние можело да се направи сериозно повторно изследване, но при всички случаи за този, който дърпа конците на историята с Мусолини, е по-добре да потули всичко, да успокои нещата и за случая да се говори възможно най-малко. Но междувремето, докато Лечизи (след двайсет и един месеца в затвора) прави блестяща парламентарна кариера, става така, че новият министър-председател Адоне Дзоли, който е успял да влезе в правителството с гласовете на неофашистите, за компенсация се съгласява трупът да бъде върнат на семейството и да бъде погребан в родния му Предапио в нещо като светилище, където и до днес се

събират стари носталгии и нови фанатици с черни ризи и римски поздрави. Мисля, че Дзоли не е бил в течение за съществуването на истинския Мусолини и следователно не е бил разтревожен от култа към двойника. Не знам, може да е било и другоаче, но работата с двойника съвсем не е в ръцете на неофашистите, а в други, къде-къде по-могъщи.

— Извинявай, но каква роля играе семейството на Мусолини? Или не знаят, че Дучето е жив, което ми се струва невъзможно, или приемат да вземат у дома чужд труп.

— Знаеш ли, още не съм разбрал каква е ситуацията със семейството. Мисля си, че са знаели, че техният съпруг и баща е жив някъде. Ако се е криел във Ватикана, е било трудно да го виждат, ако някой от семейство Мусолини влезел във Ватикана, нямало да остане незабелязан. Хипотезата за Аржентина е по-добра. Улики? Например Виторио Мусолини. Избягва чистките, работи като филмов сценарист дълго време, след войната живее в Аржентина. В Аржентина, разбираш ли? За да е близо до баща си? Не можем да го кажем, но защо в Аржентина? И има снимки на Романо Мусолини и други хора на летище „Чампино“, които изпращат Виторио за Буенос Айрес. Защо да отдават толкова значение на пътуването на брат си, който още преди войната е ходил чак в Съединените щати? Ами Романо? След войната става известен джаз пианист, изнася концерти и в чужбина, със сигурност историята не се занимава с концертните пътувания на Романо, но дали и той не е минал през Аржентина? А госпожа Ракеле? Тя е съвсем свободна, никой не ѝ пречи да попътува, може би, за да не се набива на очи, отива в Париж или в Женева и оттам в Буенос Айрес. Кой знае. Когато става кашата с Лечизи и Дзоли и на нея изведнъж ѝ изсипват тези остатъци от труп, тя не може да каже, че това трупят на друг човек, прави се на три и половина и го прибира вкъщи, така се поддържа живо желанието за фашизъм сред носталгиците, в очакване на завръщането на истинския Дуче. Но историята на семейството не ме интересува, защото тук започва втората част на разследването ми.

— Какво става?

— Времето за вечеря вече мина, а от моята мозайка липсват още няколко парчета. Ще говорим по-нататък.

Не разбирах дали Брагадочо е необикновен разказвач на роман подлистник, който ми дозира творбата си на парчета с необходимия

suspense на всяко „следва продължение“, или наистина все още строи интригата си парче по парче. Но не виждах смисъл да настоявам, защото от цялото това разнасяне на смърдящи останки ми се гадеше. Върнах се къщи и също си взех един стилнокс.

---

[1] Прости на мъртвия (пощади мъртвия) (лат.) — Б.пр. ↑

Четвъртък, 28 май

— За брой 0/2 трябва да измислим водеща статия за честността — каза Симеи тази сутрин. — Вече се знае, че в партиите има гнили ябълки и че всички са вземали подкупи, трябва да дадем да се разбере, че ако поискаме, бихме могли да развихрим кампания срещу партиите. Трябва да се мисли за една партия от честни хора, граждани, способни да говорят за една различна политика.

— Да внимаваме — казах, — това не беше ли позицията на Фронта на обикновения човек?^[1]

— Обикновеният човек беше реабсорбиран и кастриран от християндемократията, която тогава беше изключително силна и хитра. Но днешната християндемократия се клати, героичните времена са в миналото, днешните са шайка тъпаци. А пък и нашите читатели вече не знаят какво е Обикновеният човек. Това са неща отпреди четирийсет и пет години — каза Симеи, — а нашите читатели вече не помнят дори това, което е станало преди десет. В един важен всекидневник, в една статия в чест на Съпротивата, току-що видях две снимки, едната на камион партизани, а другата на строени мъже с фашистки униформи, които отправят римски поздрав и които са описани като „скадристи“. А стига де, скадристите са от двайсетте години и не носят такива униформи, а тези на снимката са фашистка милиция от трийсетте — началото на четирийсетте, нещо, което свидетел на моята възраст лесно ще види. Не че искам в редакциите да работят само хора на моята възраст, но аз прекрасно различавам по униформите берсалиерите от Ламармора от войниците от Бава Бекарис, макар и едните, и другите да са били отдавна мъртви, когато съм се родил. Щом колегите ни имат слаба памет, представете си как нашите читатели ще си спомнят за Обикновения човек. Но да се върнем към моята идея, нова партия на честните може да притесни сума ти народ.

— „Лигата на почтените“ — каза Мая с усмивка. — Така се казва един стар роман на Джовани Моска, предвоенен, но все още би било забавно да се чете. Разказва за тази union sacrée^[2] от свестни хора, които обаче трябвало да се внедрят сред непочтените, за да ги разобличат и в крайна сметка да ги направят почтени. Но за да бъдат приети от непочтените, членовете на лигата трябвало да се държат непочтено. Представете си какво става, лигата на почтените малко по малко се превръща в лига на непочтените.

— Това е литература, скъпа — отвърна Симеи, — а този Моска кой ти го помни вече? Вие четете прекалено много. Да го оставим вашия Моска, но ако вие се гнусите от тази работа, не трябва да се занимавате с нея. Доктор Колона, ще ми помогнете ли да напишем една силна водеща статия? И виртуозна.

— Може да се направи — казах. — Призивът към честност винаги се продава много добре.

— Лигата на непочтените почтени — кикотеше се Брагадочо и току поглеждаше Мая. Наистина двамата не бяха създадени един за друг. А аз все повече се натъзвавах, че това вработенце — извор на знание — е затворено в кафеза на Симеи. Но не виждах какво мога да направя в момента, за да я освободя. Нейният проблем се превръщаше в основна моя мисъл (може би и в нейна?) и разлюбвах всичко останало.

На обяд, докато слизахме до бара да си вземем сандвичи, й казах:

— Искаш ли да пратим всичко по дяволите, да отидем и да издадем този цирк на властите и да посраим Симеи и компания?

— И при кого ще отидеш? — попита тя. — Първо, не си съсипвай работата заради мен и второ, къде ще отидеш да разкажеш за това, при положение че всички вестници, разбирам го малко по малко, са от един дол дренки? Прикриват се един друг...

— Недей да ставаш като Брагадочо, който навсякъде вижда заговори. И извинявай. Говоря така, защото... — не знаех как да формулирам фразата, — защото мисля, че те обичам.

— Знаеш ли, че ми го казваш за първи път?

— Глупаче, нали имаме едни и същи мисли?

Но беше вярно. Поне от трийсет години не бях казвал такова нещо. Беше май и след трийсет години чувствах пролетта в костите си.

Защо си помислих за кости? Точно този следобед, спомням си, Брагадочо ми предложи да се видим във Верциере пред църквата „Сан Бернардино але Оса“. Тя беше в една пряка на ъгъла на площад „Санто Стефано“.

— Хубава църква — казваше Брагадочо, докато влизахме.

— Тук е от Средновековието, но след срутвания, пожари и други перипетии е реконструирана в този си вид чак през осемнайсети век. Създадена е, за да събира костите от едно гробище на прокажени, което отначало било недалеч оттук.

Така си и мислех. След като беше ликвидирал трупа на Мусолини, който повече нямаше как да ексхумира, Брагадочо търсеше други погребални вдъхновения. През един коридор влязохме в костницата. Вътре беше пусто с изключение на една баба на пейката на първия ред, която се молеше, обхванала главата си с ръце. Мъртвешки глави бяха поставени във високите ниши между колоните, кутии с кости, черепи, подредени във формата на кръст, вградени в мозайка от белезникави камъни, които бяха други кости — може би гръбначни прешлени, стави, ключици, гръдни кости, лопатки, опашни кости, китки и длани, капачки на колене, стъпала, пети, каквото се сетите. Навсякъде се издигаха здания от кокали, които продължаваха вертикално нагоре чак до купола в стил Тиеполо, лъчист и радостен в прашец от розови и кремави облачета, между които пърхаха ангелчета и ликуващи души. На една хоризонтална греда над старата зарешетена порта бяха подредени като порцеланови бурканчета в аптекарски шкаф черепи със зинали очни орбити. В нишите на нивото на посетителите, защитени от решетка, през която можеш да си пъхнеш пръстите, кости и черепи бяха излъскани и загладени от многовековното докосване на набожни или некрофилски ръце, също като крака на статуята на Свети Петър в Рим. Черепите на пръв поглед бяха поне хиляда, по-дребните кости не можеха да се преброят, под гредите инициалите на Христос, сглобени от пищялки, сякаш бяха взети от Веселия Роджър на пиратите от Тортуга.

— Не са само кости на прокажени — разказваше Брагадочо, все едно на света нямаше нищо по-хубаво от това. — Има скелети от други околни гробища, най-вече трупове на осъдени на смърт, пациенти, починали в болницата в Борло, обезглавени, затворници, умрели по затворите, сигурно и крадци и обирджии, които идвали да умрат в църквата, защото нямало къде да опънат петалата на спокойствие — Верциере бил квартал с много лоша репутация... Напушва ме смях, че тази бабичка седи и се моли тук, все едно е гробница на някой светец със свети мощи, а всъщност са останките на разбойници, бандити, прокълнати души. И все пак старите монаси са били по-милосърдни от тези, които са погребали и изровили Мусолини, виждаш ли колко грижливо, с колко любов към изкуството — макар и малко цинично — са наредили целия този кокалак, все едно е византийска мозайка. Бабичката е прелъстена от тези образи на смъртта, които взема за образи на светостта, и макар вече да не мога да видя къде, но под този олтар би трябвало да се вижда полумумифицираното телце на едно момиченце, което в нощта на мъртвите, казват, излизало с другите скелети, за да танцува зловещия си танц.

Представих си как малката палавница води за ръка кокалестите си приятели чак по улица „Баниера“, но не коментирах. Виждах бях подобни зловещи костници — тази на капуцините в Рим и ужасяващите катакомби в Палермо с цели капуцини, мумифицирани и облечени с опърпано величие, но Брагадочо явно беше доволен от своите амброзиански трупове.

— Трябва да има и putridarium^[3]. Слиза се по една стълбичка пред главния олтар, но трябва да хванеш клисаря, и то в добро настроение. Монасите са оставяли труповете на братята си да се разложат и втечнят върху каменни пейки и телата бавно се дехидратирали, течностите се оттичали и ето ти ги скелетите, чисти като зъбите в рекламите на паста за зъби. Преди няколко дни ми хрумна, че това би било идеалното място да се скрие трупът на Мусолини след кражбата на Лечизи, но за съжаление не пиша роман, а възстановявам исторически факти, а факт е, че това, което е било останало от Дучето, е било сложено другаде. Жалко. Но ето защо често наминавах насам напоследък, защото мястото ми вдъхна много хубави идеи за история за тленни останки. Има хора, които се вдъхновяват, като гледат доломити например или Лаго Маджоре, а аз се

вдъхновявам тук. Трябваше да си намеря работа като пазач в морга. Сигурно заради спомена за загиналия ми дядо, мир на душата му.

— Но защо доведе *мен* тук?

— Така. Все пак трябва да разкажа на някого нещата, които ми кипят отвътре, иначе ще откача. Да си единственият, видял истината, може да ти завърти главата. А тук никога няма никого с изключение на някой чужденец турист, който нищичко не разбира. Но най-накрая стигнах до *stay-behind*.

— Какъв стей?

— Така, нали си спомняш, че трябваше да реша какво е трябвало да стане с Дучето, с живия, за да не го оставя да гние в Аржентина или във Ватикана и да се докара като двойника си. Какво да правим с Дучето?

— Какво да правим?

— И така, Съюзниците или някой там го иска жив, за да го извади в подходящия момент и да го постави срещу една комунистическа революция или съветска атака. През Втората световна война англичаните са координирали действията на движенията на Съпротивата в окупираните от Оста страни чрез мрежа, управлявана от отдел на информационните служби на Обединеното кралство, *Special Operations Executive*, който е реактивиран в началото на петдесетте години като ядро на една нова организация, която трябвало да се опълчи, в различни европейски страни, на инвазия на Червената армия или на местните комунисти при опит за държавен преврат. Координацията е осигурена от върховното командване на Съюзническите сили в Европа и така се ражда *stay-behind* (да стоиш отзад, да действаш зад линиите) в Белгия, Англия, Франция, Западна Германия, Холандия, Люксембург, Дания и Норвегия. Тайна паравоенна структура. В Италия има предпоставки за това още от 1949-а, през 1959-а италианските тайни служби влизат в Комитета по планиране и координация и накрая през 1964-та се ражда официално организацията „Гладио“, финансирана от ЦРУ. Гладио — името би трябвало да ти подсказва нещо, защото мечът е оръжие на римските легионери и следователно да кажеш *gladius* е все едно да кажеш ликторска фасция или нещо такова. Име, което може да привлече пенсиониранни военни, любители на приключенията и носталгични фашисти. Войната е свършила, но много хора все още се греят на

спомена за героичните дни, за нападенията с две бомби и цвете в устата, за картечните откоси. Това са експубликанците или идеалистите, шейсетгодишни и католици, ужасени от перспективата казаците да поят конете си в купелите за светена вода на „Свети Петър“, но и поклонниците на изчезналата монархия. Някои казват, че бил замесен дори Едгардо Соньо, който също е бил командир на партизанските бригади в Пиемонте, герой, но монархист до мозъка на костите и следователно свързан с култа към един изчезнал свят. Пращали новобранците в един тренировъчен лагер в Сардиния, където те се научавали или си припомняли как се минират мостове, стреля се с картечници, нападат се нощем враговете, с нож между зъбите, как се прави саботаж и се води партизанска война...

— Сигурно са били пенсионирани полковници, болнави маршали, рахитични счетоводители, не виждам как ще се катерят по пилоните и гредите като в „Мостът на река Куай“.

— Да, но имало и млади неофашисти, изгарящи от желание да се бият, и случайни заядливици без политическа принадлежност.

— Май четох нещо такова преди няколко години.

— Разбира се, операция „Гладио“ е засекретена след края на войната, за нея знаят само службите и главното военно командване и постепенно биват информирани министър-председателите, министрите на отбраната и президентите на републиката. С падането на съветската империя операцията на практика губи функцията си и вероятно гълта много пари и именно президентът Косига оставя да му се изплъзнат разкрития през деветдесета, а през същата година Андреоти, министър-председател, официално заявява, че да, „Гладио“ е съществувала, няма какво толкова да се говори, било е необходимо да съществува, сега всичко е свършило, стига клюки. И никой не направи драма от това, всички почти го забравиха. Само Италия, Белгия и Швейцария започнаха парламентарни разследвания, но Джордж Х. У. Буш отказа да коментира, понеже беше насред подготовката на Войната в Залива и не искаше да излага Атлантическия съюз. Нещата се потулиха във всички страни, които бяха следвали stay-behind с незначителни инциденти; във Франция отдавна се знаеше, че прословутата OAS (Секретна въоръжена организация) е създадена с членове на френския stay-behind, но след неуспешен опит за държавен преврат в Алжир Дьо Гол възстановява реда. В Германия е известно, че

за бомбата на Октоберфест през 1980 в Монако са използвани експлозиви, които идват от скривалище на германската stay-behind, в Гърция също има войски на stay-behind, Сила за гръцко нападение, която дава живот на преврата на полковниците, в Португалия тайнствената Ажинтер Прес организира убийството на Едуардо Мондлане, командира на Фронта за освобождение на Мозамбик. В Испания, година след смъртта на Франко, двама карлисти са убити от крайнодесни терористи и една година след това stay-behind организира атентат в Мадрид, в юридическа кантора, свързана с комунистическата партия; в Швейцария две години преди това полковник Абът, бивш командир на местния stay-behind, съобщава в конфиденциално писмо до департамента по отбраната, че е склонен да разкрие „цялата истина“, след което бива открит в дома си, наръган със собствения му байонет. В Турция със stay-behind са свързани Сивите вълци, които после участват в атентата срещу Йоан-Павел II. Бих могъл да продължа, прочетох ти само някои от бележките си, но както виждаш, това са дребни нещица, едно убийство тук, едно там, за всичко това е писано по вестниците и всеки път всичко потъва в забрава. Въпросът е, че вестниците не са създадени, за да разпространяват, а за да прикриват новините. Случва се фактът X, не може да не говориш за него, но той поставя много хора в неловко положение, така че в същия брой слагаш заглавия, от които да ти настръхнат косите: майка удушва четирите си деца, може би спестяванията ни ще се стопят, открито е писмо, в което Гарибалди обижда Нино Биксио, и така нататък, новината ти потъва в голямото информационно море. Но мен ме интересува какво е правила „Гладио“ в Италия от шейсетте до деветдесетте. Трябва да са правили какво ли не, сигурно са били забъркани с крайнодесни терористични движения, участвали са в атентата на площад „Фонтана“ от 69-а, след това — вече сме във времената на студентските вълнения от шейсет и осма и есенните работнически въстания — някой е разбрал, че може да насърчава терористични атентати, за да ги приписва на левицата. Казват, че се замесила и прословутата Ложа П2 на Личо Джели. Но защо организация, която трябва да се бие със Съветския съюз, се посвещава само на терористични удари? Наложил се да изровя цялата история за принц Юнио Валерио Боргезе.

Тук Брагадочо ми припомни много неща, за които пишеше по вестниците, защото през шейсетте се беше говорило надълго и нашироко за военни преврати, за „звън на саби“ и си спомнях слуховете за един желан (макар и неосъществен) преврат на генерал Де Лоренцо. Но сега Брагадочо ми припомняше преврата, наречен преврат на горските. Доста гротескна случка, май и сатиричен филм бяха направили по нея. Юнио Валерио Боргезе, наричан още Черния принц, командвал Десета флотилия МАС. Човек храбър, казваха, фашист и в червата, той беше отявлен привърженик на Република Сало и така и не се беше разбрало защо през 45-а, когато разстрелвали наляво и надясно, се измъкнал и продължил да поддържа аурата си на чист войник, с накривена шапка, автомат през рамо, типични за това поделение панталони с набор на глезените, блуза с кръгло деколте, въпреки че имал такава физиономия, че ако го видиш по улицата облечен като счетоводител, няма да му дадеш и стотинка.

Те през 1970-а Боргезе решил, че моментът за държавен преврат е настъпил. Според Брагадочо той си давал сметка, че Мусолини, ако трябвало да бъде върнат от изгнанието си, приближавал осемдесет и шест и не можело да се чака много, защото още през 45-а изглеждал доста измъчен.

— Понякога се разчувствам — продължи Брагадочо — заради този беден човечец, представи си го в Аржентина, където — дори да не е можел да похапва от техните пържоли заради язвата — поне е можел да се вира в безкрайните пампаси (двайсет и пет години, голямо удоволствие, няма що), но още по-зле, ако е останал във Ватикана, най-много по една разходка вечер в някоя градинка и супички, сервирани от мустаката монахиня, и мисълта, че заедно с Италия е загубил любовницата си и не може да прегърне отново децата си, и може би е започвал да унива, по цял ден на дивана да предъвква старата слава и да гледа какво става по света само по телевизията, черно-бяла, докато в потъмнелия си от възрастта, но възбуден от сифилиса ум преживява наново триумфите си от балкона на Палацо Венеция, летата, в които гологръд вършее житото, целува дечицата на изгладнелите майки, които му лигавят ръцете, или следобедите в залата Мапамондо, където прислужникът Навара му води тръпнещи дами, а той, едва разкопчавайки копчелъка на кавалеристките си панталони, ги катурва на бюрото и действа, осеменява ги за секунди, а те скимтят като

влюбени кучки и шепнат: „О, мой Дуче, мой Дуче...“ И докато той си спомня и точи лиги, а патката му е вече омекнала, някой му набива в главата мисълта за приближаващото възкресение — сецям се за един виц за Хитлер, и той изгнаник в Аржентина, как неонацистите искат да го убедят да се върне на сцената, за да завладеят отново света, той дълго се гъне и се колебае, но накрая решава и казва, добре, но този път ще бъдем... *лоши*, нали?

— Та — продължи Брагадочо — през 1970-а по всичко изглежда, че превратът би имал успех, службите оглавява генерал Мичели, и той в Ложа П2, след няколко години ще стане депутат от Италианското социално движение — и забележи, въпреки че е заподозрян и разследван за скандала Боргезе, той се измъква и умира спокойно преди две години. От сигурен източник разбрах, че две години след преврата на Боргезе Мичели получава осемстотин хиляди долара от американското посолство, неясно защо и за какво. Боргезе значи е можел да разчита на прекрасна подкрепа от върха, от „Гладно“, от ветераните фалангисти от Испанската война, от масонските среди, говори се даже, че в играта влязла дори мафията, която винаги е намесена, както знаеш. А в сянката е обичайният Личо Джели, който насъсква карабинерите и другите военни командвания, които вече гъмжат от масони. Слушай внимателно историята на Личо Джели, защото тя е фундаментална за моята теза. Джели значи никога не е отричал, воювал е в Испания, бил е от Социалната република, работил е като свръзка със СС, но същевременно е имал контакти с партизаните, а след войната се свързва с ЦРУ. Такава личност няма как да не се е забъркала с „Гладио“. Но чуй сега: през юли 1942 като инспектор на националната фашистка партия той има задачата да транспортира в Италия съкровището на югославския крал Петър II — шейсет тона златни кюлчета, два тона антични монети, шест милиона долара, два милиона лири стерлинги, реквизирани от Службата за военно разузнаване. През 1947-а съкровището най-накрая е върнато, но при проверката се оказва, че липсват двайсет тона кюлчета, и се чува, че Джели ги е прехвърлил в Аржентина. Аржентина, схващаш ли? В Аржентина Джели има приятелски контакти с Перон, но не само — и с генерали като Видела — и от Аржентина получава дипломатически паспорт. А кой е замесен в Аржентина? Дясната му ръка Умберто Ортолани, който между другото е свръзката между

Джели и преподобния Марцинкус. И какво ли? Ами всичко води в Аржентина, където е Дучето и където се подготвя неговото завръщане, естествено трябва да има пари и добра организация и местна подкрепа. Ето защо Джели е много важен за плана на Боргезе.

— Като го разказваш така, звучи убедително...

— Убедително си е. Това не отрича факта, че Боргезе е събрал армията на Бранкалеоне, където редом с носталгичните дядковци (самият Боргезе е вече над шейсетгодишен) има представители на всякакви сектори на държавата и дори лесничей, не ме питай защо точно лесничей, може би заради обезлесяването след войната не са имали какво друго да правят. Но тази сбирщина би могла да реализира нещо зловещо. От по-късни съдебни документи става ясно, че Личо Джели е трябвало да се заеме със залавянето на президента на републиката, който тогава е Сарагат, и че един собственик на кораби от Чивитавекиа е предоставил своите плавателни съдове, за да се превозят до Липарските острови заловените от метежниците хора. И няма да повярваш кой още е замесен в операцията! Ото Скорцени, същият, който освободил Мусолини при Гран Сасо през 43-та! Още бил в обращение, поредният, когото жестоките чистки след войната не са засегнали, имал връзки с ЦРУ и трябвало да гарантира, че САЩ няма да попречат на преврата, стига на власт да дойде военна „центристко-демократична“ хунта. Помисли си каква лицемерна формула! Но това, което последвалите разследвания така и не са извадили на светло, е, че Скорцени очевидно продължавал да е в контакт с Мусолини, който му дължал много, и може би е трябвало да се заеме със завръщането на Дучето от неговото изгнание, за да осигури героичния образ, от който се нуждаели метежниците. Изобщо целият преврат се крепи на триумфалното завръщане на Мусолини. А сега слушай внимателно: превратът е планиран внимателно още от 1969, внимавай, това е годината на атентата на площад „Фонтана“, очевидно замислен да хвърли всички подозрения върху левицата и психологически да подготви общественото мнение за завръщането към реда. Боргезе планира окупация на министерството на вътрешните работи, на министерството на отбраната, на централите на РАИ, на средствата за масова комуникация (радио и телефон) и депортацията на противниците от парламента. Това не са мои фантазии, защото впоследствие е намерена прокламация, която Боргезе е трябвало да

прочете по радиото и в която пишело в общи линии, че най-сетне е настъпила очакваната политическа революция, класата, управлявала двайсет и пет години, е довела Италия до ръба на икономическата и нравствената разруха, въоръжените сили и силите на реда застават до водачите на преврата в завземането на властта. Италианци, трябвало да завърши Боргезе, като връщаме в ръцете ви славния Трикольор, ние ви призоваваме да запееете с цяло гърло нашия неудържим химн на любовта, Да живее Италия. Типична мусолиниевска риторика.

Между седми и осми декември (припомни ми Брагадочо) в Рим се събират стотици съзаклятници, започват да раздават оръжие и муниции, двама генерали заемат позиция пред министерството на отбраната, една въоръжена група горски се разполага пред телевизионните централи на РАИ, в Милано се подготвя окупацията на Сесто Сан Джовани, традиционна цитадела на комунистите.

— И изведнъж какво става? Целият план върви добре и може да се каже, че заговорниците държат Рим в ръцете си, Боргезе съобщава на всички, че операцията е прекратена. После ще кажат, че верните на държавата апарати са се опълчили на заговора, но в такъв случай са можели да арестуват Боргезе предния ден, без да чакат Рим да се напълни с лесничей с униформи. Във всеки случай работата е ликвидирана тихомълком, съзаклятниците се разпръсват без инциденти, Боргезе се укрива в Испания, само неколцина глупаци се оставят да ги арестуват, но на всички е позволено да бъдат задържани в частни клиники, като по време на лечението си някои от тях получават посещения от Мичели, който им обещава закрила в замяна на мълчанието им. Има няколко парламентарни разследвания, за които пресата не казва почти нищо, дори общественото мнение се запознава смътно с фактите чак след три месеца. Какво е станало не искам да знам, това, което ме интересува, е защо преврат, подготвян с такава грижа, е анулиран за броени часове, превръщайки едно доста сериозно начинание във фарс. Защо?

— И аз това питам.

— Като че ли аз съм единственият, който си е задавал този въпрос, и със сигурност съм единственият, който е намерил отговора, който е ясен като бял ден: през тази нощ пристига новината, че

Мусолини, може би вече на национална територия и готов за появата си, внезапно умира — което на неговата възраст и като го разкарват като колет насам-натам, изобщо не е неправдоподобно. Превратът се отменя, защото харизматичния му символ вече го няма, и този път наистина, двайсет и пет години след предполагаемата му смърт.

Очите на Брагадочо блестяха, сякаш осветяваха шествието на черепите, които ни заобикаляха, ръцете му трепереха, по устните му се точеше белезникава слюнка, беше ме хванал за раменете.

— Разбираш ли, Колона, това е моята реконструкция на фактите!

— Но доколкото си спомням, имаше и процес...

— Водевил, в който Андреоти помогна всичко да се потули и в затвора влязоха само второстепенни действащи лица. Въпросът е, че всичко, което сме знаели, е фалшиво или деформирано, ние сме живели в измама цели двайсет години. Нали ти казах, че никога не бива да вярваме на това, което ни разказват...

— И тук историята ти завършва...

— А, не, започва друга и можех да не се интересувам от нея, ако случилото се след това не бе пряко следствие от кончината на Мусолини. Без фигурата на Дучето „Гладио“ не може повече да се надява да вземе властта, а съветската инвазия изглежда все по-далечна, защото вече постепенно се упътваме към намаляване на напрежението. Но „Гладио“ не се разпуска, напротив, започва да става истински оперативна точно след смъртта на Мусолини.

— И как?

— Тъй като вече не става въпрос да се сложи ново управление, като се катурне правителството, „Гладио“ се присъединява към всички тайни сили, които се мъчат да дестабилизируют Италия, за да направят непоносим възхода на левите и да подготвят условия за нови форми на репресия, скрепени с всички печати на легалността. Нали си даваш сметка, че преди преврата на Боргезе атентатите от типа на този на площад „Фонтана“ са малко — Червените бригади започват да се формират чак през тази година и през следващите години атентатите заваляват един след друг. 1973, бомба в квестурата на Милано; 1974, атентат на площад „Лоджа“ в Бреша; същата година мощна бомба избухва във влака *Italicus*, Рим — Монако, 12 загинали и 48 ранени, но, внимание, във влака е трябвало да бъде Алдо Моро, само че го изпуснал, защото служители в министерството го накарали да слезе в

последния момент, за да подпише някакви спешни документи. И десет години след това ето друга бомба на бързия влак Неапол — Милано. Да не говорим за случая с Моро, и досега не знаем какво е станало в действителност. И още, през септември 1978, само месец след избирането си, новият папа Албино Лучани умира при загадъчни обстоятелства. Инфаркт или инсулт, казаха, но защо от стаята на папата са изчезнали личните му вещи, очилата, пантофите, някакви бележки и флаконът „Ефортил“, който старецът трябвало да взема за ниското си кръвно? Защо е трябвало да се изпарят тези предмети? Може би защото не е правдоподобно човек с ниско кръвно да получи удар? Защо първият важен човек, който веднага след това влиза в стаята му, е кардинал Вийо? Ти ще кажеш, че е естествено, той е държавният секретар, но има една книга на Ялъп, където се разкриват истинските факти: папата се е заинтересувал от съществуването на една църковно-масонска клика, в която се предполагало, че участват точно Вийо, монсиньори Агостино Казароли, заместник-директорът на „Осерваторе Романо“, директорът на ватиканското радио и естествено Марцинкус, вездесъщият свещеник, който държи Института за религиозни дейности — Банка Ватикана, която, както стана ясно след това, е подкрепяла укриване на данъци и пране на мръсни пари, прикривала е други тайни дела на хора като Роберто Калви и Микеле Синдона — и гледай ти, след няколко години единият ще бъде обесен под моста Блек Фрайърс в Лондон, а другият ще бъде отровен в затвора. А на бюрото на Лучани е намерен брой от седмичника „Ил Мондо“, отворен на материал за операциите на Банка Ватикана. Ялъп подозира шестима души в убийството: Вийо, кардинала на Чикаго Джон Коуди, Марцинкус, Синдона, Калви и Личо Джели, познатия почитаем магистър на Ложа П2. Ще кажеш, че всичко това не е свързано с „Гладио“, но — странно — много от тези хора са замесени в други интриги, а Ватиканът е въввлечен в спасяването и опазването на Мусолини. Може Лучани да е открил точно това, въпреки че са минали няколко години от истинската смърт на Дучето, и да е искал да премахне тази клика, която подготвяла държавен преврат още от края на Втората световна война. Ще ти кажа още, че след смъртта на Лучани за това трябва да е научил и Йоан-Павел II, който три години по-късно става жертва на атентат, организиран от турските Сиви вълци, същите Сиви вълци, които, както ти казаха, са част от stay-behind

политиката на тази страна... После папата прощава, трогнатият атентатор гние в затвора, но като цяло понтифексът се стряска и спира да се занимава с въпроса, а и защото не му пука особено за Италия и май е по-зает да се бори с протестантските секти в Третия свят. И така, него го оставят на мира. Стигат ли ти всички тези съвпадения?

— Но дали това не е твоята склонност да виждаш заговори навсякъде и да правиш от мухата слон?

— Аз? Та това са документи, могат да се открият, ако знаеш как да ги търсиш в архивите, само че хората са били подхлъзнати между новините. Случаят в Петеано например. През май 1972-ра, близо до Гориция, карабинерите получават сигнал, че на улицата е изоставен Фиат 500 с две дупки от куршум на предното стъкло. Пристигат трима карабинери, опитват се да отворят багажника, колата гръмва и тримата загиват. Известно време се смята, че това е дело на Червените бригади, но години по-късно отнякъде се явява някой си Винченцо Винчигуера. Чуй само какъв тип: избегнал арест заради друга тъмна сделка и се укрива в Испания при международната антикомунистическа мрежа, Ажинтер Прес, тук посредством контакти с друг десен терорист, Стефано деле Киайе, се лепва за Националния авангард, после отива в Чили и Аржентина, но през 1978 решава, по своя воля, че цялата му борба срещу държавата е лишена от смисъл, и се предава в Италия. Имай предвид, че не се е разкаял, продължава да мисли, че е постъпил добре, и ще си кажеш: защо се предава тогава? Аз казвам: за реклама, убийците се връщат на мястото на престъплението, серийните убийци оставят улики на полицията, защото желаят да ги хванат, иначе няма да се появят на първа страница, а този Винчигуера от този момент започва да бълва признание след признание. Поема отговорността за атентата в Петеано и затруднява държавните служби, които, по думите му, го защитили. Чак през 1984 един съдия, Касон, открива, че експлозивът, използван в Петеано, идва от оръжеен склад на „Гладио“, и най-интригуващото е, че съществуването на този склад му е разкрито — никога няма да се сетиш — от Андреоти, който значи е знаел, но си е държал устата затворена. Един експерт, който работи за италианската полиция (и е член на Нов ред), бил провел експертиза, според която използваните експлозиви били идентични с използваните от Червените бригади, но Касон доказал, че експлозивът бил С-4, на въоръжение на силите на НАТО. Изобщо чудна бъркотия, но, както виждаш, НАТО

или Бригадите, „Гладио“ винаги е замесена. Само че разследването показва и че Нов ред сътрудничи с тайните италиански служби, и нали ти е ясно, че щом тайните военни служби взривяват трима карабинери, това не е от омраза към въоръжените сили, а за да хвърлят вината върху крайно леви войнстващи елементи. Ще бъда кратък, след разследвания и контраразследвания Винчигуера е осъден на доживотен затвор, откъдето продължава да прави разкрития за стратегията за напрежението. Говори за атентата в Болоня (виждаш ли, че между атентатите има връзки и не само в моята глава) и казва, че атентатът на площад „Фонтана“ от 1969 година е планиран, за да подтикне тогавашния министър-председател Мариано Румор да обяви извънредно положение. Освен това добавя, ще ти прочета: „Не може да се укриваш от правосъдието без пари. Не можеш да се укриваш от правосъдието без подкрепа. Можех да избира пътя, който следват други, да намеря друга подкрепа, може би в Аржентина при тайните служби. Можех дори да избира да вляза в престъпния свят. Но не съм създаден нито за сътрудник на тайните служби, нито за престъпник. Така че за да преоткрия свободата си имах само една възможност. Която беше да се предам и аз го направих“. Очевидно е логика на луд ексхибиционист, но на луд, който има достоверна информация. И ето я историята ми, на практика реконструирана: сянката на Мусолини, който е смятан за мъртъв, доминира всички събития в Италия от 1945 бих казал до днес, а реалната му смърт дава началото на най-ужасния период в историята на тази страна, въвличайки stay-behind, ЦРУ, НАТО, „Гладио“, П2, мафията, службите, военното главнокомандване, министри като Андреоти и президенти като Косига и, естествено, голяма част от крайно левите терористични организации, надлежно инфилтрирани и маневрирани. За да не кажа, че Моро е отвлечен и убит, защото е знаел нещо и е щял да проговори. И ако искаш, добави дребните криминални случаи, в които на пръв поглед няма никакъв политически момент...

— Да, звярът от улица „Сан Грегорио“, майсторката на сапун, чудовището от улица „Салариа“...

— Не бъди саркастичен, може би не тези първи следвоенни случаи, но като цяло е по-икономично, както се казва, да виждаш една история, доминирана от една-единствена нереална фигура, която сякаш управлява движението от балкона на Палацо Венеция, макар

никой да не я вижда. Скелетите — и посочи безмълвните домакини около нас — винаги могат да излязат през нощта и да изтанцуват злокобния си танц. Има по земята и небето неща, които не виждаме и така нататък, знаеш. Но е сигурно, че след края на съветската заплаха „Гладио“ официално отива на тавана и както Косига, така и Андреоти говорят за операцията, за да прокудят призрака ѝ, за да я представят като нещо нормално, ставало със съгласието на властите, за общност, съставена от патриоти като едновременните карбонари. Но наистина ли всичко е свършило, или някои неизтребими групи продължават да работят в сенките? Мисля, че има още какво да видим.

Огледа се ядосано.

— По-добре да излизаме, не ми харесва онази групичка японци, които влизат. Източните шпиони са навсякъде, вече и Китай е в играта, освен това разбират всички езици.

Докато излизахме и отново започвах да дишам чистия въздух с пълни гърди, го попитах:

— Добре ли си проверил всичко?

— Говорих с хора, които са в течение с много неща, и поисках съвет дори от нашия колега Лучиди. Може би не знаеш, но той е свързан със службите.

— Знам, знам. Ти вярваш ли му?

— Тези хора са свикнали да мълчат, не се тревожи. Трябват ми още няколко дни, за да събера още неоспорими доказателства, неоспорими ти казвам, след което отивам при Симеи и му представям резултатите от разследването си. Дванайсет серии за дванайсет нулеви броеве.

Вечерта, за да забравя костите в „Сан Бернардино“, заведох Мая на вечеря на свещи. Разбира се, не ѝ говорих за „Гладио“, избягвах ястията, в които нещо трябваше да се обезкостява, и бавно излизах от следобедния си кошмар.

---

[1] Фронтът на обикновения човек е политическо движение, по-късно партия, възникнало около едноименния вестник, основан от журналиста Гулиелмо Джанини — Б.пр. ↑

[2] Свещен съюз (фр.) — Б.пр. ↑

[3] Помещение, обикновено крипта под пода на църквата, в което телата на мъртвите монаси или монахини се оставят да изгният, преди костите им да бъдат пренесени в костницата (лат.) — Б.пр. ↑

Събота, 6-и юни

Брагадочо си беше взел няколко дни отпуска, за да подреди разкритията си, и в четвъртък прекара цялата сутрин, затворен със Симеи в кабинета му. Излезе към единайсет, а Симеи му заръчваше:

— Това го проверете още веднъж, моля ви, искам да е сигурно.

— Не се съмнявайте — отвърна му Брагадочо, от когото бликаха добро настроение и оптимизъм. — Довечера ще се видя с един човек, на когото вярвам, и ще направя последна проверка.

Останалите от редакцията бяха заети да определят рутинните страници на първия брой нула: спорт, игрите на Палатино, няколко опровержения, хороскопите и некролозите.

— Но колкото и да си измислим — каза в един момент Костанца, — май няма да ги докараме до двайсет и четири страници. Трябват ни други новини.

— Добре — каза Симеи, — помогнете и вие, Колона, ако обичате.

— Новините няма нужда да ги измисляме — отбелязах аз, — достатъчно е да ги издирим.

— Как?

— Хорската памет е къса. Парадоксално е, че всички би трябвало да знаят, че Юлий Цезар е убит на мартенските иди, но идеите са объркани. Да намерим нова английска книга, в която се говори за историята на Цезар, после ни трябва само сензационно заглавие: „Невероятно откритие на историците от Кеймбридж. Цезар наистина е убит на мартенските иди“. Разказваме всичко и става статия за чудо и приказ. Е, с Цезар преувеличих, добре, но ако говорим за аферата с Пио Алберго Тривулцио, ето че може да се роди статия за аналозиите с историята на римската банка. Това е случай от края на деветнайсети век и няма нищо общо с актуалните скандали, но един скандал припомня друг, достатъчно е да се намекне за някои слухове и да се

разкаже историята за римската банка, все едно е станала вчера. Мисля, че Лучиди ще знае как да струпа нещо хубаво.

— Чудесно — каза Симеи. — Какво има, Камбрия?

— Прочетох една новина от агенциите, още една Богородица е започнала да плаче в едно южно градче.

— Великолепно, направете сензационна статия!

— Нещо за повторяемостта на суеверията...

— Нищо подобно! Да не сме бюлетин на асоциацията на атеистите и рационалистите! Хората искат чудеса, а не скептицизма на радикалния шик. Да разкажеш за чудото не значи да се компрометиращ, като кажеш, че списанието вярва. Разказва се фактът или се казва, че някой е станал свидетел на факта. Дали божиите майки плачат наистина, не е наша работа. Заключениеята трябва да ги извади читателят, а ако е вярващ, ще повярва. Заглавие на много колони.

Всички развълнувано се хванаха за работа. Минах покрай бюрото на Мая, много съсредоточена върху некролозите, и ѝ казах:

— И да не забравите, безутешното семейство...

— И приятелят Филиберто се притиска развълнуван в любимата Матилде и милите Марио и Серена — отвърна тя.

— По-добре Жесика с Ж или Съманта. — Усмихнах ѝ се окуражително и си тръгнах.

Прекарах вечерта у Мая, като успяха, както ставаше понякога, да трансформирам в алков купищата книги, натрупани на нестабилни кули.

Сред купчините имаше и много плочи, стари, винилови, наследство от баба ѝ и дядо ѝ. Понякога дълго лежахме и слушахме. Тази вечер Мая беше пуснала Седмата симфония на Бетовен и с насълзени очи ми разказваше, че още от момиче ѝ се плачело на втората част.

— Започна, когато бях на седемнайсет: нямах пари и един познат ме вкара гратис в една ложа, но нямах място и се бях свила на стъпалата, малко по малко почти се излегнах. Дървото беше твърдо, но не го усещах. И на втората част си помислих, че бих искала да умра така, и се разплаках. Бях малко лудичка. Но продължих да плача дори след като улегнах.

Никога не съм плакал на музика, но се трогнах от факта, че тя го прави. След няколко минути мълчание Мая добави:

— Той обаче е глупак.

— Кой той?

— Ами Шуман — каза Мая, сякаш съвсем бях изкуфял.

— Шуман е бил глупак?

— Ами да, много романтични излияния, и има си хас предвид епохата, но всичко е премислено. И толкова си е изстисквал ума, че е откачил. Разбирам защо жена му се е влюбила в Брамс. Друг тембър, друга музика и *bon vivant*. Но все пак не казвам, че Роберт е толкова зле, разбирам, че е имал талант, не е от големите тромбони.

— Кои?

— Като шумния Лист или досадния Рахманинов, те със сигурност са пишели лоша музика, всичко е показно, за пари, концерт за тъпаци в до мажор, такива работи. Ако потърсиш, няма да намериш техни плочи в тази купчина. Изхвърлих ги. Селското стопанство е загубило, че те не са останали там.

— А според теб кой е по-добър от Лист?

— Сати, естествено.

— Но на Сати не плачеш, нали?

— Разбира се, че не, той не би искал, плача само на втората част на Седмата. — След това след кратка пауза: — От тийнейджърските си години насам плача и на нещо от Шопен. Но не и на концертите.

— Защо на концертите не?

— Защото като го махнеш от пианото и му дадеш оркестър, вече не знаеш къде е. Писал е пиеси за струнни, медни духови и тимпани, но като за пиано. А и не си ли гледал оня филм с Корнъл Уайлд, където Шопен пръсва капка кръв по клавиатурата? Когато дирижира оркестър, какво ще направи — ще пръска кръв по първата цигулка ли?

Мая не спираше да ме смайва дори когато смятах, че я познавам добре. Значи с нея щях да се науча дори да разбирам музиката. Поне по нейния начин.

Това беше последната щастлива вечер. Вчера се успах и отидох в редакцията чак към обяд. Щом влязох, видях униформени мъже, които ровеха в чекмеджетата на Брагадочо, и един цивилен тип, който разпитваше присъстващите. Симеи беше на вратата на кабинета си, син-зелен.

Камбриа се приближи до мен и каза тихо, сякаш споделя тайна:

— Убили са Брагадочо.

— Какво? Брагадочо? Как?

— Един нощен пазач към шест сутринта, докато се прибирал вкъщи с колелото си, видял труп, паднал по очи и с рана на гърба. В този час му трябвало доста време да намери отворен бар, за да се обади в болницата и полицията. Удар с нож, установил веднага съдебният лекар, един-единствен, но нанесен със сила. Не са оставили ножа забит вътре.

— Но къде?

— В една уличка край улица „Торино“, как се казваше... „Баняра“ или „Баниера“.

Цивилният тип се приближи към мен, представи се накратко, беше инспектор по обществената сигурност, и ме попита кога съм видял Брагадочо за последно.

— Тук в офиса вчера — отговорих, — както, смятам, и всичките ми колеги. Освен това ми се струва, че си тръгна сам малко преди останалите.

Попита ме, както сигурно бе питал всички, как съм прекарал вечерта. Казах — на вечеря с приятелка и после съм си легнал. Очевидно нямах алиби, но май никой от присъстващите нямаше и инспекторът не ми се стори особено притеснен. Беше просто рутинен въпрос, както се казва в полицейските сериали.

По-скоро искаше да разбере дали смятам, че Брагадочо има врагове, дали като журналист не е тръгнал по опасна следа. Как ли пък не, щях да му кажа, не заради дадената дума, просто започвах да разбирам, че ако някой е очистил Брагадочо, това сигурно е било заради разследването му, и веднага ми се стори, че ако покажа, че знам нещо, някой би си помислил, че ще е добре и аз да бъда елиминиран. Не бива да говоря дори с полицията, казах си, Брагадочо нали ми каза, че в неговите истории са замесени всички, дори горските пазачи? И

ако до вчера мислех, че е митоман, смъртта му му придаваше известна правдоподобност.

Потях се, но инспекторът или не забеляза, или го отдаде на емоцията.

— Не знам — казах му. — С какво се е занимавал точно Брагадочо напоследък сигурно ще може да ви каже доктор Симеи, той разпределя статиите. Като че ли си спомням, че правеше материал за проституцията, не знам дали тази посока може да ви бъде полезна.

— Ще видим — каза инспекторът и отиде да разпита Мая, която плачеше. Не го обичаше, знаех го, но убитият си е убит. Бедничката. Изпитвах съчувствие не към Брагадочо, а към нея — тя със сигурност се чувстваше виновна, че е говорила лошо за него.

В този момент Симеи ми кимна да вляза в кабинета му.

— Колона — каза ми, докато седнаше на бюрото, ръцете му трепереха, — вие знаете с какво се занимаваше Брагадочо.

— Знам и не знам. Той ми намекна нещо, но не съм сигурен, че...

— Не се правете на ударен, Колона, много добре знаете, че Брагадочо са го намушкали, защото смяташе да разкрие разни работи. Не знам кои са истина и кои си беше измислил, но макар разследването му да засягаше сто неща, сигурно е, че поне едно е нацелил и по тази причина са му запушили устата. Но понеже вчера разказа историята си и на мен, аз също знам това нещо, макар да не знам кое е. И понеже ми каза, че се е доверил и на вас, вие също го знаете. Така че и двамата сме в опасност. Не стига това, а преди два часа командор Вимеркате е получил телефонно обаждане. Не ми каза от кого нито какво са му казали, но заяви, че цялото начинание на „Утре“ е станало опасно и за него и е решил да го ликвидира. Вече ми изпрати чековете, за да ги раздам на редакторите, те ще получат плик със заплата за два месеца, и сърдечни думи на раздяла. Всички са без договор и не могат да протестират. Вимеркате не знаеше, че и вие сте в опасност, но мисля, че сега няма да ви е лесно да обикаляте да си осребрявате чека, така че ще го скъсам, имам пари в касата и във вашия плик съм сложил двата месеца в брой. До утре тези офиси ще бъдат изнесени. Колкото до нас двамата, забравяме за споразумението си, за задачата ви — книгата,

която трябваше да напишете. „Утре“ умира: още днес. Но дори вестникът да се закрие, ние с вас продължаваме да знаем твърде много.

— Мисля, че Брагадочо е говорил и с Лучиди...

— Май нищо не сте разбрали. Това е проблемът. Лучиди е надушил, че нашият покоен приятел е напипал нещо опасно, и веднага е доложил на... на кого? Не знам, но със сигурност на човек, който е решил, че Брагадочо знае прекалено много. Никой няма да навреди на Лучиди, той е от другата страна на барикадата. Ще ви кажа какво ще направя аз. Веднага щом полицията си тръгне, пъхам в чантата си остатъка от касата, хуквам към гарата и хващам първия влак за Лугано. Без багаж. Там познавам един, който може да смени личните данни на всекиго, ново име, нов паспорт, нов адрес, ще видим къде. Ще изчезна преди убийците на Брагадочо да успеят да ме намерят. Надявам се да ги изпреваря. А от Вимерките поисках да одобри ликвидацията на средствата ми в долари в „Кредит Суис“. Що се отнася до вас, не знам какво да ви посъветвам, но най-напред се затворете вкъщи и не се шляйте по улиците. После намерете начин да изчезнете някъде, аз бих избрал някоя източна страна, където никога не е съществувал stay-behind.

— Смятате, че всичко е заради stay-behind? Това е публична тайна. Или заради историята с Мусолини? Това е гротескна теория, на която никой не би повярвал.

— А Ватиканът? Дори историята да не е вярна, вестниците ще напишат, че църквата е помогнала на бягството на Дучето през 45-а и го е крила почти петдесет години. С всички проблеми, които и без това имат със Синдона, Калви, Марцинкус и така нататък, преди да докажат, че историята за Мусолини е партенка, скандалът ще се разпространи из целия международен печат. Не се доверявайте на никого, Колона, затворете се вкъщи поне тази вечер, после мислете къде да се разкарате. Можете да поживеете няколко месеца, да кажем, в Румъния, там животът е евтин и с дванайсетте милиона в този плик ще си поживеете царски известно време. Довиждане, Колона, съжалявам, че нещата приключиха така, като в оня виц на нашата Мая за каубоя в Абълийн: да му се не види, загубихме. Оставете ме да подготвя заминаването си, когато полицаите си тръгнат.

Исках да изчезна на мига, но онзи проклет инспектор продължи да ни разпитва, без да стигне доникъде, а междувремевно взе да се

свечерява.

Минах покрай бюрото на Лучиди, който отваряше своя плик.

— По заслуги ли са ви компенсирани? — попитах го и той със сигурност разбра какво намеквам.

Погледна ме отдолу нагоре и се ограничи да попита:

— А на вас какво ви е разказвал Брагадочо?

— Знам, че вървеше по някаква следа, но така и не пожела да ми каже повече.

— Наистина ли? — каза той. — Горкият нещастник, кой знае какви ги е забъркал. — После се обърна на другата страна.

Веднага щом инспекторът ме пусна да си вървя с обичайното „бъдете на разположение“, прошепнах на Мая:

— Върви си у вас и чакай да ти се обадя, но не вярвам да ти звънна преди утре сутринта.

Тя ме погледна с ужас.

— Ти какво общо имаш?

— Нищо, нямам нищо общо, какви ги говориш, но съм разстроен, естествено е.

— А какво става? Дадох ми плик с чек и благодарности за ценното ми сътрудничество.

— Вестникът е закрит, после ще ти обясня.

— А защо не ми обясниш сега?

— Кълна се, че утре ще ти кажа всичко. Прибери се и не излизай. Моля те, послушай ме.

Тя ме послуша с изпълнени с въпроси и сълзи очи, а аз тръгнах, без да кажа друго.

Прекарах вечерта вкъщи, не ядох, изпих половин бутилка уиски и мислих какво да направя. После бях изтощен, изпих един стилнокс и заспах.

Сутринта чешмата не течеше.

Събота, 6-и юни 1992 г., 12 ч.

Ето. Сега реконструирах всичко. Опитвам се да си събера мислите. Кой са тези „те“? Симеи го каза, Брагадочо, прав или не, беше събрал доста факти. Кой от тези факти би могъл да притесни някого? Историята с Мусолини? И в такъв случай на кого му бе запарило под опашката, на Ватикана, на съзаклятници от преврата на Боргезе, които все още заемат позиции по върховете на държавата (та след повече от двайсет години всички трябва да са покойници), на службите (и на кои)? Или не, става дума само за един стар нещастник, който живее в страхове и носталгии и е забъркал всичко сам, може би забавлявайки се да заплаши дори Вимеркате, сякаш зад него е стояла, знам ли, Сакра Корона Унита. Луд значи, но ако лудият те търси, за да ти види сметката, е също толкова опасен като здравия, че и повече. Дали „те“, дали самотният луд, но някой е влизал в дома ми тази нощ. И щом е влязъл веднъж, може да влезе пак. Така че аз повече не бива да оставам тук. Но пък този луд или тези „те“ сигурни ли са, че аз знам нещо? Брагадочо казал ли е нещо за мен на Лучиди? Изглежда, не, или не съвсем, ако се съди по последния ми разговор с оня шпионин. Но мога ли да смятам, че съм в безопасност? Определено не. Няма да е лесно да избягам в Румъния, може би ще е по-добре да изчакам да видя какво ще стане, може би да прочета какво ще кажат утрешните вестници. Ако случайно не кажат нищо за убийството на Брагадочо, тогава нещата вървят по-зле, отколкото се надявам, а това значи, че някой се опитва да потули работата. Но със сигурност трябва да се скрия поне за малко. Но къде, като ще е опасно дори да си подам нос навън?

Помислих за Мая и убежището в Орта. Връзката ми с Мая бе останала незабелязана, струва ми се, и тя едва ли беше под наблюдение. Тя не, но моят телефон да, така че не можех да се обадя от къщи, а за да се обадя от външен телефон, трябваше да изляза.

Спомних си, че от двора се влизаше през тоалетните в бара на ъгъла. И дори си спомних, че в дъното на двора има желязна врата, заключена от десетилетия. Това ми разказа хазяинът, когато ми даде ключовете от апартамента. Заедно с този от вратата на кооперацията и входната врата имаше още един, стар и ръждясал.

— Никога няма да ви потрябва — каза ми хазяинът с усмивка, — но от петдесет години всеки живущ има такъв. Разбирате ли, през войната тук няхме противобомбено убежище, а в отсрещната къща имаше доста голямо, в онази, която гледа към улица „Кwarto деи Миле“, успоредната на нашата. Тогава направиха проход в дъното на двора, така че семействата да могат бързо да стигнат до скривалището при тревога. Вратата се заключваше и от двете страни, но всички живеещи тук имаха ключ, който, както виждате, е ръждясал за почти петдесет години. Не мисля, че ще ви потрябва някога, но в края на краищата тази врата е добър път за бягство в случай на пожар. Ако искате, оставете го в някое чекмедже и забравете за него.

Да, това трябваше да направя. Слязох долу, влязох в бара през задния вход, собственикът ме познаваше и го бях правил и друг път. Огледах се, сутрин нямаше почти никого, една възрастна двойка седеше на една масичка с две капучино и кроасани, не приличаха на тайни агенти. Поръчах си двойно кафе, все пак трябваше да се събудя, и влязох в телефонната кабина.

Мая вдигна веднага, много развълнувана, и аз ѝ казах да мълчи и да слуша.

— Слушай и не задавай въпроси. Вземи си багаж за няколко дни в Орта и се качвай на колата. Зад къщата ми на улица „Кwarto деи Миле“, не знам точно на кой номер, има една порта, горе-долу на нивото на къщата ми. Предполагам, че е отворена, защото мисля, че през нея се влиза в един двор, където има магазин за не знам какво си. Ако не успееш да влезеш, изчакай отпред. Свери си часовника по моя, за петнайсет минути трябва да стигнеш, нека се видим там точно след час. Ако портата е затворена, ще те чакам отпред, но бъди точна, защото не искам да стоя дълго на улицата. Моля те, не питай нищо. Вземи си нещата, пали колата и ела. После ще ти разкажа всичко. Не би трябвало да те следят, но за всеки случай гледай в огледалото за обратно виждане и ако ти се стори, че някой кара след теб, прояви фантазия, прави абсурдни завои, нека да загуби следите ти, което не е

лесно, понеже си на каналите, но пък има много начини да се изплъзнеш ненадейно, например да минеш на червено на някой светофар, така че другите да трябва да спрат. Доверявам ти се, любов моя.

Мая явно можеше да си намери работа във въоръжените обири, защото направи всичко идеално: в уговорения час беше влязла през портата, напрегната, но доволна.

Скочих в колата, казах ѝ къде да завие, така че да излезем възможно най-бързо на улица „Чертоза“, откъдето сама знаеше как да се качи на магистралата за Новара и коя е отбивката за Орта.

През цялото пътуване почти не си отворих устата. Когато стигнахме в къщата, ѝ казах, че поема риск, ако узнае това, което мога да разкажа. Не иска ли да ми се довери и да остане в неведение? А, не, и дума да не става.

— Извинявай — каза, — още не знам от кого или от какво се страхуваш, но или никой не знае, че сме заедно, и тогава съм извън опасност, или ще го разберат и ще са убедени, че вече знам. Изплюй камъчето, иначе как ще мисля това, което мислиш ти?

Смела. Трябваше да ѝ разкажа всичко, все пак тя беше плът от моята плът, както казва Книгата.

Четвъртък, 11 юни

През изминалите дни се бях барикадирал в къщата и се страхувах да изляза.

— Стига де — казваше Мая, — тук никой не те познава. Тези, от които се боиш, които и да са те, не знаят, че си тук...

— Няма значение — отговарях. — Човек никога не знае.

Мая започна да се грижи за мен като за болен, даде ми успокоителни, галеше ме по тила, докато седях пред прозореца и се взирах в езерото.

В неделя сутринта отиде веднага да купи вестници. Убийството на Брагадочо беше отразено без особени подробности: убит е журналист, разследвал канал за проституция, вероятно е бил наказан от някого, който печели от това.

Явно бяха възприели тази теза, подадена от моите думи, а може би по показания на Симеи. Със сигурност вече не мислеха за нас, редакторите, и дори не бяха разбрали, че със Симеи сме изчезнали. От друга страна, ако са се върнали в офиса, са го намерили празен, а този инспектор дори не ни беше записал адресите. Същински Мегре. Но не ми се вярва да се тревожеше за нас. Следата с проституцията беше по-удобна, рутинна. Естествено, Костанца би могъл да каже, че с тези дами се занимава той, но сигурно и той се беше убедил, че смъртта на Брагадочо е някак си свързана с това, и бе започнал да се страхува за себе си. Така че мълчеше като риба.

На следващия ден Брагадочо беше изчезнал и от новините. Полицията имаше предостатъчно такива случаи и беше умрял само четвърторазреден журналист. Round up the usual suspects, и толкоз.

Привечер гледах мрачен смрачаващото се езеро. Остров Сан Джулио, така блестящ на слънце, се издигаше от водите като острова

на мъртвите на Бьоклин.

Тогава Мая реши да ме извади от унеса ми и да ме заведе на разходка на Сакро Монте. Не бях ходил, това е поредица параклиси, кацнали в планината, в които се откриват мистични диорами от полихромни статуи в естествени размери, смеещи се ангели, но преди всичко сцени от живота на свети Франциск. Уви, в майката, която прегръща болната си рожба, виждах жертвите от някой минал атентат, в тържествената среща на папата с различни кардинали и мрачни капуцини откривах сборище на ватиканската банка, която планира залавянето ми, дори всички цветове и благочестиви глинени фигури не стигаха, за да ме накарат да мисля за Царството небесно — всичко ми се струваше коварно замаскирана алегория на долни сили, които кроят козни в тъмнината. Дори си представих как през нощта тези фигури се превръщат в скелети (та какво е розовото тяло на ангела, ако не лъжлива обвивка, която крие скелет, пък бил той и небесен?) и участват в злокобния танц на „Сан Бернардино але Оса“.

Наистина не смятах, че съм толкова страхлив, и се срамувах, че Мая ме вижда в това състояние (ето, казвах си, сега и тя ще ме зареже), но образът на Брагадочо, проснат ничком на улица „Баниера“, непрекъснато беше пред очите ми.

На моменти се надявах, че през някаква внезапна пролука в пространство-времето (как казва Вонегът, хроносинкластичен инфундибулум) на улица „Баниера“ през нощта се е материализирал Боджа, убиецът отпреди сто години, и се е отървал от натрапника. Но това не обясняваше телефонното обаждане, получено от Вимерките, и този аргумент използвах с Мая, когато тя намекваше, че е възможно да е било убийство с цел грабеж, че от пръв поглед се виждало, че Брагадочо е мръсник, мир на душата му, че и може би се е опитал да използва някоя от онези жени и това било отмъщението на сводника ѝ, обичайно престъпление от типа *de minimis non curat praetor*^[1].

— Да — повтарях, — но сводникът няма да се обади на редактора, за да закрие вестника!

— Но откъде знаеш дали Вимерките наистина е получил такова обаждане? Може да е съжалил, че е започнал това прескъпо начинание, и когато е научил за смъртта на един от редакторите, я е използвал като

претекст да ликвидира „Утре“, като плати заплати за два месеца вместо за една година... А нали ти ми каза, че „Утре“ му е трябвал, докато някой не му каже да спре и не го пуснат в светлия салон. Ами да предположим че тип като Лучиди е донесъл където трябва, в светлия салон, вестта, че „Утре“ се кани да публикува изобличаващо разследване, те се обаждат на Вимерките и му казват, добре, остави този нещастен вестник и ставаш един от нас. Брагадочо пък е убит по друга причина, може би от някой случаен луд, и елиминираш проблема с обаждането до Вимерките.

— Но не елиминирам лудия. А и кой е влизал през нощта вкъщи?

— Това го казваш ти. Откъде си сигурен, че някой е влизал?

— Кой е спрял водата тогава?

— Чакай малко. Нали имаш жена, която идва да ти чисти?

— Само веднъж седмично.

— Добре, кога е идвала за последно?

— Винаги идва в петък следобед. Точно в деня, когато разбрахме за Брагадочо.

— Ами тогава? Не може ли тя да е спряла водата точно защото я е дразнело капането на крана?

— Но в петък вечерта си налях чаша вода, за да глътна приспивателното...

— Сигурно е било половин чаша, стигало ти е. Дори когато водата е спряна, в тръбите остава по нещо и ти просто не си се усетил, че това е последната вода, която тече от чешмата ти. После пи ли още вода?

— Не, дори не вечерях, само обърнах половин бутилка уиски.

— Виждаш ли? Не казвам, че си параноик, но с мисълта за убийтия Брагадочо и това, което ти е казал Симеи, ти веднага си си помислил, че някой е влизал у вас през нощта. А всъщност е била чистачката следобед.

— Но Брагадочо наистина го убиха!

— Видяхме, че това може да е отделен въпрос. Така че е възможно никой да не се занимава с теб.

Прекарахме последните четири дни, като преповтаряхме, създавахме и отхвърляхме предположения, аз все помрачен, Мая все така услужлива, неуморна да прави тегели между къщата и града за храна и бутилки малцово, защото вече бях опразнил три. Любихме се

два пъти, но го правих гневно, сякаш исках да си излея душата, без да успея да изпитам удоволствие. И въпреки това чувствах, че обичам все повече това създание, което от плахо врабченце се беше превърнало във вярна вълчица, готова да ухапе всеки, който иска да ме нарани.

Докато не стигнахме до тази вечер, когато включихме телевизора и случайно попаднахме на едно предаване на Корадо Ауджиас, който представяше една английска продукция, излъчена по Би Би Си предния ден, Operation Gladio.

Заковахме се пред екрана, без да говорим.

Приличаше на филм по сценарий на Брагадочо, вътре присъстваше всичко, което Брагадочо си беше представял, че и отгоре, но думите бяха съпроводени с картина и други документи, някои от които се четяха и от известни личности. Започваше от грешките на белгийската stay-behind, разкриваше се, че за съществуването на „Гладио“ са били информирани министър-председателите, но само тези, на които ЦРУ се доверявало, например Моро и Фанфани са били държани на тъмно; на цял екран показваха цитати от известни шпиони като „Измамата е състояние на ума, на ума на една държава“. През цялото предаване (тоест два часа и половина) се появяваше Винчигуера, който разкриваше всичко — дори че още преди края на войната съюзническите служби са накарали Боргезе и хората от неговата Десета МАС да подпишат договор, че в бъдеще ще сътрудничат при отблъскването на възможна съветска инвазия, и различни свидетели чистосърдечно твърдяха, че за операция като „Гладио“ можели да се рекрутират единствено бивши фашисти — а от друга страна се виждаше как в Германия американските служби са гарантирали безнаказаността дори на палач като Клаус Барби.

На няколко пъти се появяваше Личо Джели, който откровено признаваше, че е сътрудничил на съюзническите тайни служби, но бе наречен добър фашист от Винчигуера, така че говореше за делата си, за контактите си, за източниците си, без да се притеснява, че на всички е ясно, че винаги е играл двойна игра.

Косига разказваше как през 1948-а, като млад войник католик, бил въоръжен със стен и ръчни гранати и готов за действие в случай, че комунистическата партия не приеме изборните резултати. Винчигуера се появяваше пак, за да повтори спокойно, че цялата крайна десница се е посветила на стратегия за повишаване на напрежението, за да подготви психологически широката публика за обявяване на извънредно положение, но подчертаваше, че Нов ред и Националният авангард са работели с отговорните лица в различните министерства. Сенаторите от парламентарното разследване казваха съвсем открито, че при всеки атентат службите и полицията подменяли документи, за да застопорят съдебните разследвания. Винчигуера разясняваше, че зад площад „Фонтана“ не стояли само неофашистите Фреда и Вентура, които всички смятали за автори на атентата, а че над тях цялата операция била управлявана от кабинета за класифицирани дела във вътрешното министерство. А после се впускаше в разяснения за начина, по който Нов ред и Националният авангард се инфилтрирали в левите групировки, за да ги подтикват към терористични атентати. Полковник Осуалд Лий Уинтър, човек от ЦРУ, потвърди, че Червените бригади не само били инфилтрирани, но и получавали заповеди от генерал Сантовито от Службата за военна информация и сигурност.

В шокиращо интервю един от основателите на Червените бригади, Франческини, арестуван с най-първите, се питаше уплашено дали случайно, докато е действал с вярата, че прави добро, не е бил използван от друг за други цели. И отново Винчигуера потвърждаваше, че Националният авангард имал задача да разпространява манифести в подкрепа на Мао, за да подклажда страх от прокитайски акции.

Един от командирите на „Гладио“, генерал Индзерили, не се поколеба да каже, че оръжейните складове били до казармите на карабинерите и че „гладиаторите“ можели да ходят и да си вземат каквото им трябва, като показвали (като в булеварден роман) половинката от банкнота от хиляда лири като знак за разпознаване. Естествено се стигаше и до случая Моро и факта, че агентите от службите били видени да обикалят по улица „Фани“ по времето на отвлечането с човек, който обяснявал, че бил в района, защото бил

поканен на обяд у приятел, и не ставаше ясно защо отива на обяд в девет сутринта.

Бившият шеф на ЦРУ Колби, естествено, отричаше всичко, но други агенти от ЦРУ, с открити лица, говореха за документи, в които в най-големи подробности се появяват дори заплатите, които организацията е плащала на замесените в атентатите лица, например пет хиляди долара на месец на генерал Мичели.

Както бе отбелязано в течение на телевизионното предаване, всичко това може би бяха косвени доказателства, на чиято основа не може да бъде осъден никой, но бяха достатъчни, за да разбунят общественото мнение.

С Мая бяхме смаяни. Разкритията надхвърляха и най-безумните фантазии на Брагадочо.

— Разбира се — каза Мая, — той също ти е напомнил, че всички тези неща отдавна циркулират, но са изтрети от колективната памет, трябвало е само да се отиде в архивите и вестникарските архиви, за да се сглобят парчетата от мозайката. Самата аз, не само като студентка, но и когато се занимавах с романтичните връзки, четях вестници, как си го мислиш, и аз бях чувала да се говори за тези неща, но и аз забравях, сякаш всяко ново разкритие изтрива предишното. Достатъчно е било да се извади всичко, Брагадочо го е направил, и Би Би Си са го направили. Разбъркваш и получаваш два идеални коктейла и вече не знаеш кой е по-истинският.

— Да, но Брагадочо вероятно е добавил и нещо от себе си, като историята за Мусолини или убийството на папа Лучани.

— Добре де, той беше митоман и виждаше заговори навсякъде, но същността на проблема не се променя.

— За бога — казах, — ти даваш ли си сметка, че преди броени дни някой е убил Брагадочо от страх, че тези неща ще излязат, а сега, след това предаване, милиони хора ги знаят?

— Любов моя — каза Мая, — точно това е късметът ти. Да приемем, че наистина някой, дали фантомните *те*, или неизвестният луд, наистина се е страхувал хората да не си припомнят тези неща или да не излезе наяве нещо по-дребно, което е убягнало и на нас, които гледахме предаването, но което би могло все още да докара

неприятности на определена група или на отделно лице. Така след това предаване нито *те*, нито лудият имат интерес да премахват теб или Симеи. Ако двамата отидете утре да издрънкате на вестниците това, което ви е казал Брагадочо, ще ви гледат като откачалки, които повтарят това, което са гледали по телевизията.

— Но може би някой се страхува, че ще говорим за това, което Би Би Си премълчаха, Мусолини, Лучани.

— Добре, представи си, че отиваш и разказваш историята за Мусолини. Достатъчно неправдоподобна е и както я беше стъкмил Брагадочо, няма никакви доказателства, само налудничави изводи. Ще ти кажат, че си нервак, който, развълнуван от предаването на Би Би Си, е отприщил фантазиите си. Освен това ще играеш тяхната игра: виждате ли, ще кажат, отсега нататък всеки интригант ще измисля нова глупост. А изобилието от такива разкрития ще породни съмнения, че и разкритията на Би Би Си са резултат от журналистическа спекулация или делир, като конспирацията на хората, които казват, че американците не са кацали на Луната или че Пентагонът крие от нас съществуването на НЛО. Това предаване прави напълно безполезно и смешно всяко друго разкритие, защото нали знаеш (как беше онази френска книга?) *la réalité dépasse la fiction*^[2] и вече никой не би могъл да измисли нищо по-добро.

— Значи казваш, че съм свободен?

— Разбира се. Кой беше казал „истината ви прави свободни“? Тази истина ще накара всяко друго разкритие да изглежда като лъжа. В крайна сметка Би Би Си направиха чудесна услуга на *тези*. От утре можеш да се разхождаш навън и да разправяш, че папата души дечица и после ги яде или че Майка Тереза от Калкута е заложила бомбата в *Italicus*, и хората ще кажат: „Така ли? Интересно“. Ще се обърнат на другата страна и ще продължат да си гледат своята работа. Главата си залагам, че утре вестниците дори няма да споменат това предаване. В тази страна вече гледат да не ни тревожат. Все пак сме виждали варварски нашествия, плякосването на Рим, клането в Сенигалия, шестстотинте хиляди мъртви от Първата световна война, ада на Втората, колко пък да са важни няколкостотин души, които четирийсет години са кроили планове да хвърлят всичко във въздуха? Тайни служби, които играят двойна игра? Смехотворни неща в сравнение с Борджиите. Винаги сме били народ на кинжали и отрови. Ваксинирани

сме: каквато и нова история да ни разкажат, казваме, че сме чували и по-лоши и че може би и тази, и онези са фалшиви. Ако Съединените щати, тайните служби на половин Европа, нашето правителство и вестниците са ни лъгали, защо да не ни лъже и Би Би Си? Единственият сериозен проблем за добрия гражданин е как да не си плати данъците, пък тези, които командват, да правят каквото си щат, и без това все гледат да се нагушат. И точка. Виждаш ли, че ми стигнаха два месеца със Симеи, за да нахитрея?

— Тогава какво ще правим?

— Преди всичко ще се успокоиш, после утре спокойно ще отида да осребря чека на Вимеркате, а ти ще изтеглиш каквото имаш в банката, ако имаш...

— От април насам спестих малко, така че имам почти колкото две заплати, десетина милиона, плюс дванайсетте, които онзи ден ми даде Симеи. Богат съм.

— Представи си, и аз съм заделила нещичко, взимаме всичко и се омитаме.

— Да се ометем? Мислиш ли, че можем да се движим без страх?

— Да, но нима искаш да продължиш да живееш в тази страна, където нещата ще продължат постарому, където ако седнеш в някоя пицария, се боиш, че съседът ти е шпионин от службите или че се кани да убие новия Фалконе, може би като взриви бомбата, докато ти минаваш оттам?

— Но къде ще отидем, ти видя и чу, че същите неща са ставали из цяла Европа, от Швеция до Португалия, да не искаш да избягаш в Турция при Сивите вълци или в Америка, ако ти позволят, където убиват президенти и мафията може да се е внедрила в ЦРУ? Светът е кошмар, мила моя. Бих искал да сляза, но ми казаха, че не може, ние сме на бърз влак без междинни станции.

— Съкровище, ще потърсим страна, в която няма тайни и всичко става на дневна светлина. Между Централна и Южна Америка такива колкото щещ. Нищо скрито-покрито, знае се на кого е картелът за дрога, кой управлява революционните банди, сядаш си в ресторанта, минава група приятели и ти представят някакъв като шеф на контрабандата с оръжие, хубавец, избръснат, напарфюмиран, с колосана бяла риза, извадена от панталоните, сервитьорите му се мазнят *синьор насам* и *синьор натам* и командирът на Гуардия Сивил

отива да го поздрави. Това са държави без тайни, всичко става на дневна светлина, полицията се преструва, че е корумпирана по правилник, правителството и престъпният свят съвпадат по конституция, банките живеят от пране на мръсни пари и ако не докараш други пари със съмнителен произход, загазваш, вземат ти разрешителното за пребиваване, избиват се, но само помежду си и не закачат туристите. Бихме могли да си намерим работа в някой вестник или издателство, там имам приятели, които работят в списания за романтични връзки — хубава и почтена работа всъщност, като се замисля, разказваш глупости, но всички го знаят и се забавляват, а тези, за които повдигаш завесата, вече са го направили предния ден по телевизията. Испански ще научим за една седмица и ето че ще сме намерили нашия остров в Южните морета, мой Туситала.

Сам никога не мога да предприема нищо, но ако друг ми подаде топката, понякога успявам да вкарам гол. Но Мая е още невинна, а мен възрастта ме е направила мъдър. И ако знаеш, че си неудачник, единствената утеха е да мислиш, че всички около теб са пораженици, дори победителите.

Така че възразих на Мая:

— Мила, не мислиш ли, че постепенно и Италия ще стане като мечтаните страни, в които искаш да избягаш? Щом първо сме успели да приемем, а после да забравим всички тези неща, които ни разказа Би Би Си, значи свикваме да губим чувството за срам. Не видя ли как всички интервюирани тази вечер преспокойно разказваха как са правили това или онова и едва ли не очакваха медал? Без барокови светлосенки, без неща от Контрареформата, трафикът ще излезе en plein air, като нарисуван от импресионистите: оторизирана корупция, мафиотът официално в парламента, беглецът от закона в правителството, а в затвора само албанските кокошкари. Приличните хора ще продължат да гласуват за мошениците, защото няма да вярват на Би Би Си или няма да гледат предавания като това тази вечер, защото ще са се залепили за нещо по-траш, може би в праймтайма ще излъчват телевизионните продажби на Вимеркате, ако някой бъде убит, ще има държавно погребение. Ние ще останем извън игрите: аз ще се върна към преводите от немски, а ти ще се върнеш в списанието си за

coiffeurs pour dames и зъболекарски чакални. Иначе — по някой хубав филм вечер, уикенди тук в Орта — и по дяволите всички останали. Достатъчно е да почакаме: след като окончателно се превърне в държава от Третия свят, нашата държава ще стане напълно обитаема, сякаш всичко е Копакабана и жената е кралица, жената е господарка.

Мая ми върна мира, вярата в самия мен, или поне спокойното недоверие към заобикалящия ме свят. Животът е поносим, достатъчно е да се задоволиш. Утре (както казва Скарлет О'Хара — още един цитат, знам, но вече няма да говоря от първо лице, а ще оставя само другите да говорят) е друг ден.

Остров Сан Джулио отново ще засияе под слънчевите лъчи.

---

[1] Съдът не се интересува от дреболии (лат.) — Б.пр. ↑

[2] Действителността надминава измислицата (фр.) — Б.пр. ↑

Издание:

Автор: Умберто Еко

Заглавие: Нулев брой

Преводач: Мария Панева

Година на превод: 2015

Език, от който е преведено: италиански (не е указан)

Издание: първо (не е указано)

Издател: ИК „Бард“ ООД

Град на издателя: София

Година на издаване: 2015

Тип: роман (не е указано)

Националност: италианска

Излязла от печат: 27.04.2015

Редактор: Иван Тотоманов

ISBN: 978-954-655-579-3

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/3438>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.